

Pannonia Books
2 Spadina Road
Toronto 4, Canada

Vanikar

ÉLŐ KÖNYVEK
★
MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA
GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK

★

MAGYAR KLASSZIKUSOK

XXXVI. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET ÍRTÁK

Ambrus Zoltán	Kapi Béla	Radó Antal
Baltazár Dezső	Kéký Lajos	Rákosi Jenő
Berzeviczy Albert	Kozma Andor	Ravasz László
Császár Elemér	Lányi József	Sajó Sándor
Dézi Lajos	Négyesy László	Szász Károly
Galamb Sándor	Pekár Gyula	Tordai Ányos
Hevesi Sándor	Pintér Jenő	Vargha Gyula
	Voinovich Géza	

A KISFALUDY-TÁRSASÁG

MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

VAJDA JÁNOS MUNKÁI

KÖLTEMÉNYEK

PINTÉR JENŐ BEVEZETÉSÉVEL

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

PH
3132
K5
köt. 36

Nyomatott finom famentes pehelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

1090164

VAJDA JÁNOS.

Írta PINTÉR JENŐ.

A XIX. század második felében Arany János, Tompa Mihály, Tóth Kálmán, Gyulai Pál, Szász Károly, Lévy József, Reviczky Gyula és Kiss József voltak a magyar líra elismert kiválóságai s a század első feléből ebbe a korszakba is átsugárzott Vörösmarty Mihály és Petőfi Sándor lángelméjének varázsa. Csak kevesen olvasták azt a költőt, aki a XIX. század második felének s egyben az egész magyar irodalomnak is egyik legkiválóbb bölcselő és szerelmi lírikusa és eredeti tehetségű elbeszélő költője volt : különálló írói egyéniség. Vajda János nem csatlakozott Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor és Arany János követőihez, hanem — elhárítva magától a korszak által megértett és méltányolt népies-nemzeti irány stílusát — egyedül haladt a maga útján a halhatatlanság felé.

Vajda János 1827 május 7-én született Pesten. Tíz éves koráig Fejérmegye egyik kis községében, Válban nevelkedett, ahol atyja uradalmi erdész volt. Az erdei élet nagy hatást tett lelkére. Megszerette a magányt, gyönyörködött a természet szépségeiben. Képzelete titokzatos alakokkal népesítette meg az erdő sűrűjét, sokat kóborolt a vadon fái között, feszült figyelemmel hallgatta az erdőkerülők és orvvadászok küzdelmeiről szóló történeteket. A természet rejtekhelyeire később is mindig visszavágyott s az iskolai szünetek idején atyjának vagy atyja legényeinek társaságában nagy kedvvel vadászott.

Gimnáziumi tanulmányait Székesfehérvárott és Pesten végezte. Szülei katolikus papnak szánták, de ő valami rendkívüli dologra vágyott. Tizennyolc éves korában fölcsapott színésznek, bekalandozta egész Magyarországot, míg végül a sok nélkülözés, tizenöt hónapi kóbor élet után, hazaűzte. Atyja támogatásával gazdasági gyakor-nok lett az alcsuti főhercegi uradalomban, itt egy évig dolgozott s innen került 1847-ben Pestre, a Gazdasági Egyesület irodájába. Költői tehetsége figyelmet ébresztett. Megismerkedett a Pilvax-kávéház írói körével, résztvett a márciusi ifjúság hazafias mozgalmában. Mikor a szabadságharc kitört, fegyverrel szolgált a nemzet ügyét. Önként állt be a közlegények közé, de később derekas viselkedése jutalmául kinevezték honvédhadnagynak. A szabadságharc leverése után őt is, mint annyi más tiszt-társát, besorozták közembernek az osztrák hadseregbe, ezredével leküldték Olaszországba s csak egy esztendei kényszerkatonáskodás után eresztették szabadon. Hogy megélhessen, elment Kiskunhalasra, állást vállalt a föld-becső hivatálnál s mint kataszteri kishivatalnok kereszt-ül-kasul járta az Alföldet. Utóbb feljutott a fővárosba s ekkor elhatározta, hogy az írói pályára lép. Az 1850-es évek közepétől fogva a költészetnek és újságírásnak szentelte minden idejét, verseket adott közre, tárcákat írt, színházi előadásokat bírált, politikai röpiratokat szerkesztett. 1857-ben megalapította a Nővilág című szépirodalmi hetilapot s ezt 1863 nyaráig szerkesztette. 1870-ben tagja lett a Kisfaludy-Társaságnak. Közben kedélye egyre jobban elkomorodott. Sok csalódás érte, szerelmében és családi életében egyaránt szerencsétlen volt. Szüleit megvadult lovak gázolták hálálra, testvérei nyomorba jutottak s ideálja, akit feleségül akart venni, egy mágnás kedvese lett. Mikor öreg korára megnősült, alacsony sors-ból magához emelt nejétől csakhamar elfordult. Nehe-zen kereste kenyerét s utált napszámos-munkával robo-tolt a szerkesztőségekben. Még legszívesebben a Vasár-

napi Ujság melléklapjába, a Politikai Ujdonságokba, dolgozott, amelynek legjobb cikkeit hosszú időn keresztül ő írta neve elhallgatásával. Érezte, hogy az előkelőbb irodalmi körökben méltatlanul mellőzik; fölháborodva figyelte, hogyan érvényesülnek a szemfüles irodalmi mesteremberek; elkésérítette, hogy sem a közönség nem vásárolja munkáit, sem a kritikusok nem szólnak tehetségéről elég elfogulatlansággal. Csak az ifjabb nemzedékben akadtak barátai s csak élete vége felé tapasztalt nagyobb megértést érdemei iránt. A közoktatásügyi minisztérium évi kétezer forint tiszteletdíjat utalt ki részére, tisztelői pedig 1894-ben, ötvenéves írói jubileuma alkalmából, meleghangú üdvözlő távirattal lepték meg. 1897 január 17-én halt meg Budapesten. Komor magánosságban fejezte be életét s csalódottan szállt a sírba. Társtalansága, a megfelelő baráti és családi kör hiánya, boldogtalan szerelmének emlékei, az ujságírói robotmunka, sok összezőrdülése és háttérbe szorulása életunttá tették. Amint az évek haladtak, embergyűlölő hangulata egyre fokozódott. Gyanakodva tekintett még jóakaróira és tisztelőire is, mert nehezen tudta elképzelni, hogy a sok önző, törtető és gonosz ember közt becsületes lélek is akadhat. Csalódásai egyre zordabbá tették kedélyét, modorának érdekessége éveinek számával fokozódott, végre csak azok számára vált megközelíthetővé, akik szemet hunytak emberi gyöngeségei előtt.

A szabadságharc után föllépő költők a népies irány hívei voltak, csak Vajda János haladt a maga útján. Egyedülálló volt mint ember, egyedülálló maradt költőnek is. A városok zajában idegennek érezte magát, vágyott a természet rejtekébe, a vadon fái közé, ahol megtalálta azt, amit embertársai közt hiába keresett, az őszinteséget, igazságot, nagyságot. Undorodott az emberek farizeusságától, a tömeg barbárságától, a társadalom hazugságaitól. Romantikus lendülete minduntalan beleütközött a kispolgári élet prózájába. Nem vigasz-

talhatta semmi. Ha az élet nyomorúságára gondolt, lázadó szellem fogta el; ha a lét és nem-lét kérdéseivel foglalkozott, bánat gyötörte; ha látta az élelmes tülekedők sikereit s a születés és vagyon korlátlan érvényesülését, maró gúnnyal és heves gyűlölködésse szólalt meg. Komédia és gazság az élet. A világegyetem problémáiról éppen olyan eredeti módon elmélkedett, mint amilyen elszánt életbölcselettel adott számot társadalmi és emberi szemléletéről. Mindezt egy hatalmas fantázia sokszínű megvilágításában, a meglepő képek, bizarr hasonlatok, merész jelzők pazar tömegével. Hangja hol dübörgő volt, hol halk. A színek vegyítéséhez úgy értett, mint senki más kortársai közül. Világfájdalmának panaszos hangjai megdöbbentő erővel törtek elő bölcselő költeményeiből. Nem talált vigasztalást sem a vallás ígéiben, sem a tudomány tanításaiban. Fenyegető rémgyanánt állt előtte az elmulás, megreszkettették a sírontúli élet rejtelsei. Vergődő lélekkel kutatta a megoldást, de nem kapott feleletet kérdéseire.

Csupa kétség, csupa pesszimizmus. Ha tavasszal kimegy a szabad természet ölébe, eszébe jut az élet céltalansága; ha nyári éjjel a ragyogó égboltot vizsgálja, összeroskasztja az emberi értelem parányi volta; ha elérkezik az őszi lombhullás ideje, megjelenik előtte a tátongó sírgödör képe és hallja a koporsóra hulló rögtomp zuhogását. Álom az élet vagy martiromság? Nyugalom van-e a temető hantjai alatt, vagy ott is szenved az ember? Van-e Isten hát, és ha van, hol keressük? A tudomány csődöt mond az élet legnagyobb kérdéseivel szemben; csupán az boldog, aki a hit kötelén ereszkedik sírjába.

Amilyen komor bölcselő költészete, éppen olyan borús szerelmi lírája. Egy rossz útra tévedt nő alakja kísértette haláláig, a gyönyörű testű Gina emléke, s ez az ifjúkori emlék megmérgezte minden életörömét. Gina másé lett, eladta magát, de képe még egy emberöltő múlva is föl-

fölmerült az elhagyott szerelmes lelkében. Nemcsak Ginát szerette a költő; heves vágygal közeledett más nők felé is; de szerelmet vagy nem nyert tőlük vagy nem voltak képesek szenvedélyét kielégíteni s Gina alakja örökké visszajárt hozzá. A visszautasított imádó gyötrődését kevés költő tudja zordabb színezéssel festeni. Dühödt vágyódással ostromolja szerelmesét, perzselő vágy tüze csapkod elő strófaiból, de testi epedésében is olyan komoly, annyira meggyőzően őszinte és meglepően művészi, hogy legmerészebb erotikuma sem tesz bántó hatást. Szerelmi költeményei között alig akad egy-két derűsebb darab, legtöbbje panaszos hangú, lázban égő, sötét levegőjű költemény. A szenvedély viharából, a vágyak és emlékek hullámai közül éles körvonalakkal emelkedik ki a kacér, szívtelen, kéjvagyó asszonynak kísértő alakja, mint az érzéki gyönyörök és az erkölcsi súlyedés szimboluma. Gyászos képzelődések űzik játékaikat a költővel, a viszonzatlan szerelem kínjai meg-megújulnak lelkében, kielégítetlen sóvárgása sehol sem talál enyhülést. Meg nem értve vergődik egy olyan nő ígézete alatt, aki méltatlan lángoló szerelmére.

Vajda János költeményei sötét világnézet és földült érzésvilág tükrözői, de egyben olyan művészi alkotások, amelyeket nem lehet eléggé dicsérni. Lelki élete merőben elűt a mindennapiságtól. Tépelődései megindítanak, fantáziája magával ragad. Gondolatai szinte áttörnek a zárt formát. Vannak problémái, melyeknek megoldását senki sem kísérelte meg költőibb módon; vannak eszméi, melyek egyedülállók költészetünkben; s vannak jelzői, képei és hasonlatai, melyek szertelenségük és bizarrságuk ellenére is drágakövei mélytűző költészetének. Költeményein rajta van a rendkívüli egyéniség bélyege. Hatnak ezek még ott is, ahol a nyelv talán kevésbé csiszolt és a verselés kevésbé gördülékeny. Vajda János még nyelvében és verselésében is elkülönül a népies-nemzeti iskola többi költőjétől, aminthogy elődei közül is leg-

följebb ha Vörösmarty Mihályhoz és Petőfi Sándorhoz kapcsolható. Nincsen közelebbi viszonyban a külföld költőivel sem ; ezek közül talán még Byron, Victor Hugo és Leopardi stílusa áll hozzá legközelebb. S ha nem hatott is a tömegre, sem a művelt nagyközönségre, hatott néhány jeles tehetségű költő-kortársára, így Reviczky Gyulára és Komjáthy Jenőre, s hatott különösen arra az írói csoportra, melynek mozgalmát Ady Endre indította meg

Elbeszélő költeményeinek egy része a népies iskola stílusának hatását mutatja. Megénekelte, hogyan nyeri el Szent István király bujdosó rokona, Béla herceg, a lengyel király leányának kezét. (*Béla királyfi.*) Írt néhány verses mesét és népies tárgyú költői elbeszélést. (*Ábel és Aranka, Törzsök Jankó, A jávorfa regéje, Bojtár Bandi.*) Ezek az elbeszélő költemények a maguk idejében a népies epika java terméséhez tartoztak.

A legjobb verses regények egyikét írta meg a *Találkozásokban*. (1877.) Virányi Ernő, egy gazdag budapesti ifjú, megpillantja a Váci-utcában Etelkét, egy özvegy-asszony szép leányát, megismerkedik a családdal, vőlegénye lesz Etelkének, de szerencsétlenségére találkozik Leonával, beleszeret a kacér asszonyba, párbajt vív érte s feledi jegyesét. A lelkiismeret azonban nagyon furdalja, egyre jobban vágyódik elhagyott szerelmese után s elhatározza, hogy visszatér Etelkéhez. Már késő. A hervadó szép leány, megtudván Leonával kötött viszonyát, a bűnös szerelmespár szemeláttára ugrik a Dunába s a rettenetes jelenet, a holt leány emléke, örökre földülja a hűtlen ifjú életét. Akik szeretik egy reflexiókban gazdag lírai egyéniség költői csapongását, a szerelmi szenvedély fejlődésének és veszélyes játékaiknak megfigyelését, gyönyörködni fognak a költő művészetében. A jól öltözködő budapesti járdahősök rajza s az előkelő társaság léha alakjainak ironikus bemutatása szellemes ábrázoló tehetségre vall ; azok a részletek pedig, melyekben a kitanult

ledér nő hálójába került ifjú tehetetlen vergődését mutatja be, lélektani hűségükkel és költői erejükkel a legnagyobb elismerést érdemlik.

Alfréd regénye (1876) a legízűbb levegőjű magyar elbeszélő költemény. Szinte egetverő lírai kitörések sorakoznak benne egymás mellé, váltakozva a legszeszélyesebb humorral s az önkínzás és öngúnyolás ragyogó képeivel. Alfréd, a költő, leírja az isteni Izidóra bájait; a vállakat, melyek fehérek, mint a Kordillerák hava; a szemöldökök sűrű feketeségét; a haját, mely lobogó láng. Ez a nő elviselhetetlenül szép, de megveti Alfrédot. A szegény költő megsemmisülve vándorog haza s otthon álmot lát: megjelenik előtte a halál, kezébe adja szörnyű kaszáját és megengedi neki, hogy az emberiséget kiirtsa. Az emberek ezrei hullanak el, beköszönt a végpusztulás, böszült vihar támad, rommá lesz a földteke s az új világban együtt találja magát a költő Izidórával. A nő alszik, szívetáján egy törszúráshoz hasonló jegy; s az álomnak hirtelen vége szakad. Alfréd költeményt ír a csodálatos álomról, Izidóra érdeklődéssel hallgatja, de a végén izgatottan ugrik föl, mert testén valóban megvan az a jegy s ezt, szerinte, csak gróf Kievszky Oszkár hadnagy árulhatta el alávaló lovagiatlanságból. A párbajban Alfréd leszúrja a hadnagyot, azután külföldre menekül, de Izidóra most már mindenütt nyomon kíséri. Megérteni most sem tudják egymást, kínos szerelmi játék után megvetéssel és gúnyosan fordulnak el egymástól s a szép nő eltűnik Alfréd szemei elől. A rímtelen jambusokban írt verses regény a képzeletnek olyan szilaj szárnyalását, a képeknek és hasonlatoknak olyan pazar változatosságát és a nyelvnek olyan tündöklését mutatja, hogy ebben a tekintetben kevés magyar költemény vetekedhetik vele. Drámai elevenségű részletek váltakoznak benne ragyogó leírásokkal. Izzó líraiság fűti minden sorát. Álom és való, eszményiség és póre realizmus fonódnak benne együvé buja változatossággal. Új színek, isme-

reñlen hangok, kifejezésre még soha nem jutott érzések, képek és ötletek kápráztatják az olvasót. Egy bámulatos képzelőtehetségű és ritka kifejező erejű költő alkotása ez a mű. Kétségtelenül egyik igen értékes alkotása a magyar epikának.

Vajda János irodalmi munkásságát nem méltányolta eléggé sem a közönség, sem a kritika. Földült érzésvilága nem vonzott olvasókat, stílusa elütött a korabeli költészet stílusától, ezért csak kevesen olvasták köteteit. Elbeszélő költeményeit is szigorú hangon bírálták. Hogy mint költő miért szorult ennyire háttérbe, ennek oka részint ellenszenves egyéni modorában rejlett, részint abban a népies-nemzeti ízlésben, mely nem tudott lelkesedéssel közeledni más költői stílushoz. Az utókor kötelessége, hogy elégtételt adjon ennek a művészi lángelmének.

KISEBB KÖLTEMÉNYEK

SIRÁMOK.

I.

Száll a hegyre barna felhő,
Zúg alatta már az erdő.
Észrevétlen nagy lehellet
Rázza a faleveleket.

Hajaszáli a vadonnak :
Hervadt levelek szállongnak,
Fecske földet-szántva röpdés,
Minden oly merengő, csöndes.

Erdő, mező, merre nézek,
Egy nehéz, bús előérzet.
Hosszu árny kísért a réten,
Szél sohajt az erdőn, mélyen . . .

Valami nagy, rejtett bánat
Fogja el az egész tájat ;
Az a bánat, mit az ember
Érez és nevezni nem mer —

Az a nagy bú, amely téged
Vádol, örök nagy természet ;
Mely kiégett szívvel kérdi :
Mért születni? minek élni? . . .

II.

Szól a zene, harsog
Mint diadalének . . .
El innen, el innen!
Ne örüljek még meg.

Ne halljam azt, ami másnak
 Dicsőséget hirdet ;
 Nekem halált, vagy ami több :
 Feledékenységet!

Oh hogy amit egykor
 Oly igen szerettem,
 Ami vigasztalt, most
 Az is ellenségem!
 Mintha ebek csaholnának,
 Mire a vadállat
 Sebeivel nekiront a
 Legsűrűbb magánynak

Hova nem hallatszik
 Semmi hír harangja,
 Ebek vonítása :
 Néma sivatagba
 Rohanok én ; de mi haszna?
 Nyugtom' nem találom ;
 Mit ér, hogy nem látok embert.
 Ha — magamat látom . . .

Szól a zene, harsog
 Mint diadalének . . .
 Én oly búsnak érzem,
 Mintha temetnének ;
 Mintha temetnének ifjú
 Koránhunyt halottat ;
 Mintha hallanám zörögni
 Saját koporsómat! . . .

III.

Föltámadni, mint a felhő,
 Mely az égre derülten jó,
 Azután könyekre törve
 Száll alá a szomju földre!

Mint a szellő bujdokolni,
 Mást altatva nem nyugonni ;
 Nyomoruság ablakában
 Siráncokozni — mindhijában ;

Megfejtetlen, mint egy álom,
 Átsuhanni a világon,
 Kinevetett, ismeretlen
 Fájdalomtól üldözötten . . .

Ugy-e keserű egy pohár?
 Itta ezt több jó bolond már!
 S mind azt hitték, üdvözítnek ;
 — Nekem már e hitem sincs meg!

IV.

Hova lett a nap az égről?
 Hirtelen hogy' elsötétül!
 Mintha állana ítélet,
 Valakit kivégeznének . . .

Hideg szellő száll a fákra,
 Tövig átborzadnak rája ;
 Mintha hóhér keze volna,
 Mely szemeiket befogja.

Halálcsöndesség az erdőn ;
 Néha hull alá rezzentőn
 Egy-egy levele a fáknak,
 Mintha könnyet hullatnának . . .

Mit sirnának, könnyeznének?
 Hiszen ők virultak, éltek.
 Az, hogy mostan elhervadnak,
 Hogy szerettek : jele annak.

Volt bimbójuk, volt viráguk,
 Szerelemnap sültött rájuk ;

Ölelkeztek a szellővel,
Susogtak az éneklővel . . .

Kétségbeesetten arcra
Hullok én is a harasztra ;
Száraz haraszt, földj el engem!
Volt nyaram, s én — nem szerettem!

V.

Mily vidám, örömtelt
A nap nyugovása!
Talán most pillant be
Abb' a szebb hazába? . . .

Fekete rom néz le
A hegy tetejéről ;
Ijesztő kisértet
A mult éjjeléből.

Úlj fel ifju ábránd,
Arra a sugárra,
Menj el innen, menj el
Boldogabb határra . . .

Vörös az ég alja,
Szélvihar lesz holnap ;
Azok a vén romok
Mind mind leomolnak . . .

VI.

Érezem, hogy sírni fogok egykor,
Majd midőn a kihült képzelet
Együtt látja mind a boldogságot,
Amit nem birt, s mégis elveszett . . .

S ekkor, miért becseréltem minden
Igaz_életkincset botoron :

A koszorút, a gúny koronáját,
Összetiprom és megátkozom!

S érzem, hogy örülök majd egykor
És hajamat tépvén, kacagok ;
De e kacajon — ha volt, ki engem
Igazán szeretett — sírni fog! . . .

VII.

Én a borjunak megint
Paripája lettem.
Taliánország felé
Mentem mendegéltem.

Oly nehéz volt vállamon
Puska és tarisznya.
Veritékem volt a só
Sótalan marcimba'.

De szivem még nehezebb
Volt a balfelembé',
Kedvesemnek képe volt
Ebb' a kis szekrénybe.

Mindazáltal pörg a dob,
És a dobszó mellett
Csatatér és győzelem
Képeim merengék.

Mint egy új Napoleon
Verem a világot ;
Fejemen véres babér-
Koszorúkat látok,

Majd lecsöndesül a dob ;
A hegy oldalában
Ringatón zörgő malom
Dörömből magában.

Távolabb füves lapon
 Kecskék fürge nyája,
 És a kecskepásztor egy
 Bogárszemű lyánka.

S mintha e kis lyány az én
 Szeretőm lett volna . . .
 Isten veled csatatér
 Fényes koszorúja!

Golyó ide vagy oda,
 Tovább nem mehettem,
 A kicsiny malomba én
 Legénynek szegődtem.

Feleségem lett a kis
 Keckepásztor, és én
 Lettem vő'n legboldogabb
 A föld kerekiségén.

Megtanultam a való
 Élet-bölcsességet
 Megtanultam, miből áll
 Boldogságod, élet!

Elfeledtem s tán azért
 Birtam a világot.
 Elfeledtem, ami több,
 A mulandóságot.

Mulandóság és világ,
 Ah ezek jó népek!
 Feledékenységemért
 Nem is nehezteltek.

Ah de még ezek fölött
 Nagyobb hatalom van:
 A katona-fegyelem!
 E miatt lakoltam.

Felfödöztek ; dördül a
Halálos ítélet
Szerelemtől lángoló
Szivem közepének . . .

— Oly nehéz és mégis oly
Édes volt ez álom.
Valómat egy nyomorék
Koldusképnek látom . . .

Szerelemmel halni is
Sokkal többet érhet ;
Nem szeretve senkitől
Mit ér ez az élet? . . .

VIII.

Elhallgass, mert zivatar van,
Mert alattad ing az ág?
Dalod' a vihar túlzengi.
Nem figyel, nem ismer senki,
S gúnyol a hideg világ?

Dalnokok martir-halála,
Éhhalál vár egykoron ;
És ami teremti a dalt,
Mit dalod kért, lesz-e az majd —
Szerelem — a jutalom?

— Csak dalolj! Szerelem és dal
Önmagának jutalom.
És a világ? — Majd megtapsol,
Koszorut ad — ottan ahol
Nem kérsz enni — sírodon! . . .

IX.

Mikor a nap süt az égen,
Kigyó jár a zöld levélen,

És irigyen sziszeg alant ;
Búg fölötte a vadgalamb.

Mikor nyári nap süt rátok ·
Szedjétek meg a virágot,
S élvezzétek — nem gondolva
Se tövisre, se kigyóra . . .

Elmegy a nap — melegével
Megjön a hűs őszi éjjel ;
Kigyó nem lesz a virágon,
De galamb se szól az ágon . . . !

X.

Viszonszerelem! te égből
Lelkeinkre hulló csillag!
Nem örültem, s ne örüljek
Soha égő sugaradnak? . . .

Céltalan bolyongjam én át
A sivatag életet —
Te lehullj és elenyésszél
S ne találj meg engemet?

SZERELEM ÁTKA.

I.

Én gyötrelmem, szép leányom!
Hogy te, mint a nap, olyan vagy.
Oh az való! — de nem csupán
Mivelhogy szépséged oly nagy.

A te pályafutásod is
Ahhoz olyan hasonlatos :
Szeszélyesen derüs borús,
Egynek égő, másnak fagyos.

És mint a nap, midőn fölkel,
 Lenyugszik egy más világnak :
 Mikor nekem föltámadtál,
 Lenyugodtál — hűtlen! — másnak!

II.

Szeretlek én téged nézni,
 Mikor észre nem veszed ;
 Ha máson merengve, rajtam
 Feledkezik el szemed,

S benne egy édes titokra
 Megvillámlik az öröm . . .
 Egy-egy tör minden sugára,
 S én azt szívembe töröm.

Szeretlek én téged nézni
 Mikor észre nem veszed :
 Hogy szívem mélyére látva
 Meg ne tudd, mit érezek.

Ne tudd, hogy szerelnem olyan,
 Mire nem vagy érdemes ;
 Ha magam' ki kell nevetnem,
 Legalább te ne neved.

Szeretlek én téged nézni.
 Oly szép lánggal ég szemed ;
 Eloszlatja búmat, mint a
 Nap a sötét felleget . . .

— S e szép szemek napvilága
 És ez izzó tűz-ajak,
 Mindezek a bitorolt kéj
 Oltárán lobogtanak?! . . .

Hazudság, kaján hazudság!
 Hol venné e fényt szemed?

A teremtő nem hazudhat,
Hazudnak az emberek! . . .

Én hiszek szemed tüzének,
Mely hajnalfényben ragyog.
Vagy van ember, aki most is
Megrabolja a napot? . . .

És ha mégis, és ha mégis! —
Oh, ez átkos gondolat,
Mint a villámlás az éjben
Fölriasztja a vadat,

Midőn az kétségbeesve
Szöki át a völgyeket,
De mi haszna, bárhová fut,
Ég, lobog, a rengeteg :

Úgy e gondolat szünetlen
Úzi, hajtja szivemet —
Oh hogy még enyim se voltál,
S mégis későn féltetek! . . .

Nem voltál — és nem lehetsz már
Soha enyim, jól tudom ;
Oh tudás, megátkozott fa!
Elveszett paradicsom! . . .

III.

Van-e még egy oltár, van-e még egy bálvány.
Hova térdepelvén, buzgón imádkozván,
Kétségbeesésem enyhülését várnám?

Mit én építettem, ékes templomodat,
Ahol színről színre imádtam arcodat,
Haragod üszkével magad fölgyujtottad.

Ég az Isten háza magasan lobogva,
 Hitszegő bélpoklos híveid csoportja
 Kárörvendve nézi és egyik sem oltja.

Oh hogy az embernek, gyarló halandónak
 Sarától magok az istenek sem óvnak!
 Oh, hogy az égiek magok is csalódnak!

Kihozom, megmentem képed a lángokbul,
 Elhajtom a füstöt fényes homlokodról —
 Oh hogy rajt' a szégyen újra lángba borul!

Hallod-e, hallod-e kacaját azoknak,
 Kik téged megcsaltak, engem megraboltak? —
 Ők most téged szánnak, engemet gúnyolnak!..

IV.

Látlak én még s látni foglak,
 És szünetlen gondolok rád.
 El nem válok soha tőled;
 Mégis, mégis... Isten hozzád!

Oh nem a könnyörtelen sors,
 Nem a beérhetlen távol,
 Nem az élet, nem a halál,
 Nem az választ el egymástól...

Van reménye a távolnak,
 A halálnak van emléke:
 Hit vigasztal a balsorsban...
 — Ennek is mind vége, vége.

Mondd nekem majd, hogy enyim vagy.
 Hogy szeretsz: leborulok rád
 Véghetetlen fájdalommal...
 S azt felelem: Isten hozzád!

Feltámadás van a sírban,
Újulás a természetben ;
Csak az halt meg mindörökre,
Amit benned én vesztettem.

S én elhagyni mégse tudlak!
Hozzád járok és rád nézek
Szótalan és iszonyún, mint
Gyilkosára a kísértet . . .

S valami fáj mindkettőnknek :
Neked a bűn, nekem a vád.
Pásztoróra kéje helyett
Szellemóra! . . . Isten hozzád!

V.

Szeretlek, szeretlek régen,
Meg kell végre vallanom ;
Szeretlek, bár téged-e, vagy
Érted a kint? nem tudom.

Bár a hideg ész pirongat,
És kigúnyol, kinevet,
S annál hangosabban, mennél
Szentebb az, mit érzek :

Nincs ok a teremtető észben,
Égen földön hatalom,
Oly erős, mint amit érzek
Miattad, a fájdalom.

Szeretem éretted a kint,
S viselem a gúnykacajt,
Mint a harcos a rongyot, mit
A csatagolyó szakajt.

És hiába félek tőled,
Hiába kerültelek ;

Bármit tettem, végre megvan,
Miről már nem tehetek.

Mért kerülném még tovább is
Mindenhatóságodat?
Egyszer látni nem elég-e,
Hogy örökké lássalak?

Szeretlek — bár tőlem e szót
Nem fogod te hallani ;
Hogy te ezt nem értenéd meg,
Súgja nekem valami.

Amit a te szíved óhajt ;
A diadal, győzelem,
Arra elég hideg szó is —
Mit neked az érzelem!

Minek mondjam, hogy szeretlek?
Ha szíved örülni tud
Hizelgőn csengőbb szavakra,
Tudva jól, hogy mind hazug? . . .

Minek mondjam, hogy szeretlek?
Jobban szánlak, érzem,
Örömiden szánakozom
Jobban, mint gyötrelmiden.

Nézz tükörbe mosolyogva,
Tekints végig magadon —
Gyönyörű vagy . . . az vagy, az vagy . . .
Oh hisz én jobban tudom.

«Szébb vagy a csillagos égnél,
Szemed oly szépen ragyog,
Tán az égből is miattad
Hullanak a csillagok . . .

Szép ajakad ingerébe
 Belehal a gondolat.
 Legszebb vagy a teremtésben,
 Azért nincs rád hasonlat.*

Tetszenek a cifra bókok?
 Ládd, mi könnyűk e szavak ;
 Mi sokat akarnak, mégis
 Mi keveset mondanak.

Tán magam is tudnám ezt, mint
 Holmi udvaronc legyek.
 De nem fáj, vagy nem tudod tán,
 Hogy mindez nem a tied?

Nem kérded-e meg szivedtől
 Van-e benne érzelem?
 Boldog vagy boldogtalan bár,
 De — egy, örök szerelem?

Halaványul majd a szép arc,
 Elvirágzik a tavasz ;
 Érzed majd, hogy amit érzünk,
 Az mienk, csupán csak az . . .

De késő lesz minden immár.
 Mit majd akkor érepsz,
 Az a késő megbánásnak
 Keserű fájdalma lesz.

S én nyugodt leszek már, mint a
 Tűzhegy, mely maga mögött
 Űszkeivel betemette
 Mindörökre a mezőt . . .

Te előtted pedig a mult,
 Mint hazajáró halott
 Emelkedik rémes váddal —
 Keserű lesz hallanod . . .

S egyedül léssz elhagyatva ;
Csak e vád ül le veled
Szembe . . . szörnyü számvetésre
Az elmúlt idők felett.

Mondja majd : a tavasz elmúlt,
Hol belőle a virág?
És a meleg nyár gyümölcse —
Tolvajok megrabolák?

Szeretlek . . . de van erőm rá,
Hogy ne valljam meg neked.
Ápolod te hiuságod',
Én meg — büszkeségemet.

Szép ajkad egy mosolyával
Órültté tehetd fejem ;
De azért nevetni nem fogsz
Oktalan érzelmimen.

Az én átkom, hogy szeretlek,
Még sem olyan mostoha,
Mint e szót igaz kebelből
Meg nem hallanod — soha!

Szeretlek, mint egy szép szobrot,
Mit a lázas szenvedély
Átölel, de szerelméről
Vele sohasem beszél . . .

VI.

Mint egy szép halott élsz
Emlékezetemben,
Kit sohasem birtam,
Mégis elvesztettem.
Éjjel fönn virasztlak,
Nappal megsiratlak!

VII.

Ne huzzátok, ne huzzátok!
 Nekem minden hangja átok.
 Átok nekem az is, ami másnak áldás —
 Legyen áldott a kéz, amely nekem sirt ás!

Virrasztok az éjszakában,
 Sörétségben, némaságban.
 Sötétség, némaság . . . menyországa soknak;
 Szivemben lobogó lángja a pokolnak!

Mi történhetett a nappal?
 Talán soha sem lesz hajnal!
 Oh ha vele volnék, talán imádkoznám,
 Hogy akár a hajnal soh'se virradjon rám!

Hajnali szép édes álom —
 Ideje már — légy halálom.
 Ne ébredjek én föl, róla álmodozva,
 Hadd vigyem el képét magammal siromba!

VIII.

Jár utánad, jár a képzelet,
 Mint szivárvány után a gyerek.
 Ölelő karoddal
 Oly közelre látszol:
 Mért vagy nekem mégis
 Elérhetlen távol?

Ugy tetszel valóban énnekem,
 Mint egy szép szivárvány keleten
 Mely vidám derűt fest
 Sötétült vidéken,
 Jobb reményt elbúsult
 Emberek szívében.

Jár utánad hegyen-völgyeken
 Fölhevült lázongó képzetem,
 S majd ha mély örvénybe
 Hull alá imádód,
 Tova tűnsz, s hogy érted
 Halt el — azt se látod!

IX.

Nem szeretlek . . . mért hazudnám,
 Hitegetném magamat?
 Ohajtlak, de nem szeretlek ;
 És szívem majd megszakad.

Elhamvaszt miattad a vágy,
 Megtébolyít a titok,
 Mit nem bírok már viselni,
 És ki még sem mondhatok.

Ugy szeretnélek szeretni!
 De nem szabad, nem lehet :
 Te nem érted, mit jelent ez :
 Te e kint nem ismered.

S ha ismernéd, kinevetnéd ;
 És mint égő napsugár
 Fáj, ha a még nyitva álló
 Be nem forradt sebre száll :

Mosolyod úgy fájna nékem,
 S volna gúnyod mosolya
 Késérü, de gyógyító ír :
 Ne gyógyuljak én soha!

Oh hogy a láz, a halálos,
 Midőn végkép elgyötör
 — Mert utolsó amit érzünk —
 Már utóbb az is gyönyör.

És van elme, amit mégis
 Józan-épnek mondanak,
 Rajongóbb a lázasénál,
 Örültnél oktalanabb! . . .

Jól tudom, hogy nincs a földön
 Hatalom, mely betemet
 Multakat és nem történtté
 Teszi a történeteket ;

S érzem, hogy vágyaimnak
 Nincsenek reményei ;
 Jövőm üres végtelenség —
 S nem tudlak felejteni!

Nem szeretlek . . . édes volna
 Ezt előtted mondanom ;
 De mit érne? lecacagná
 Szavamat a fájdalom.

És te mégse hinnéd el, hogy
 Büszke lelkem e szava
 Több, mint minden «szeretlek», mit
 Hallani fogsz valaha.

Nem szeretlek! de ne tudd, hogy
 Drága ez a diadal,
 És rövid — hogy ebbe lelkem
 Előbb-utóbb belehal . . .

X.

Nem tudok én semmit rólad,
 Csakhogy szép vagy, szép nagyvön.
 Szépségedet látom én csak
 Szivedet nem kutatom.

Feledem vagy nem is hallom,
 Mit beszél a sokaság ;

Szép vagy, arra gondolok csak,
S a szépség tündérvilág.

Nézd az égen a borúból
Kimosolygó csillagot :
Még előbb felhő takarta,
S mégis oly szépen ragyog!

Láthatom-e ott a multat,
Hol vakító a jelen?
Gondolhatok-e jövőre,
Ha lázban szédelg fejem?

Szép vagy, azt beszéli rólad
És imád mind, aki lát ;
De hogy milyen szép vagy — oh azt
Még sem tudja a világ!

Hogy mi szép vagy, azt hiszem, hogy
Én — csupán én tudhatom ;
És oly édes — bár egyetlen —
Szívemnek e jutalom! . . .

Oh e kétszinű világ, mely
Még bűnöket emleget
Szépséged napfénye mellett —
Mi hideg, vásott lehet! . . .

Szegény volt örömben, és tán
Az is marad életem ;
De ez alakos csoportot
Szánom én és megvetem! . . .

Marcangolja széjjel a vágy,
Feszítse meg szívemet —
Odaadom . . . de belőle
Ki nem tépi képedet . . .

Ne tudjak én semmit rólad,
Csak hogy szép vagy, szép nagyon ;

Szépségedet lássam én csak,
 Én szived' nem kutatom.

És szeretlek ismeretlen
 Tégedet és a napot ;
 Egyitekben sem kutatva :
 Mi lakik benn, mi ragyog?

GINA EMLÉKE.

I.

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már —
 S ha nem — szeretsz-e valaha?
 Forró-é a nap keble, vagy csupán
 Visszaverődő sugara?

Lehet-e az, hogy csak egyet szeress
 Te, kit egész világ szeret?
 Talán — talán — hisz csak az bizonyos
 Szeretni nem fogsz engemet.

Méltatlanabbat fogsz szeretni majd,
 Mint ez történik rendesen ;
 Ez átok az, mi végett soha nincs
 Egész mennyország ide lenn . . .

Ha engemet szeretnél! — oh hisz úgy
 Kijátszanád a végzetet .
 Az örökkévaló is irigyel
 Ilyen mulandó örömet! . . .

II.

Szeretsz-e te, vagy szeretél-e már
 S ha nem — szeretsz-e valaha?

Oly pazar a fény arcodon! — s nekem
Valami súgja : nem, soha!

Sötét, de édes a tapasztalás,
Mely vigasztalja vágyamat!
Te senkit sem szeretsz — oh mert hiszen
Hideg a szív a fény alatt . . .

III.

Elfogy a nap, az én napom . . .
Közeleg a sötét óra . . .
Oh ne kérdezz, mi bajom van?
Oh ne nézz most homlokomra!

Szép vagy és hatalmas — hányszor
Mondtalak mindenhatónak!
Üres bók, édes hazugság . . .
Menj, kerülj, hogy el ne hervadj . . .

Ne tudd, hogy ez óra ellen
Tehetlen minden bűbájad ;
Hogy van, ami nagyobb annál .
A lelkemen fekvő átok . . .

Ne kutass, ne nézz lelkembe . . .
Isten őrizzen meg attól!
Légy kacér, víg, csapodár, csak
Óvd magad a gondolattól!

Nézd a jégfelhőt az égen ;
Észrevétlen hideg árnya
Halványan száll a gyanutlan
Örömben égő virágra ;

Keble áthül, megrázkódik . . .
Alig sejti, hogy mi érte ;
Ragyog a nap, ragyoghat már!
A virágnak vége . . . vége . . .

Órizkedj a gondolattól!
 Ne nézz most lelkem mélyére ;
 Ha forrong, ha zúg a tűzhegy,
 Vigyázz, hogy ne menj szélére . . .

Ne fürkészd baját, epéjét.
 Kétségbeejt a sötétség —
 Rémeitől megőrülsz, vagy
 Előbb megfojt a nehéz lég.

Álmodozzál, ábrándozzál,
 Szemlélődjél, csak ne kérdezz ;
 Alkoss magad új világot,
 Csak ne kérdd : hogy mind miért ez?

Hull a levél, hull a csillag,
 Még se fogy el, tele föld, ég ;
 Mi közöd van hozzá, féreg!
 Hogy mi végre teremtették?

Ne játsszál a gondolattal!
 Ha bejársz e rengetegbe,
 Benn egy kérdő szörnyeteg van ,
 Ne kerülj — vigyázz — elejbe.

Meg nem fejti soha senki,
 Amit e szörny kérdez tőled,
 Bár izenkint, apródonkint
 Szíja el fájó velődet.

Isten veled szép sudárfák
 Andalító suhogása!
 Árnyatokban volt szívemnek
 Annyi édes álmodása!

Árnyatok sötétül egyre,
 Közeleg az éj immáron!
 Kiszenvedve, tévedésben
 Fáradottan itt bevárom.

Adtál mézet, virágot is ;
 Megátkozzalak-e téged,
 Hogy te sem adsz ingyen semmit ;
 Ernyőd ára : kigyó, inéreg . . .

— Légy hiú, én gyöngyvirágom,
 Légy hamis, begyes, rátartó :
 Nyujtsd magasra fejecskédet,
 Szökdelj, mint egy kis pillangó :

És ne kérdezz, mit morogtam ;
 Badar beszéd . . . kacagj, kérlek . . .
 — Ah! ha birhatnám kis üres
 Boldogságos fejecskédet!

IV.

Ver az Isten engem
 Mind a két kezével,
 Tüzes ostorával,
 Tüzes szerelemmel.

El nem gondolhatom,
 Mivel érdemeltem ;
 Csak szenvedtem eddig
 Ebben az életben.

Szerelem : mennyország ;
 Legalább úgy mondják.
 Én csak azt tudom, hogy
 Nekem mártiromság.

Két szép szemefénye
 A csalóka méreg ;
 Olyan erős, mégis
 Olyan soká éget.

Akár hogyan éget,
 El-elnézegetem :

Hogyan lehet oly szép s
Mégis oly kegyetlen?

Én uram teremtőm
Ijesztenél rája ;
Tedd szívére szívem
Csak egy minutára :

Tudom, úgy hozzá ég
Egyszerre az övé :
Magad sem veszed le
Soha onnan többé!

V.

Tied a dicsőség, hatalom ;
Csak mulass emésztő kínomon.
Kegyetlen fény ragyog szemedben.
Halálra ítélt rab — szerelmem.

Rab vagyok én, rab, de olyan rab,
Aki zsarnokánál szabadabb.
Enyim az igazság s szenvedés,
Tied az önkény s a büntetés.

Szenvedek, de nékem nyugtot ad
Vigasztaló csöndes öntudat.
Téged fogva tart a nagy világ
Enyim az örökkévalóság.

Összetépted az én szívemet,
A magadét el nem tépheted.
Megmarad az igaz bírónak,
Szerelemért bosszuállónak!

VI.

De azért ne hidd, hogy nyugtot ad
— Oh nagyon is fáj a gondolat,

Hogy te magad, édes kedvesem,
Hogy te sem lész boldog sohasem.

Nem tudom én, hogy mit gondoljak?
Örömet látnálak boldognak,
Fájna szívem úgy is ; de talán
Csak a magam baját siratnám.

Alig merem én azt mondani,
Azzal ijeszt, üldöz valami :
Boldog lesz majd egykor kebleden
Más valaki — csak te magad nem.

Legyen átkozott e sejtelem!
Mint a szív az, melyben megterem.
Szívnek, melyet bánt e gondolat,
Maga a halál csak nyugtot ad!...

VII.

Oh ha bájaidat szeretted,
Szeress, kérlek, akkor engemet.
Mert hiszen legszebb vagy lelkemben,
Mint a nap a kristálytengerben.

Napvilágom, kelj föl én fölém!
Nézd magadat lelkem tükörén,
Mint a nap a miljom habokban,
Képed ragyog minden dalomban.

— Vagy igen — csak menj az utcára,
Ismerj rá e hitvány világra ;
És azután vedd meg a sarat,
Mely nem fogja föl a sugarat!

VIII.

«Légy vidám, kétségbeesve ;
Maradj büszke, megalázva.

Légy hideg, ha lánggal éget
Átkos szenvedélyed láza.»

«Meg se rezzenj, ha velődbe
A féltés villámi ütnek.
Maradj józan, mikor ég föld
Táncol és forog körülted.»

«Fojtogasd el minden üdvöd',
S ha tudod, felejtse el őket,
Mikor éjjel siránkozva
Szellemeik hozzád jönnek.»

«És örökké sírod ássad
S mégse halj meg!» Én gyötrelmem,
Mert ohajtlak, mert szeretlek,
Ezzel átkoztál meg engem? . . .

IX.

Mivel engem megátkoztál,
Viszont én megáldlak téged.
(Csak elmondom, hogy mi sors ér
Vágyaid ha mind beteltek.)

«Érjen annyi jó szerencse,
Hogy ne tudj örülni rajta.
Környékezzon oly magas fény,
Hogy szégyeld magad miatta.»

«Majd ha szived lángért lángol,
Hideg kigyó érintsen meg.
Ne gyötörjön féltés másért,
Féltsd magadat, gyúlt szivedet.»

«Láss körülted boldogságot,
S érezz gúnyt magadra benne.
Keress a multban vigaszt és
Ne találj emlékezetre.»

«Ohajts örök életet, ha
Majd jövődet halva látod» . . .
— Oh szeress! és átveszem mind
Ami ez áldásban átok! . . .

X.

Szegény öreg koldus . . .
Csak az inség tartja.
Könyörülő világ,
Könyörülj meg rajta!

Valakinek csendül
A lélekharangja.
Könyörülő Isten,
Könyörülj meg rajta.

Az én szép szeretőm
Kiadott én rajtam.
Könyörülő halál,
Könyörülj meg rajtam!

XI.

Legyek lealázva a porba,
Ottan elgyötörve, tiporva.
Akkor sem tiéd a győzelem;
Büszkén emelem föl még fejem'.

Élj örömben, én meg bánatban;
Kedvnek, bának egyszer vége van.
Azt tanítják mind a vértanúk:
Halhatatlan az, ki halni tud!

XII.

Szól a zene, olyan szépen szól,
Csodálatos búból, bánatból.

Oly szomorú, mint az őszi szél.
Fogy a sugár, hull a falevél.

Honnan e bús hangok, mely tájról?
Messze, nagyon messze világból?
Fekete és gyászos üzenet,
Vége immár, vége mindennek!

Nem is szomorú már, de szilaj :
Nem is sohajtás, de kínos jaj ;
Szivem' tépik, fejem' ingatják,
Mint a szél a fának sudarát.

Ide hamar azt a poharat!
Egyre vadabb, egyre szilajabb . . .
Majd sikoltva föl kacag, nevet —
Egybe szétveti a fejemet.

Most megint oly csöndes búsan szól,
Mintha jőne mélyből, föld alól.
Oh, de mért is marad életbe'
Aki egyszer el van temetve! . . .

XIII.

Egyszer megölelni,	Kedvesem szerelmem!
Egyszer megcsókolni ;	Az élet mulandó —
Örökké ölelni,	Játsszuk ki a halált,
Örökké csókolni!	Az örökkévaló.

Mit nekem e rövid	Ölelj meg, csókolj meg,
Elmulandó élet?	S élek beléd halva —
Örökkévalóság	Örökké ölelve,
Amit tőled kérek.	Örökké csókolva!

XIV.

Szerelmem, szerelmem . .
Édes ölő méreg ;

Mulandó istenség,
Halhatatlan féreg . . .

Ég vigasztalása :
Gyönyörű szivárvány ;
Teremtő láng hidja,
Rajt' a földre szállván . . .

Balzsama a sírnak,
Mely az enyészettel —
Egy perc üdve alatt
Mindent kiengesztel. —

Áldott az a szál is,
Melyet emléked sző,
Sírba koporsónkat
Szeliden eresztő.

Szerelem — örök nap,
Öröme mindennek —
Egyedül szivemben
Ostora Istennek! . . .

XV.

Mint az erdő napsugártól,
Én szemedtől meggyulladtam ;
És elégek, mint az erdő
Melynek lángja olthatatlan.

Láttatok már erdőt égni?
Oh ez ritka látvány.
Szikrafényes füstje fölszáll
Magasan, mint a szivárvány ;

És a fojtó füstborúban
Ezer a sikoltás, a jaj.
Fészke fölött vijjong, rí a
Kétségbeesett madárraj.

Oda minden, oda minden!
 Annyi boldogság reménye.
 Maga a nap sirathatná,
 Mennyi kárt tesz örök fénye . . .

Ahol egykor a vidámság
 Édes epret szedett volna,
 Kérlelhetlen mérgű tüzláng
 Legel a gyepen ropogva . . .

Erdő, erdő! nem marad-e
 Égett fádnak egy zöld ága,
 Hol egy madár eldalolja:
 Átkozott a nap sugára!

Átkozott a romboló láng,
 Mely nem úgy hervaszt el kéjben,
 Együtt élve, ott elhalva
 Virágaid mézkelyhében.

S minden önző és hiú fény,
 Mely nem érez, mégis éget,
 Nem érez, hogy ragyoghasson:
 Legyen átkozott tevéled!

Erdő, erdő! fiatal, szép,
 Égő erdő, hamvadozó!
 Hozzád én szívem, szerelmem,
 Be hasonló, be hasonló! . . .

XVI.

Oh hagyj békét a húroknak!
 Ne is érintsd ujjaiddal.
 Ha velőmet meggyújtottad,
 Ne éleszd a szélviharral.

A te zenéd épen átkos,
 Legalább nekem magamnak.

Tán a húrok ujjod alatt
Elválnak, elkárhoznak . . .

Mikor a te zenéd' hallom,
Velőm ég, de szívem megfagy ;
És egy gondolat rohan meg,
Mitől úgy fáj a szegény agy.

Mert ki-utat, szót nem lel rá,
Csak úgy zsong, mint a szélhárfa.
És talán jobb! — sejtem, e szó
Vég gyászt hozna a világra.

Mintha a vén idő mélyen
Azt sóhajtaná el benne :
Elég volt már! és azután
Többé a nap föl nem kelne! . . .

XVII.

Ha szerelem nincs szivedben,
— Én a mennyről már lemondtam ;
De a föld sem ad nyugalmat,
Jobb nekem már a pokolban.

Oh, gyűlölj, utálj meg engem,
Tiporj édes lábaiddal ;
Szörnyeteg az én szerelnem,
Mennykövezd le vad haraggal.

Diadalban kacagjon föl
Rá a világ, — mit én bánom!
Kívüled nem látok, hallok
Semmit, semmit a világon.

Szent György! irtsd ki ezt a sátánt,
Mely szívem lángjából támadt ;
Ne teremjen tüzes ostort
Ennek a jámbor világnak.

Nem való az én szerelmem
 Sem az égbe, sem a földre,
 Nincsen az teremve csöndes,
 Olvadó, szelid gyönyörre.

Pallos és tűzláng kell annak,
 Egyik átkos vérét ontja,
 Mig a másik szünet nélkül
 Megemészti sutorogva.

Gyűlölj hát, — oh csak ne hagyj el!
 Szemedben a pallos és tűz,
 Öld vele kínért sovárgó
 Szívemet, és gyötörj és üzz —

Ne hagyj itt a földi kinnak,
 A közönynek, amely nékem
 Utálatosb, mint minden kín
 Lenn a pokol fenekében, —

S majd ha a kínzást eluntad,
 Gyuladjon el szép szemedben
 Az Isten gyilkos haragja —
 Mert csak te ölhetsz meg engem!

XVIII.

Mikor éj van, sötét, néma —
 Oh gonosz, oh szörnyü átok! —
 Senki sem lát, senki nem hall,
 Csak én hallok, csak én látok!

Ami van, azt látom, hallom,
 De nem az fáj, nem az gyilkol.
 Ami nincs, az kísért engem.
 Amit izzó velőm gondol.

A pillangó szárnya rezdül,
 A világ kelyhében alva.

Azt gondolom, ő sohajtott,
Gyönyörökben haldokolva . . .

És fölöttem a sötét ég
Ketté hasad, nagyot csattan.
Út a villám egyre-másra
Vétkes, átkos gondolatban.

Megnyílik a föld alattam.
A pokol rám ölti nyelvét,
Azt a lángot, mitől úgy ég
Lélek és test, — de el nem ég.

Leggonoszabb, legfeketebb
Ördögei a pokolnak,
Kínaimhoz vad zenéül,
Szintúgy harsog, úgy kacagnak . . .

Hívok Istent, hívok embert,
De nem segít rajtam semmi.
Egy szelid hang szól a mennyből :
Higyj! — de én nem tudok hinni . . .

— Oh mért nem mered meg a föld,
S rajta minden úgy, amint van,
Pillangó, virág maradna
Mindörökre mozdulatlan! . . .

XIX.

Ha Istenben hinni tudnál,
Mondanám, hogy Isten áldjon ;
De az úgy sem hallgat már rám,
Mert te vagy az én bálványom.

Mit kívánjak én neked jót? --
Hogy beteljék legfőbb vágyod?
Isten őrizz! — Én tudom, hogy
Az a legsötétebb átok.

Oh, pedig áldásom fogna.
Érezem, hogy fogna rajtad.
Minden Isten meghallgatja
Áldását a haldoklónak.

Megbocsátnám, hogy hideg vagy,
Mig szivem érted elvérez ;
De hiába áldanálak :
Hogy azt érezd, ami érez.

Mégis, ha áldásom nem kell,
Vedd bucsúmat, végbucsúmat ;
Azután menj, rátapodva
A vérre, mit szivem hullat.

Majd ha egykor körülötted
Rád nevet és gúnyol a fény,
Fagyosan, mint most te engem
Akkor jussak eszedbe én.

Ha gyémántod mind elszórtad,
S megátkoztad mindazokkal,
Kik hazudták, hogy szeretnek,
Istenkáromló ajakkal :

Ha majd egykor egy igazán
Hűn szerető szivre vágyol,
S keresed, de nem mutatja
Sem a közel, sem a távol :

Akkor emlékezz rám! s jőjj el
Ahová engem temettek,
S hallgasd ott, mit suttog a fű :
Szerettelek, szerettelek.

XX.

Én nem tudom, mi lep meg néha :
 A nap az égen úgy ragyog,
 Mintha különös kedve volna . . .
 És én oly szomorú vagyok.

Oh, pedig énnekem ilyenkor
 Oly szépnek látszik a világ !
 Az élet egy lánc, melynek minden
 Szeme új üdvösséget ád.

S mégis . . . szeretnék leborulni,
 Hogy meg ne látna senkisémet ;
 Szeretnék sírni mint a zápor,
 Oly nagyon, oly keservesen.

De a falak viszhangozhatnak,
 Szél elvihetné sohajom —
 S ha tán nem volna szégyén a köny,
 Szégyen, gyalázat a hajom.

Megátkozottabbnak Kainnál
 Az ember arca rém nekem.
 Gunyos szemfényök a lángostor,
 Mely űz, hajt hegyen, völgyeken,

A földet ásom körmeimmal,
 Hogy belé rejtsem arcomat —
 A föld alá hiába búvok,
 A sírok férge is kacag.

Nincs hely az égben, nincs a földön,
 Hol én kisírhatnám magam :
 Tengerfenéken, levegőben
 A szerelemnek hangja van.

Isten jósága, nagy kegyelme
 Megtölte minden kis zugot :

A temetőfüvek tövébe
Boldog fénybogárkát dugott.

Bujdosván, keresem szünetlen,
De nem találom a helyet,
Ahol ne volna semmi, semmi,
Hogy kinevessen engemet :

Mert szerettem, nagyon szerettem
S kétségbeestem én azért,
Kiért ha meghalok bár, engem
Soha nem ismer meg, nem ért! . . .

XXI.

Szeretlek, mert oly szép szemed van,
Hogy nappal van, hol az ragyog :
Még a lelkemben sincsen éjjel,
Pedig én oly sötét vagyok.

Szeretlek, mert fölfoghatlan vagy,
Bűvös-bájos fátyol főd el ;
Szeretlek, mert olyan titok vagy,
Amiben mégis hinni kell.

Szeretlek, mert bár el nem érlek,
Tégedet látlak mindenütt :
Fűben, virágban, a harmatban,
Amelyre Isten napja süt.

Mert te vagy az Úr, te a *minden*,
Minek nevét nem nevezi,
Kit nem ismer, csak sejt a lelkem,
Mert nagy hatalmad érezi.

Téged szeretlek én, — imádlak.
Egyetlen, örökkévaló!
Oh, engedd el, ha mi bűnöm van,
Tekintsd azt bennem, ami jó.

Szeretlek én, hiszlek, remélek,
Mert nagyon büntetsz engemet,
S mert szenvedek, tűnök, hiszem, hogy
Meglátom egykor — men nyemet!

XXII.

Én nekem már nem fáj semmi,
És örömet semmi nem ad.
Csak emléked fáj még . . . oh hogy
Örökké emlékezem rád!

Elfeledtem én már mindent.
Forog velem ez a világ,
De én nem is mozdulok, csak
Örökké emlékezem rád.

Oly homályos nekem minden,
Mint aki nehéz álmot lát,
És tűnődik, ha való-e?
Örökké emlékezem rád!

Mintha erdőn járnék, éjjel ;
Előlem futnának a fák,
És csak egy csillagot látnék . . .
Örökké emlékezem rád.

Néha kérdeim, vagyok én még?
Álom-e ez, vagy valóság?
És tán nem is élek én már —
Csak a sírből emlékszem rád! . . .

XXIII.

Indulnak már a barna felhők,
Az ég ma holnap tiszta lesz.
A nap kisüt, és örömében
Csorogva sír a házeresz.

Majd eljön a víg fecske, gólya
 És föllármázzák a falut.
 Majd verni kezd az erdő szíve,
 Csörg a patak, szól a kakukk.

Majd jelt ad a kis dalkarmester :
 A csalogánv a lombokon ;
 És szól a dal, és égen földön
 Áll a közös lakodalom.

Majd belerikkant a rigó is,
 És mondja : Rajta, rajta, mind,
 Siessetek szeretni, élni,
 Hamar, hamar, tél lesz megint!

S majd illatoznak a virágok,
 Szeretnek mind az emberek ;
 Szeret majd minden nyakra-főre,
 A pillangók és a — legyek . . .

És ennyi szerelem, gyönyör közt
 Csak búsabb száműzött leszek.
 Vigasztalan nagy bánatomnak
 Nem találok csöndes helyet.

XXIV.

Élő virágom, oh szerelmesem,
 Immár én alszom nyugton, csöndesen
 — Hogy nem tudod te, milyen édesen.

Oh, hogyha tudnád, (mért nem mondhatom!)
 Mindig csak rólad s egyet álmodom,
 Mindig csak egyet, — jaj, de szép nagyon!

Csöndes vidék ez. Hallom, mit a szél
 Fölöttem a virágokkal beszél,
 A fű is oly szép altatót zenél.

Oh én szerelmem, örök életem,
 Én teneked csak azt üzenhetem :
 Hogy semmi sem fáj itt már énnekem.

Nem fáj már a fejem, szívem se fáj —
 Mégis, galambom, még se menj, megállj!
 Tégy valamit a derekam alá.

A vér, ami szivemből kirohant,
 Mikor belé ütöttem gyilkomat,
 Olyan hideg az ott, úgy borzogat!

Oh az a vér azt sugja egyre még :
 Hogy te megcsaltál engem! tudja ég...
 Ha nem igaz, jer mosd föl azt a vért.

— Csak légy vidám, járj-kelj a nap alatt.
 Légy hűtlen ott, — hisz csak egy pillanat,
 Oszd — te is itt vagy már a föld alatt.

Csak azután itt légy te az enyém,
 Szeretsz te itt majd engem, tudom én.
 Jó híves takaró a szemfödél.

Ó jójj, siess a tánccal odafenn.
 Mi jó az álom, melyből, édesem,
 Nem ébredünk fel többé sohasem!

XXV.

Eltakartam képed', mint kit elítéltem
 S emlékezetemből haragom kivégzett.
 Gyarló emberboszu igaz istenségen!
 Hogy örökké éljen — föltámad emléked.
 Hiábavalóság alakoskodásom.
 Játshatom-e hűtlent, ha szívem reped meg?
 Nem, nem! Te vagy igaz, egyetlen bálványom
 S én vagyok, én, aki csak téged szeretlek!

Leveszem a fátyolt ujra és örökre
 Fenséges képedről — álljon az oltáron.
 Amelynek forrását bűnbánat feltörte ;
 Elfojtott könnyeim, hulljatok immáron.
 Szeretsz vagy nem szeretsz, megbocsátsz szívemnek,
 Látlak-e valaha? — nem tudom, nem kérdem.
 Azt se tudom, látsz-e, ahogy itt térdelek ;
 Nem tudom, hallod-e : itt vagyok, megtértem!

E világ — hiuság örök csatatére! —
 Zajával engem is soká fogva tartott.
 Biztam magamat is forgó szerencsére.
 A világ szájából véve a parancsot.
 Napja elvakított! — oh én nehéz vétkem :
 Nálad jobb szeretni a szátyár világot!
 Hogy hiuságomnál kisebb volt szerelmem,
 Kezed rá örökkön égő sebet vágott.

S mégis most, midőn már, tudom, késő minden,
 Jól esik bánkódva megütnöm mellemet.
 Panaszszal, kinokkal ugy teli már szívem,
 Hogy uj seb fájdalma nyujt csak egy kis enyhet.
 Leégett hiuság hamva homlokomon,
 Szívemben aljas kéj büszke megvetése.
 És ha vérem lángol : rólad gondolkozom, —
 Tündért veszve, nem kell földi ölelése!

A tömeg ne vessen — akár megszakadjon! —
 Megnyugtát, ha látom, hogy csak addig boldog,
 Ameddig nem érti fájdó gondolatom,
 Ameddig csak sejt, de egészben föl nem fog.
 Egyedüliségem zordon átkát higgyék
 Mesének, — maradjon az titok előttök.
 Ne lássák a sugárt — még megirigyelnék! —
 A te emlékedet — mely engem éghoz köt.

Oh mert bármi nagy is fájdalmam utánad,
 Vigasztal, hogy csak én tudom, mit vesztettem ;
 Hogy tündérvoltod is titok a világnak,
 Hogy az való csupán az én szerelmemben.

Akármerre jársz-kelsz, csak embernek néznek. —
 Imádhhatja benned a föld legszebb lányát ;
 Imádsága egész földi nemzedéknek
 Föl nem éri tündér látományom báját.

Oh maradj erős és le ne szállj a porba!
 Fáj nem birhatásod, de hitem vigasztal ;
 Hogy rútul hizelgő hazugok csoportja,
 Üres kirakványok álfénye meg nem csal.
 Tekintsd, hogy eléggé meg vagyok büntetve,
 S ne boszuld meg rajtam magad' — megalázva!
 Feledd el sértésem, törd nemes szivedbe.
 Nem éget úgy mégsem, mint bűnüzlet máza.

Oh mert, bárha tündér, hogy te is csak ő vagy!
 Kire mig bukás is ejt parányi mézet,
 Szégyenkínja mégis férfiszívből oly nagy,
 Minőt az magára maga nem tetézhet!
 Vaj, mi haszna volna képed' letipornom,
 Megátkozván rajt' az olthatatlan foltot?
 Hogy e folt lángjától őrült homlokomon
 Kacagjon, ki rajtad diadalmáskodott?!

Oh ég, véghetetlen! nap, te dicső, fényes!
 Magasban szeliden, mosolygó csillagok!
 Mért hogy amint létem, vágyam is nem véges?
 Noha elismerem : gyarló, szegény vagyok ...
 E határtalan láng mardosó gyötrelmét,
 Mely kétségbeesik, hogy sebére nincs ír,
 Mely itt vigasztalan átkozza lételét,
 Mert jogos boszúját csak gúnyolja a sír!

Ha ti oltottatok belém, halandóba
 Indulatot, amely végtelen s tehetlen :
 Ugy-e nem hagytok ti engem itt a porba,
 Hogy siromon békén kacagjon ellenem? ...
 Ha követve magas fényetek intését
 Én e lomban sárban el nem tántorodtam :
 Nem hagyjátok cserbe zászlótok vitézit,
 Ha e földi hüvely majd lefoszlik rólam?

Ugy-e, szép csillaghad, azért vagy számtalan,
 Hogy e lélek benned menhelyre találjon?
 Dicsőséged, ó nap, azért homálytalan,
 Hogy megaranyozd, mi folt van e világon?..
 S te nagy ég, azért vagy ugy-e véghetetlen,
 Hogy ha testem sem nyer e földben nyugalma
 Ahol csábító és a hűtlen pihen :
 Csontjaim hamvát is kivesd, szélylyel szórjad?

XXVI.

Oh hogy' panaszkodnak, hogy' bizalmaskodnak,
 Szerencsétleneknek hogy' vallják magokat
 Ezek az egyforma többi emberek.
 Itten egy pohár bor, ott egy csésze kávé,
 Amott egy bűnbánó, áhitatos ávé
 Hogy' megenyhít fájó, gyöngye szíveket!

Apró bajaikat elmondják egymásnak
 Jóízűn, hogy egymás szavába is vágnak,
 S még vitatják : melyik baja a nagyobb?
 Pedig bizonyos, hogy megvigasztalódnak,
 Gyógyszerét találják az ismert bajoknak ; —
 Mert magára Isten senkit nem hagyott.

Hallgatom, és látom könnyebbülésöket.
 Tudja ég, hogy én nem irigyelem őket
 A megenyhülésért, örömeikért.
 Jól esik, ha látom ujjongni az embert,
 Kit a végzet ugysis annyi bajjal megvert.
 Örülök, látván, hogy egy jó percet ért.

Nem gyűlölöm én az embereket, nem, nem!
 (Vajha okom volna, magam' jobb szeretnem.
 Ám erről már sem ég, sem föld nem tehet.)
 De miért tagadnám — balgatagság volna —
 Hogy a mások annyi apró baja-búja
 Az, mit tőlök mégis úgy irigyelek.

Azok a fádjalmak, a kinszenvedések,
 Miket földi sorsuk sziveikbe vésett,
 Azok a nagy s mégis szokott panaszok
 Melyeket bús szivök enyhe siralmával,
 Könyveik áldásos nagy ajándékával
 Keblökön ringatnak, oh azok, azok.

Melyeket lelkemmel szomjazok s ha hiallok,
 Gondolom magamban: mi parányi bajok!
 Milyen keserédes, jótékony sebek!
 Különböző, mégis mind rokon egymással,
 Megenyhithető egy kis vigasztalással,
 Vagy egy-két kapa föld alatt beheged.

Oh mind, mind e testvér kínok szövetsége
 Kárhozott szivemben ha pokolt cserélne
 Azzal, ami ottan testvértelenül,
 Vigasztalhatlanság bizonyosságával,
 Zordon egyetlenség szörnyeteg átkával
 Örökös tanyát vert egyes-egyedül;

Teremtőjét magát kacagván szünetlen
 Mért hogy ellenében még az is tehetlen,
 Mert a már megtörtént nemné nem lehet...
 Ha, mit lehetlennek hiszek, ez üdv érne:
 Borulnék az első ember kebelére,
 Mondván: bajom társa. szenvedek veled...

Halld az én panaszom, mondd el a tiédet.
 Értem én is, te is az enyimet érted;
 Folyjanak hát egybe rokon könnyeink.
 Higyjük a szent multat, szeressük a jelent,
 Reméljük a jövőt, imádjuk az Istent,
 S haljunk meg nyugodtan, ha enyészet int...

— Ah, de min nem így van, s nem is lehet soha.
 Mint két különböző égi test lakója
 Élve egymással nem ölelkezhetik:

Ugy választja ketté az embervilágot
 Közöttem iszonyú változhatlan átok,
 Melyen semmi égi erő nem segít.

Mert e nagy világon mindennek van mása,
 Bujdosó üstökös csillagnak van társa ;
 Még egy gondolat sincs páratlan, tudom ;
 Társtalan, magában, egyes egyetlenben
 Csak két dolog van a szörnyű mindenségben :
 Az egy örök Isten, — s az én bánatom! . . .

XXVII

Sokat gyötörtél, öltél engem,
 S én csak nagyon szerettelek.
 Halálos a törőd szivemben,
 Mit vértanudként viselek.

Egyetlen zsarnok, szép, dicső vagy,
 Kit imádnak alattvalók.
 Te ünnepelt, mindenható, nagy,
 S én csak szegény hived vagyok.

Dicsőségednek mása nincsen.
 Te uralkodol egyedül.
 Egy nézésedre hódol minden
 Kész örömet, föltétlenül.

Hiába verseng veled a nap,
 És pazarol fényt, meleget ;
 Holt rétegen uralkodik csak ;
 Te szellemek, élők felett.

Te szép vagy, édes, mondhatatlan ;
 Imádott, szeretett, csodált.
 És mégis — Istenem! — magamban,
 Ha nézek elmerengve rád :

Mint fáklyaillat temetőből,
 Egy gondolat mély gyászba von.
 Megered rá a könny szememből,
 S én szánni kezdelek nagyon.

Mindent felejték ; megbocsátom,
 Hogy elhamvasztod szívemet ;
 Ah, mert hiszen mi az én átkom,
 Ha képzelem a tiedet?!

Nem is nekem ; — a legdicőbbnek,
 A legnagyobbnak végzete ·
 Bukása magas isteneknek
 Nem oly siralmas, fekete . . .

Mert semmi sem mulandó, minden
 Csak ismétlés, elváltozás.
 Mi jó, nemes, föntartja itt lenn
 Emlékezés, föltámadás.

Mi vagyok én te hozzád képest?
 Mi szegények e dalok itt!
 Hogy' írhatnék rólad tökélyest,
 Kit ragyogásod elvakít?

S mégis, ha nálamnál is gyarlóbb,
 Dicsőít majdan a tömeg,
 S míg koporsómat dulják pondrók,
 Kimélik rimelményimet.

Mindennek, ami itt remek volt,
 Emléke, nyoma fönnmarad.
 Ki mi nagyot tett, szépet gondolt,
 Örökké él, mert egyre hat.

Maga a rossz, selejtes földben,
 Kiirthatlan, mint a tarack,
 Istenről, ördögről, eszményben
 A rege képeket maraszt.

Örökre, végkép, menthetetlen
Te mulsz el egyedül magad,
A halhatatlan egyetemben
Mindent fölértő áldozat!

Tán mert irigyed e tárgy-limlom,
A nap legforróbb sugarát,
Fehér arcát a szende liljom,
A rózsza tündér illatát —

Mind követelik vissza tőled,
És vissza kell adnod nekik.
Az ellened lázongó földnek
Zsákmányul trónod elesik.

Hódító szépséged csodája
Még rajtad, élőn, elenyész.
Arcod tündöklő szinpompája
Végkép, örökre odavész.

Hóhér idő, ádáz kezével,
Letörli ajkad bíborát.
Bepókhálózza csuf redővel
Fölséges arcod himporát.

Szépséged oltárából, melyhez
A dicsőség hódolni járt,
Gyászával intő pelengér lesz
— Számodra, újabb ifjuság!

Mind, ami égi egyezményben
Benned remekké egyesül,
Eloszlik, mint felhő az égen,
Örökre föllelhetlenül.

Ledőlt bár, él a képzeletben
Kartágo, fényes Ílion;
Csak szépségedről nem marad fenn
Megközelítő fogalom!

Shakspere, Homér lángszellemének
Kincsei örökkévalók.
Olcsóság : élük ezredévek,
Használják embermilliók.

Csak bűbájd, mi mindezeknél
Valódibb, édesb, istenibb :
Tünékenyebb, semmibb a szélnél,
Mely elhal, alig születik.

Halhatlanság, haszontalanság ;
Ne tudna rólam senkisé,
Csak szemeidet ragyogtatnád
Odább egy perccel, édesem !

Ó szörnyű törvény, gyásztízet !
Mit senki nem kerülhet el.
Hogy itt születni oly nagy vétek,
Miért mindennek halni kell.

Hogy az idő szemed lángjától
Nem ifjodik egyszerre meg ;
El nem feledkezik magáról,
S nem örökíti kellemed' !

Hogy Isten, alkotód, ki benned
Fölülmulá egyszer magát,
Nem szán megsemmisíteni téged,
S nem osztja véled trónusát !

— Oh csak gyötörj, csak uralkodjál,
Meríts ki minden örömet.
Feledj, élj, csak ne gondolkozzál,
Soha se lásd meg gyász jövőd'.

Tépd a virágot és tipord el,
Hisz uj tavaszra kivirul !
Játszszál sohajjal és könnyekkel,
Mind csak kéjért cserébe hull.

Ne szánd e korcs, önző világot ;
 Marcangolj emberszíveket.
 Nevetik a mulandóságot,
 Hervadni látván tégedet!

Minden bünös, hibás e földön,
 És semmi sem lakol meg itt.
 Mert hogy te elmulsz mindörökkön,
 Eltörlöd a lét bűneit.

És nem marad fenn semmi rólad,
 Csak dalomban eszméd, neved.
 De, mint az Istent, föl nem fognak,
 S imádnak bár, nem értenek.

Elmulsz, eláradsz a mindenben.
 Csillagba, napba visszatérsz.
 Majd látni fogunk részeidben ;
 Egészben, ah, többé nem élsz . . . !

S művészet, képzelet tehetlen,
 Hogy örökítse alakod.
 Ki festené való szineken
 Verőfényével a napot?

Megosztozik majd ég föld rajtad,
 És szebb lesz, ifjabb a világ.
 Hőbb a sugár, fénylőbb a harmat,
 Illatosabb lesz a virág.

S csak sejtenek majd téged abban,
 Midőn már én is hamvadok ;
 Mig szemed fénye szép csillagban
 Siromra sírva mosolyog . . .

XXVIII.

Mintha örvény fölött járnék,
 Vagy elfödne sötét árnyék ;

Engem végig beborulva
 Haragosan villámolna ;
 Virágok és falevelek
 Ijedtökben reszketnének ;
 Rám fekete felhők közül,
 Űzve gonosz sejtelemtül,
 Integetve, esdekelve
 Rémült angyalarc meredne ;
 És azonban ember, állat
 Szédelegve futosnának,
 Kézkulcsolva, nyöszörögve ;
 Távol orkán már hörögne ;
 Iszonyú nagyot csattanva
 Az égbolt ketté hasadna,
 S hullana a kénkőzapor . . .
 Ah pokolkín-kéjes mámor!
 És én ezt mind, mind átérzem,
 Valahányszor rád emlékszem . . .

Mégis mindig rád emlékszem!

XXIX.

Találkozunk majd még mi jókor,
 Még ide lenn a földön, sokszor.

Ha majd virrasztva őszi éjen,
 Hallsz lépteket a falevélen,
 Holott alaktalan bus árnyak
 — Sír rabjai — sötéten járnak :
 Lombkarjai a gyászfüzeknek
 Feléd hívólag integetnek ;
 Ásítózó sötét odúkból
 Kelő nehéz, fojtó illattól
 A rózsza, liliom megcsapva
 Szomoruan fejét lehajtja ;
 A nagy, döbrentő némaságból
 Hozzád rejtelmes szellemhang szól,

S merengve, ringva bús sejtésen,
Gondolsz magast, érezve mélyen ;

Ha végre hosszú vándorlásból,
Éjjél után, sötét borúból,
Nagy tarjagos felhőknek ormán,
Mint fehér szűz a zárda tornyán
Előjön a hold, a meg-megállva,
Merengve néz a keresztfákra,
Mint csöndes örült, ki andalgva
Magához jó egy pillanatra,
És szétekintvén, amit lát, hall,
Lelkét betölti borzalommal ;
Elméje, sebtelt szive fájdul,
És könye sűrűn megered, hull,
Hull egy hideg fehér halottra,
Mint holdsugár a sirszoborra ;

Aztán nem tudni merről és hol
Valami régi, régi dal szól,
Cseng-bong agyadban és szivedben,
Talán csak úgy az emlékedben . . .
És tépelődöl, hogy mi nóta?
De egyre távozik, halódva,
Mint búcsuének a tengerben ;
És csak azt érzed a szivedben,
És mind azt sugja vándor felhő,
Hogy ami elmúlt, vissza nem jó :

Majd éjfelenkint, ilyen percben,
Látsz megjelenni közeledben,
Merengve, emlékezve, szótlán,
A messze multba varázsoltan ;
S én majdan újra elmélyedve
Az egykor gyilkos szép szemekbe,
Hol máskor a dölýf lángja égett,
Ott majd csalódott büszkeséged
S egy késő gondolatfény csillog,
És ajkadon lebeg, hogy elmondd ;

S holdfénykarod kitárva indulsz,
 De szived oly nehéz, aláhuz,
 Alá, alásülyedve lassan,
 Ahol csendes, hideg sötét van . . .

Mert letelik a szellemóra —
 Le, vissza! le a koporsóba!

XXX.

HÚSZ ÉV MULVA.

(Gina emlékkönyvébe.)

Mint a Montblanc csucsán a jég,
 Minek nem árt se nap, se szél,
 Csendes szívem többé nem ég;
 Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
 Versenyt kacérkodik, ragyog,
 Fejemre szórja sugarát;
 Azért még föl nem olvadok.

De néha csendes éjszakán
 Elálmodozva, egyedül —
 Mult ifjuság tündér taván
 Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szívem kigyúl,
 Mint hosszú téli éjjelen
 Montblanc örök hava, ha túl
 A fölkelő nap megjelen . . .

VEGYES KÖLTEMÉNYEK

A VIRRASZTÓK.

Itt a nagy halott előttünk,
Kiterítve mereven.
A hideg, a téli éjben,
Csillagoltó sötétségben
Mi vagyunk még éberen.

A sirásban elfáradt már
Valamennyi jó rokon.
Talán mi se volnánk ébren,
Hanem mert a torban éhen,
Rágódunk a csontokon.

A csontokon sem rágódnánk,
De hát — ez a kenyerünk.
Nem maradt ránk dús örökség ;
Fizet minket a nemzetség,
Ha sirunk, énekelünk.

Már maholnap ez se kell majd.
«Elég volt a gyász, a dal.
Ami megholt, föl nem támad.
Haszontalan minden bánat!
Haj rá étel, dal, ital!»

Ilyen szelet hallunk is már.
Ki legtöbbet örökölt,
Annak van a legjobb kedve ;
Ott van a mult elfeledve,
És eladva az a föld,

Hol pihennek a nagy ősök,
 Kik szerezték vérökön
 Azt is, amin ők mulatnak . . .
 Idegenek jól aratnak
 Vérben ázott térökön.

Ők alusznak szépen, mélyen ;
 Ébren már csak mi vagyunk.
 Ők alusznak s nem álmognak ;
 Mi virrasztunk ébren, haj csak
 Ébren is mi — álmodunk.

Álmodunk mi hihetetlen,
 El se merjük mondani.
 A holt szeme félig nyitva ;
 Hátha meg nem volna halva,
 S lehetne még valami . . .

A nagy tenger éjszakába
 Ki-kinézünk olykoron.
 Mert nem tudjuk, hány az óra,
 Hallgatunk a kakasszóra,
 Merengünk egy csillagon.

Jó reménnyel, vak reménnyel,
 Hogy ha megvirradna már!
 De a hajnal csak nem pirkad,
 S amit látunk, az se csillag ;
 Bolygó fény, vagy fénybogár!

És csak oly csöndes ne volna!
 De ez úgy fojt, úgy ijeszt . . .
 Dalunk is már egyre fárad,
 Alig ad még bátorságot . . .
 Égen földön semmi nesz . . .

Szempillánk is csuklik immár . . .
 S ha az álom elnyomott,
 S mi is alszunk, boldog Isten!
 Akkor aztán késő minden —
 Mozdulhat a tetszhalott! . . .

KESERŰ ÓRÁBAN.

Én sem éltem egészen hiába :
 Fáztam és koplaltam eleget.
 Szenvedésim nyomorú díjába
 Szánakoztak rajtam emberek.
 Nem maradtam adósuk magam sem :
 Szerettem e szánó tömeget.
 És mivelhogy nem volt egyebem :
 Oda adtam érte lelkemet.

No de egyet fordult a kerék.
 Lett gunyám, megevő falatom.
 Bezzeg ölt kiált a csőcselék,
 Fölakad a kenyér torkomon.
 Akik előbb szerettek, hajgálnak
 Kövekkel . . . És már most mit tegyek?
 Legjobb lesz tán, ha a kutyáknak
 Vetem e panaszos kenyeret?!

HAJÓTÖRÖTTEK.

Egy búborékkal kevesebb
 Az örök semmi tengerén.
 A sir egy lábbal közelebb,
 És távolabb egy szép remény.
 Álljunk meg egy kissé, barátim,
 E zárt sziget mentében itt ;
 Nézzünk be jól a végtelenbe :
 Nincs egy hajó, mely közelít?

Az ég borult, s szél még se leng ;
 Az ég villámlik szárazon ;
 Ha üt, nem hallja senkisé ;
 Mézharmat csillog a gazon.

A habok oly halkan susognak,
Mint a haldoklók ajkai,
Kik jobb világ titkába látnak,
De nem bírják kimondani.

Mentő hajót várjunk-e még,
Ha durva szirtbe ütközött?
Választanánk — ha nincs egyéb —
Halál és örület között?
Oh a vihar, mely összetört, széjjelszórt,
Kerülne vissza legalább,
És ölné el szépen, dicsőn, míg
Nem őrjit meg a némaság!

De nincs remény, de semmi jel!
Biztatnak még bátor szivek,
De már magok se hiszik el.
Mindegyre fogynak a hivek.
Nincs mért keressen föl a kalmár,
S rablócsapat ha ránk talál,
Csak rabul vinne: ami ránk vár,
Koldus halála — éhhalál!

Idő mulik, nap áldozik,
S szép ifjuságunk oda van.
Iszap beföd, viz elborít
És elenyészünk nyomtalan.
Ajk nem mesél, s mit írna föl könyv?
Hogy vérünk is volt — hamu lett —
Ah a bitó is szebb, hisz arról
Valaki még példát vehet! . . .

WASHINGTON.

Háboru van Amerika földjén.
Két híres nép: angol s francia
A népeket koncokul tekintők,
Szokás szerint marakodnak rajta.

Megesküszik Amerika népe,
 Hogy szabad lesz, bármi legyen ára.
 Megválasztják Washingtont vezérül,
 S szót fogad honának jó polgára.

All a harc, s az együgyű szerencse
 A zsarnok-erőre mosolyog.
 Nemes harag s szégyen futja végig
 Az ifju vitéz tábornokot.
 Be akar rohanni a halálba,
 De föltartja néhány jó barátja,
 S szót fogad, — mert népe úgy akarja —
 Amerika legnemesb polgára.

És mig a tél sötét fátyolával
 Elaltatta ellenségeit,
 Ő szent buzgalommal készítette
 Győzelemre elszánt hőseit.
 És mire a szép tavasz megtermé
 A koszorut győztes homlokára,
 Amerika szabad volt! — Legyőzte
 Zsarnokait legnagyobb polgára.

S elnökéül a szabad hazának
 Megválasztják polgártársai.
 Kétszer elfogadta ; harmadízben
 Nem találták őt barátjai.
 «A hazának gazdálkodni is kell
 S fölépíteni, mit ledúlt csatája.»
 S szántott-vetett, épített békében
 Amerika legnagyobb polgára.

— Ezerhétszáz kilencven kilencben,
 Bevégezendő a nagy századot,
 «Fáradt vagyok» — gondolá magában —
 «Itt a perc meghalni», és nyugodt
 Elégülten saját két kezével
 Elsötétült szemeit lezárta,
 S meghalt, rá se gondolván, hogy ő volt
 Amerika legnagyobb polgára!

LUZITÁN DAL.

(Midőn vezéreik a rómaiaknak meghódoltak)

Hazám, hazám, minő uton jársz?
Mit tartsak immár felüled?
Szeresselek-e ezután is?
Megengedi a becsület?

Szerettelek gyász-napjaidban,
Amig szerencsétlen valál.
El nem riasztott oldaladtól,
Bár rémitett börtön, halál.

Szegény valál bár, koldus és rab,
De bár maradtál volna az ;
Szenvedtünk volna még tovább is,
Nem jött ajkunkra vád, panasz.

Mert ami szint' oly drága, mint te,
Mi szentebb még tán, mint magad,
Mi nélkül hitvány rongy az élet,
S haszontalan minden javad :

Megvolt egy kincsed, egy jutalmad,
Egy csodatévő bűvszered,
Mi ismét mindent helyrehozhat,
Mikor már minden elveszett.

Becsületed' — e legfőbb kincsed',
Mit vissza nem hoz semmi sem! —
Eszeveszetten odadobtad
A szabadulás perciben!

Legjobbjaid hiába kértek,
Hogy várakozz' még keveset :
Nincs veszve semmi sors alatt az,
Ki soha el nem csüggedett.

Nem hű fiaid hagytak cserbe,
Te hagytad cserbe azokat.
Ellökted őket, s felölelted,
Akik szerezték gyászodat.

És elcserélted özvegy fátylad',
Mit tisztelet, dics övezett,
A mennyezettel, haj! ahonnan
Elköltözött a becsület . . .!

— Oh én hazám, boldogtalan hon!
Bukott hölgy, eltévedt anya!
Hősök szülője, elkerített
A sok hazudozó banya!

A keblet, mely tejével táplált,
Fertőzi undok idegen ;
S ne fussak a földél alól, mely
Szégyent, gyalázatot terem!?

— — — — —
Oh én hazám, minő uton jársz,
Mit tartsak immár felüled?
Szeresselek-e ezután is? . . .
Megengedi a becsület? . . .

BÚCSU.

Az ítélet szól a tornyon :
Űt az óra, fönn a horgony ;
Menni kell — Isten veled.

Utójárá most csókollak . . .
Oh hogy most érzem, tudom csak,
Mennyire szerettelek!

Néma ajkad oly beszédes,
Sohase volt olyan édes ;
Olyan édes — és úgy fáj!

Elhagyom én e vidéket ;
De el nem főd soha téged,
Nincsen az a messze táj!

A hajón a könnyü podgyász,
A szivemen a nehéz gyász,
Az égen sötét ború.

Most csöngetnek utójára —
Az ítélet trombitája
Nem lehet oly szomorú!

JÓ BARÁTOK.

Jó barátok voltak mindig,
Maradtak is úgy a sírig.
Két evője egy falatnak.
Együtt éltek, együtt haltak . . .

Sok dicsőség napsugára
Szállt a bátor bajnokpárra.
Két fiatal sas a napban
Száll magasan, magasabban.

Egy a másikat hirére
El-elhagyta, meg elérte ;
Nem irigyelték meg egymást,
Jó barátok voltak folyvást.

Hol egyik ért, hol a másik
A vivott vár kapujáig.
Visszajöttek érdemjellel,
Mellen égő piros sebbel.

Egyszer átrohan az egyik
S a kapunál összeesik.
Rokon nép van a városban,
A kapunál összerobban . . .

Tesz nagy esküt s összefogva
 Az őrséget lekoncolja . . .
 Szabad a vár, nép és sereg
 Diadalban ölelkeznek . . .

Szép leányok fölemelik.
 Puha karjaikba veszik
 Kemény testét a halottnak,
 Sebeire csókot nyomnak.

Koszorút tesznek fejére
 És úgy viszik tériől térre ;
 Vére közé sebeiből
 Szép leányok könnye vegyül . . .

Hangzik a diadalének
 Az elesett hős testvérnek :
 Éljen a megszabadító!
 Olyan eget hasogató . . .

Jó barát, ki vele küzdött,
 Haldokol a többi között.
 Neki válik a halálnak,
 De neki nem sebek fájnak.

«Isten veled, Isten veled!
 Soha se voltam irigyed . . .
 Nem voltam az, jó barátom,
 Az leszek a más világon! . . .»

A TERMÉSZETBŐL.

Lányszív, ha sok a búja, megreped ;
 Hős férfiú utóbb kővé mered.

Mely szikrává törik, mint a koha,
 De meg nem lágyul az többé soha.

Villámot hány az ég, majd megszakad ;
A kemény kőszirt állja — és kacag.

Hadd üsse, rontsa, — fáradjon bele
Az istennyila — nem gondol vele!

Égesse le a kopár ormokat,
Ugy sem terem többé virágokat!

Ne is kimélje dacos homlokát,
Nem kér kegyelmet tőle, — ő sem ad!

Mert bárha nincs többé öröme, bújja :
Van olthatatlan, égető boszúja,

Mit magzatként rejt, éleszt minden órán
Mélységes méhében, miként a volkán . . .

— Jaj akkor néktek, ellenségei,
Ti környékének pára gőzei!

Kik gyülekezve a felhősereg
Hadában villámokká lettetek,

A védtelenre lerohantatok,
S fölötte állnak palotáitok.

Üszökbe, lángba borul majd a nap,
Egyszerre a tűzláva mind kicsap, —

Alattatok meging, reped a föld,
S ha majd a rémület megint kiölt :

Csontjaitok' rakásra égeti,
S sirjaitokat is betemeti!

VIZSEGRÁDON.

(Emlékezés Zách Klárára.)

Erre vitték, itt a könnye,
Mit hullajta kemény kőre.
Nem lehet-e letörülni,
Itt marad-e mindörökre?!

És mi leng amott a szélben?
Ékes fürtje, haja szála . . .
Úgy viódik vele a szél —
Hogy kitépje, de hiába!

Kitekerte rég a tölgyet,
Tornyot, falat romba döntött.
És nem bírja elragadni
Ezt a vérre száradt fürtöt.

Rászakad a terhes felhő,
Mint a zápor, hull a villám,
Gyújt a kénkő, ragad az ár;
Minden pusztúl, fogy a sziklán.

Csak e fürt nem vész el onnan,
Meg az a szép piros szalag,
Hófehér mell piros vére,
Merre a kíséret haladt.

És nem alszik meg az a vér
Feketére soha, soha!
Oly rivó piros maiglan
Mintha most is egyre folyna.

Megorgyilkolt szűz szemérem,
Vére az ott, szégyen lángja
Örök néma panaszával
Az ítéletnapot várva.

És nem vár hiába, oh nem.
 Lesz ítélet, nagy ítélet,
 Jertek ide hallgatózni
 S hinni, hogyha nem hinnétek.

Éjjel, mikor alva jár a
 Hold a felhőtornyos égen,
 És a föld úgy hallgat, mintha
 Féltené őt minden lépten :

Tulvilági némaságban
 Integetnek a bús árnyak,
 Mintha valami tilalmas
 Nehéz titkot ringatnának.

Nyögnek a fák, reng a felhő,
 Sötét száju barlang mormol
 Nehéz rémes álma közben
 Kisértő véres napokról.

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 — — — — —

Hallgat a szél, és a várnak
 Vaskapuja mégis csattog,
 Eszeveszett öreg ember
 Vagdalja belé a kardot.

És hörögve szórja átkát,
 Mire gúnyosan kacagnak,
 Az erőszak emlékeül
 Maig álló délceg falak.

Délcegek, pedig hiába!
 Fogott mégis a sok átok,
 Oda van a hatalom, fény —
 Oda vannak a királyok.

Oda vannak mindörökre,
 És most minden olyan néma,
 Csak a mélyből egy sohajtás,
 Egy nyögés hallatszik néha.

Valami nagy fájdalom van
 Ide élve eltemetve,
 Amit el nem fojthat a sír
 Örök halma, sötétsége.

Van itt bánat, van itt átok,
 S egy megátkozott reménység,
 Mely a vastag éjben egyre
 Hiteget, hogy megvirrad még.

Szikla, szikla, büszke szikla!
 Minek állsz te, mire vársz még?
 Oh ha neked lettem volna,
 Elsülyedtem volna már rég!

Fejemen a Duna árja
 Összechapott volna régen!
 Vagy haragos homlokomat
 Szétszakítná a düh, szégyen.

Volna arcom, mint a tied,
 Volna bár oly kemény márvány,
 Az egek villámesőjét
 Csak nevetném, csak kacagnám.

De a szégyen, a gyalázat
 Szeplőit el nem viselném,
 Dicstelen, de szenttelenül
 Alunnám a Duna medrén . . .

— — — — —
 — — — — —

A BEDUIN.

Néma sikon jár a beduin,
Szívében is olyan néma kín.

Néma és tán határtalanabb,
Mint maga a szörnyü sivatag.

Arca merő tiszta becsület ;
Vajh mi bánthat ily nemes szívet?

Tán, hogy olyan árva, társtalan,
Ily vadonban így magába van?

Kérdjük tőle : ember, jó barát,
Mért sanyargod e rideg hazát?

Mért kerülnöd társas életet,
Szerető családot, tűzhelyet?

Nézd, e tiszta szem hogy' elborul,
E szelid arc hogy' elkomorul :

«Városokban békót hordanak,
— De a puszta örökké szabad.»

«Nemes férfiú, felebarát :
Béketűrők nyernek koronát ;

Szenvedőkkel tűr a szenvedő,
Változik és fordul az idő . . .» —

«Türelem, vigasztaló panasz,
Gyáva lelkek kerítője az.

Tűrjön aki tűrhet frank urat,
De az szolga volt és az marad.»

Beduin, véged van, fuss, amott
Közelitnek győztes lovagok.

Egész dárdaerdő vesz körül,
Mi haszna vagy bátrabb — egyedül?

«Egy lábig kiöltük törzsödet,
Add meg magad, vesd el törödet.»

Már e szóra szóval nem felel,
Életét olcsón nem adja el.

Nyelve helyett kardja válaszol,
S olvashatni holt vonásiról:

Hogy ha nyerne száz új életet,
Mind a százszor ekként halna meg.

MIT KONGNAK-BONGNAK A HARANGOK?

Ahogy egyszer Istajerben
Üldözötte bujdokolván,
Egy kis völgyi érnek partján,
Szűk bujóska gyalogúton
Mendegélek egymagamban —
Képzelve szép hazámnak
Istenáldott hegyvölgyéről,
Átokvert sok jó fiáról: —
Hát egyszerre kétfelőlről,
Gondolom, hogy azokból a
Nagy fekete vashegyekből,
Megszólalnak láthatatlan,
Földalatti bús harangok,
Zúgva bűgva szomorúan;
Olyanformán, csakhogyanál
Még százszorta szomorúbban,

Mint az a siralomének,
 Mit keserves töredelmes
 Búcsujáró nép zokogva
 Énekel, hogy közbeközbe
 A kereszt is hajladoz rá!
 A vezeklő gyászos hangok
 Mint hömpölygő árhullámok
 Az egész, mély, széles völgyet
 Elöntötték bús panasszal;
 S mint a délibáb a puszták
 Szőke falvait, tanyáit:
 Nagy siránkozásaiikkal
 Fölvették a tornyos várost,
 Mely mögöttem kék távolban
 A hullámozó hangok árján
 Láthatólag ringatózott.
 Engem is megállitottak,
 És levertek lábaimról.
 Ismeretlen bútól-gondtól
 Megnehezült szívvel-fővel
 Leborultam, hallgatóztam;
 Lelkeim égnek ajánlottam,
 S addig vártam, míg kivártam,
 Megérttettem, megtanultam:
 Mit beszélnek, oly búsán mit
 Kongnak-bongnak a harangok.

A legöregebbik (szinte
 Látom, ahogy' csóváltatta
 Ágas bogas koronával
 Koronázott ősz fejét,) így
 Panaszkodott, kihalló
 Mély, hatalmas, dörgő hangján:

«Ős Budában, Istanbulban,
 Perzsiában, Egyiptomban,
 Fekete- és Holt-tengerben,
 Hegyen völgyön pusztaságon,
 Palotákban és kunyhókban,

Merre nap kél, csillag fénylik :
 Én mindenható úr voltam.
 Embereknek állatoknak,
 Katonáknak és papoknak,
 Fünek-fának parancsoltam ;
 Szempillantásomra földet-
 Ingató hadak forogtak,
 S rohantak biztos haláluk.
 Haragomnak félvilágot
 Végigérő ostorától
 Rettegett és porba omlott
 Nap alatti minden népség.
 Hajh! nagyon elbizakodtam.
 Urat, Istent nem ösmertem,
 A halálra nem gondoltam.
 Oh hivalkodó, romolt szív,
 Földi gyarló véges elme!
 A kerek földet ki bírtam,
 Mint nádály, a vérét szíttam,
 Mikor épen teli tölttem,
 Ugy lehulltam, úgy leestem.
 Átkozott a lelkem, testem.
 Vagyok most temetve mélyen,
 Naptalan, kétségbeejtő
 Véghetetlen hosszú éjben,
 Lesve, várva az arkangyal
 Tárogatójának hangját,
 Melyre meghasad majd e föld,
 És kiszór a napvilágra,
 Az utolsó ítéletre ;
 Meglehet : az örök lángra.
 Ah, mi jó lesz benne égni ;
 Megszenvetni, meglakolni,
 A gonosztól megtisztulni.
 Hajh, csak jőne, jőne már el
 «Az nap, nagy haragnak napja» —
 Büntetéssel, jutalommal,
 Mennyországgal és pokollal —
 Csak e lassu porladásnak,

Forgó, fájó zsibbadásnak,
 Lenne egyszer vége, vége.»

A középső férfi-hangon
 Közbe-közbe illetéknép
 Bánkodott gyorsabb beszéddel.
 «O juvenus, ventus, ventus!
 Dicsőség a magasságban
 A mindenható Istennek!
 Én vagyok a nagy világfi,
 Ki hajamat illatoztam,
 Mandolatóban fürödtem,
 Orcáimra hust kötöztem.
 Tépett rózsapárnán háltam.
 «Mi atyánk»-ot elfeledtem.
 Ártatlanságot vadászva
 Félvilágot befutottam.
 Milliom meg milliókat
 Szűz ajakra elcsókoltam.
 Ezer éjet áttáncoltam,
 Annyi napot átaludtam;
 És egyebet sem miveltem
 Csak sziveket repesztettem;
 Ezreket koldussá tettem;
 Kórodákat, tébolydákat
 Gyámolíték, népesíték.
 És ugyancsak jól siettem:
 Husz éves koromba lettem
 Ifju vénné, élő holtta.
 Azután eszemre tértem,
 Jót művelni igyekeztem.
 A világnak adtam volna
 Szívemet — ha meg lett volna.
 De kiégett már egészen,
 Még a hamva is hideg lett.
 Csak az agyvelőm maradt meg,
 S benne az emlékezésnek
 S öntudatnak irthatatlan
 Férgé öröl e napiglan,

Örökké, míg vége nem lesz
 E világnak . . . Rázom, rázom,
 De hiába ; nem hasad meg,
 S egyre zúg belőle a kín, ---
 Hogy kihallik mély siromból,
 S jajja fönn kísért a földön ;
 De az emberek nem értik,
 Vagy csak épen nem akarják.
 Mert ahogy az érkezőktől
 Hallom, ott künn, emberek közt
 Kárhozatos életemnek
 Követői szaporodnak.
 Jaj azoknak, jaj azoknak.»

Erre, mintha más toronyból
 Szólott volna egy szelídebb
 Érzelemdús hang imígyen :

«Mit beszéltek, panaszoltok?
 Bűnötök volt — megvalljátok —
 Bűnötök : gonosz, de édes.
 És azért jó megszenvedni.
 Halljátok hajborzasztóbbat,
 Emberész-elállítóbbat,
 S tanuljátok meg belőle,
 Hogy semmit, semmit se tudtok,
 S okosabbat nem tehettek,
 Mint ha arcotokra esve
 Azt mondjátok : Úr, teremő,
 Légyen a te akaratod!

Én vagyok a szerencsétlen
 Pszamnit, Egyiptom királya.
 Szerettem népem' s hazámat.
 S népem is becsült, szeretve.
 Csak nekik s a jónak éltem.
 Ah, de mit használt erényem?
 Kámbizesz, a vad hódító,
 Hadaimat összetörte

A pelúziumi téren.
 Népemet rabszíjra fűzte.
 Néznem kelle láncaim közt
 Kövült szívvel, égő szemmel,
 A füstölgő, vért párolgó
 Földig rontott Memphisz térén :
 Fiaim' hogy' hóhérolták,
 Lányomat rabszolgamezben
 Hogy' vezették zsoldos örök.
 S mert a szégyen és gyalázat
 Velőszaggató fájdalom
 Elinéjét megháborítá :
 Hogyan táncolt, kacagott, rítt
 Tárt kebellet, bomlott hajjal,
 Festett arccal és mezítláb
 A legaljasb söpredék közt.
 S én nem örültem meg erre.
 Tenyerembe rejtém arcom,
 És erőmet összeszedve
 Ökleimmel összenyomtam
 Halántékom kétfelől, hogy
 Koponyámat összezúzzam . . .
 De hisz egyiptomi volt az,
 Födetlen inegedzve jókor
 Elemek csatái közben.
 Idő mult és kínom enyhült.
 Egyszer egy öreg vezérem
 — Hona földjén rongyos koldus --
 Kéregetve áll előttem,
 Koldus a rabtól, — nem ismert,
 Világtalan volt, a boldog!
 Megeredt a könnyem árja,
 S mint a sebes esső, hosszan
 Sírva sirtam, könnyebbültem.
 Mindenhatóság hitében
 Szesélyes lőn Kámbiesz, s hogy
 Hire ment hozzá könnyemnek,
 Kalitbörtönömhöz jőve,
 Kérdezett az agg felől. Oh,

Annyira fásult valék már,
 Hogy válaszra méltatám őt.
 Elmondván a szerencsésnek,
 Hogy az oly nagy fájdalomnak,
 Amit elvesztett hazám, jó
 Gyermekeknek sora keltett,
 Könye nincsen, mert el ég az
 Még a szívben izzó kintől.
 Ez öreg csak régi szolgám,
 S azt a jót mivelte vélem
 Öntudatlan, hogy szívemnek
 Megnyitotta könyforrását,
 S most kisírván minden búmat,
 Ezután nem érhet több kín...
 Ekkor érzem újra gyászom
 S inségemnek szörnyű voltát :
 Megesett a győző zsarnok
 Szíve rajtam! — Esküt véve,
 Hogy boszút nem állok rajta,
 S nem megyek rá gyilkos haddal :
 Országomba küldé vissza
 Koronátlan helytartóul.
 De megszegtem esküvésem',
 Mert hazámat jobb szerettem,
 Mint az ellen becsülését.
 Jobb szerettem (megmutattam)
 Mint magát a dicsőséget.
 De boszúm silány, csekély volt ;
 Ám a pusztán szomjuzónak
 Enyhe édes egy csöpp víz is.
 Elveszett a csata újra.
 Nemzetem bágyadt, beteg lőn,
 Fürteim fehérek, ámde
 A pelúziuni téren
 Ottan is még egyre sűrűn
 Fehérlettek a szent csontok.
 Mint boszútesdő kísértet,
 Élve, alva üldött e kép,
 És nem engedett pihennem.

Már utóbb csak rabló lettem,
 Népemet is megvetettem ;
 Mert elkorcsult, aljasult az
 Éhnyomorban, tömlöclégben.
 Mig utóbb elárultatva,
 Eladatva átalok, mint
 Közönséges utonálló
 Végezem be a bitófán.
 Mindazáltal áldás béke
 Földön a jó embereknek.
 Minden úgy van jól, amint van
 Mind az Isten akaratja —
 Dicsőség az ő nevének!»

Közbe egy még vékonyabb hang,
 Oly sirámos, mint az árvák
 Jajgatása sírgödörnél —
 Csendített a másikéba :

«Hallgass, hallgass! hát mit szóljak
 Én szegény nő, gyöngé lányzó?
 Férfinak segít erő, dac,
 A szegény nőnek csak a köny!
 Oh szerelmes Jézus Isten,
 S te örök dicsfényben, lángban
 Ragyogó bölcs atya Isten!
 Dicsőség a neveteknek.
 Én vagyok a mindeneknél
 Szerencsétlenebb teremtes.
 Nevem : Beatrice Cenci!
 Ide bölcsek, ihlett költők,
 Szónokok, törvénybuvárok :
 Ki tud megfelelni nékem?
 Mit vétettem, mért szenvedtem?
 Ah, ti még elmondhatjátok
 Ami gyász ért, fakadhattok
 Égbekiáltó panaszra.
 Véres töviskoszorútok
 Dicsősége meghaladja

Diadalmas koronákét.
 De az én sorom gyalázat,
 Mely a legfehérebb, tisztább
 Homlokot szerette meg, hogy
 Legrivóbb sötét lehessen.
 Ifju voltam, szépnek mondtak,
 De epedtem halni, vélvén
 Hogy a hóhérbárd letörli
 Azt a csókot homlokomról.
 Hasztalan, mert ott ég most is,
 És kiégeté tüzével
 Szemeim látó világát.
 Most vakon, kétségbeesve,
 Mindig a legvastagabb zúrt,
 Néma semmiséget, sűrű
 Siket éjt, magányt keresve
 Iránytalan jobbra balra
 Vérző szárnyakkal repesve,
 Önmagam előtt szégyenben
 Égő arccal kelek járok,
 Izzó homlokom verdesve,
 Örökös sziklára épült
 Szentegyházak és a mennyek
 Ajtajához . . . de hiába
 Csak azt hallom egyre : várj, várj!
 Jó, igen ; várok, remélek ;
 A világ sem áll örökké.
 Majd megrázza sarkait, és
 Összedönti, újat épít
 Az a kéz, kit én imádok.
 Ottan aztán nem lesz senki,
 Aki itt volt ; meghal a mult,
 Az emlékezet kivész és
 Nem letté lesz, ami megvolt.
 Ott lesz aztán jó nekem majd.
 Ott hives lesz s a hús szellő
 Homlokomról és arcomról
 El nem áll fuvallatával.

Úgy-e édes Isten, úgy lesz?
Hisz te jó vagy, te igaz vagy.»

Még kisebb hang, csengőbb, vékonyabb
Lélekharangforma hangon
Igy beszéle szaporázva.

«Én is voltam,	Meglakoltam.
Szép, nagyon szép	Ifjan, szűzen,
Hajadonfős	Csókolatlan,
Kis királyné :	Megölköten.
Koszorúzott	Kit szerettem
Bálkirályné!	S hiu szívvvel
Ünnepeltek,	Esküszegve
Irgyéltek,	Én megcsaltam —
Hogy' imádtak!	Ah az ölt meg!
Dicsőségem'	Itt gyilkolja
Lantok, hárfák	A szívemben,
Versenyezve	Olyan forró,
Énekelték.	Mégis jéggé
Csalogattam,	Fagyott tőle
Csábítgattam.	A szívem. Jaj!
Szemeimet	Úgy remegek,
Ragyogtattam.	Ugy didergek,
Hő szíveket	Még se hull ki.
Gyujtogattam.	Mindig ott van.
Bölcs fejeket	Oh vegyétek,
Láztottam.	Vegyétek ki
Népeket, nagy	Irgalomból,
Országokat	Hogy mostanság
Vérbe lángba	S mindörökkön
Boritottam.	Dicsértessék
Végre mégis	A Teremtő!»
Én csalódtam.	

Így a gyöngéd hang. Azonban
Elül a szél — a bús hangok
Gyorspostája ; — szétoszolnak
A viszhangos nyári felhők,

S a dicsőn uralkodó nap
 Délmagas trónjára érvén,
 Leül ott és koronája
 Sugarait szétterjesztvén,
 Ünnepestes mély csöndesség
 Álla bé a kerek földön . . .

Magam is, elszenderülvén,
 S álmodván a hallottakról,
 A meghűsült esti légben
 Bujdosó utamra tértem.
 És sokáig gondolkodtam
 A harangok mondájáról,
 Kiváltképen, hogy mi hát itt
 Az egészből a tanulság.
 Az egész világ valóban
 Csak egy óriási szinpad ;
 Végre úgy rémlett nekem, hogy
 Ahol a becsületesnek,
 És a gaznak ; szépnek, rutnak
 Személyesítője mind egy
 Célra, egy alapeszmének
 Végleges kivitelére
 Játszik . . . és ez alapeszme . . . ?
 Ez a szinpadalkotónak
 A megfoghatlan, láthatlan
 Legnagyobb világköltőnek :
 A Mindenhatónak titka.
 És halandó elme e nagy
 Titok sűrű fátyolát föl
 Soha, soha nem lebbenti . . .

AZ ÉLET.

Esik az eső csöndesen,
Jer az ölembe, kedvesem.
Hej, a napok úgy lejárnak,
Maholnap vége a nyárnak.

Ugy ázik, kopog a tető,
Oda megint egy esztendő.
Alig van levél a gallyon :
Ölelj meg gyöngyöm, angyalom.

Csikorog a hó, fuj a szél,
Ihol ni, már meg itt a tél!
Szomorún szól a nótája,
Nehéz a szemem pillája.

Mulatság, munka volt elég,
Vesd meg az ágyat, feleség,
Alugyunk szépen, sokáig —
Akár ítélet napjáig.

ÁRTOR ÉS IDA.

I.

Oh kedves az élet, szép a világ ;
Itt hagyni nehéz nyarad', ifjuság . . .
De szép Ída nélkül nem élhetek . . .
Világom éltem, Isten veletek!

Pokol az éden is pár ne'kül ;
Le a sírba, le, csak ne egyedül!
Kevély, dacos Ída ott lesz velem ;
Egyszer halok, egyszer megölelem.

Kértem, könyörögtem ; kinevetett.
 A halállal szóltam ; megegyezett.
 Csak vigyem el, ugymond, majd összeád ;
 Öleljem örökké szűz derekát.

«Ölelni fogom szűz hóderekrét,
 Csókolni tüzes parázsajakát.
 Rongy életemet így jól eladom,
 A halált, a rondát, kikacagom.»

II.

A sirbolt zárva, a kulcs kihajítva.
 «Ketten valahára, ketten Ída!»

«De Isten a harmadik, tudd meg, pór!»
 «S mi mindaketten csak hamu, por!»

«Itt esküszöm, őseim hamvaira,
 Hogy meghalok inkább!» — «Hahaha!

Hisz magam is épen úgy akarom.
 Szerelmet ad ajkam, halált karom.

Ragyogó szép tested úgy égetett ;
 Ki nem állhatom már ; legyen hideg!

És lelkedet, azt magamba szívom,
 Hogy el még a halál se válasszon.»

Sírmécs oda fönn, aludj ki hamar ;
 Hóváll, ne remegj, az éj betakar.

III.

Tizenkettőt ver az óra,
 Vigyázzatok házatokra.
 Atya, fiu és szentlélek!
 Mondja minden jótét-lélek.

Dúl-ful a szél, szaggat fákat,
Mint valami dühödt állat.
Ablak, ajtó zörg ; a sírbolt
Egyszerre csak nagyot sikolt.

Hirtelen megállapodék
A szél, mintha hallgatóznék.
Még egyet nyög, egyet sóhajt.
Mit jelenthet!? kéjt-e vagy jajt?

IV.

Szívében a tör, de az ajk meleg
Egy percig : ez Ártor, ez a tied!

Csak percig, ugyan minek is tovább?
Több kéjt az öröklét maga sem ad!

S gyult ajka halóéhoz közelít ;
De holtat a holtak nem engedik!

Egyszerre, holott mi zörej se volt,
Valamennyi előtte áll, a holt.

A lányra eresztik pókkarjokat ;
Nem húzza ki száz ló egy ujjokat.

Rángatja el Ártor, sehogy se megy.
Megkondul azonban fölötte : egy!

Eltűnnek a vázak, de már mit ér?
Még tüzel az agy, de már fagy a vér.

És üthet az óra akár hatot,
Mindegy nekiök : az utolsó volt.

V.

Hova lett a kisasszony s a vadász?
Túrt hangyaboly, zúg, forr a grófi ház.

Egyházfi le-föl lőt-fut ; mi baja?
Orsó a szeme, gereben a haja.

Házát keresi, nem tudja melyik.
Hebeg sokat is ; nem érteni, mit.

Kezében a kriptakulcs : oda hát!
Le a baktert, a szolgált katonát.

Lemegy az, föl is ér ; beszélne már ;
De néma örökre, szegény ; mi kár!

A diák, pedig olyan jó feje volt,
Esze nélkül jött föl : tébolyodott!

Megy harmadik is, nagy ígéretért ;
De mi haszna, az meg már föl sem ért.

Ne senki be többet! Hivnak papot,
Beszenteli újra a templomot.

A kriptagarádot befalazák.
Azóta, kié volt, kiholt az ág.

Halasztva a pör, temetve titok,
Ugy várva be a vég, ítéletnapot.

S csak sejti, ki hallja, mit beszél,
Mely szökdös az ablakon át, a szél.

MEGHASONLÁS.

(1849 végén.)

A világ hogy elsilányul!
 A zaj, mely megkábitott,
 Azt hívéd, hogy harc, pedig csak
 Halál vonaglása volt.
 Fönn az égen, lenn a földön
 Semmi sincs tökéletes.
 Hitvány volt és lesz az ember . . .
 Egyél, igyál és ne vess.

Mit törekszel jobbra, szebbre
 Erőszakos útakon?
 Öldöklésen vett szelidség :
 Káron vásárolt haszon.
 Minden úgy van jól, amint van,
 Semmi sincs fölösleges.
 Bünnel telhetetlen ember,
 Egyél, igyál és ne vess.

Vágysz alkotni maradandó
 Hibátalan műveket?
 Melyeket a mulandóság
 Jó előre kinevet!
 Mig föléje az irigység
 Keze szemfödőt keres . . .
 Bélpoklos, gyógyíthatatlan.
 Egyél, igyál és ne vess.

Egy magad törekszel arra :
 Boldogítani milliót?
 S ugyanaz terít a földre,
 Kinek vágyol tenni jót.
 Jobb bizony, gondolj magadra,
 S végső nyughelyet keress,
 Hova el ne érjen e hang :
 Egyél, igyál és ne vess.

A GYILKOS.

Fúj, nyargal a szél hegyen, völgyön át.
 A bérci tölgy veszt köntöst, koronát.
 Sikolt az ablak, bömböl a völgy.
 Megölte benne valaki magát.
 -- Mért nem kacsintasz, illepsz, oh hölgy?
 Az árok bűg, a barlang csuklik.
 Hess áruló, gonosz kuvik!

Fúj, nyargal a szél árkon, berken át.
 Hogy földhöz vágta egy fa ott magát!
 Olyan sudár, oly fiatal volt.
 De még mozog, még fenyeget az ág.
 Nem örömet, de mégis megholt.
 Bolyg a haraszt, mindent beföd majd.
 Ordas csiba! ne fájjon a fogad.

Üvölt, fúj a szél tüskön, bokron át.
 A nyár, az ősz elhordja majd magát.
 A hó alatt elalszik a föld.
 A dühödt lég hadd törje ki nyakát.
 Ki érti meg, ki tudja, mit nyög? ...
 Valami elsuhant emitt fenn ...
 -- Jár a halál, ha kell, ha nem ...

Üvölt, fúj a szél a sövényen át.
 Megúnta életét a vén világ.
 Szerette a napot a golyhó.
 Pedig feküdni a lebujba járt.
 Ragyogni fenn, alunni lenn jó.
 De még a napsugár se szebb, mint a vér ...
 Ma csak ma, de holnap mi ér! ...

EGY SZOLGALELKÜ POÉTÁRA.

I.

Fölrugják az ebet, s hizeleg ; te hizelgsz, ha fizetnek.
Benned az is vétek, ami kutyában — erény.

II.

Hogy ha «megénekléd», díjul még pénzt ad a léna.
Én valamit vetnék, hogy soha «meg ne — ugass».

SIRBOLTBAN.

Elmulás a földön : ébredés a mennyben.
Égiek sorsán hát szívünk mért kesergjen?
Halandó sirassa a halhatlanokat?
Nem mi vagyunk-e itt inkább a halottak?

SZÉKESFEHÉRVÁROTT.

(Aug. 11. 1869.)

Hát ez ama hely, a holott
Az Árpádok laktak?
Ez a hamva leviharzott
Nyolc, kilenc századnak?

Valóban, az ősnagyságnak
Itt még romja sincsen.
Képe a mulandóságnak!
Hamu és por minden.

Elnézek a pusztaságon,
Ez utcákon végig.
Régi dicsőségnek — látom —
Csak a bújá él itt.

És mint a hű méh sokáig
Ama lomb körül jár,
Honnan a raj anyja pedig
Régen elszállott már :

Ugy a rege jár e tájon
Mult idők regéje ;
Alig érthető immáron
Annak is igéje.

Csak a késő honfi-bánat
Érti még panasszát,
Midőn a bús éjszakákat
Együtt átvirrasztják.

És egymás karján bejárják
Az egész vidéket ;
És egymásnak mutogatják,
Hogy itt mik történtek.

Itten állott az Elsőnek
Apostoli trónja ;
Jeruzsálemi Endrének
Itt a koporsója.

Ős dicsőség, ősi nagyság
Kezdeté és vége!
Itt minden fűszál, kő, virág
Régi szent ereklye.

Hol e ködös szentegyház van,
Lépdele Szent László,
Aranyos himes palástban,
Körüle sok zászló.

Felhő árnya, szél zugása,
Csörgése az érnek,
Csöndes, méla siratása
Elmult szép időknek.

E hallgatag utcákon itt
 Nagy árnyékok járnak ;
 A harangok nevét zengik
 Szent István királynak.

Ezek a fák, melyek itten
 Búsan hajladoznak,
 Hogy elmúlik végre minden!
 Arról álmodoznak.

Nagy királyok széke hajdan
 Ős Alba Regia.
 Kegyeletes emlék mostan,
 Hamvadó múmia.

Itt e vén torony előtttem
 Már inog is, látszik ;
 Egy sóhajtság még belőlem —
 S a fejemre omlik . . .

GYERMEKLEÁNYOK EMLÉKKÖNYVÉBE.

I.

Minden szépség annyit ér csak,
 Mire becsüli magát ;
 Ne add magad egy világért,
 S többet érsz, mint egy világ.

II.

Tanulj korán számot vetni ;
 De ha majd egykor szived ver,
 Hallgass rá! — a zérusoknál
 Valamivel több az ember.

NEM UGY VAN ÁM.

(1864.)

Nem úgy van ám az, mint mondják,
Sokat beszél a rossz világ.
Mint a nap a felhők közül,
Az igazság majd kiderül.

Szegény haza, te jó anya,
Elámított a sok banya.
Igérgetnek, jövendölnek
— Csak te fizess! — eget-földet.

De ha majd kifogysz a pénzből,
S csak vér menthet ki a vészből :
Bezzeg akkor mind eltágul,
Egy se lesz a sok cigánybul!

Én teremtőm, én Istenem,
Engedd ez időt megérnem ;
Akkor, hazám, megismered,
Ki jó fiad, igaz hived.

MEMORANDUM.

(1864.)

Csordultig telve az örömpohár.
Nyugodni menni — jobb is volna már!
De nem mehetek, mert adós vagyok ;
S én várok, mert fizetni akarok.

Egy csillagom biztat még, a tudat :
— Nem olthatá ki annyi kárhozat —
Hogy feljön egyszer még az én napom ;
Számot vetek majd én is akkoron.

Ellenség, jó barát, ne féljeteK,
 Nem maradok adós, megfizetek.
 Kinek mivel, jó-rosszal, fogadom,
 Bár későn, dús kamattal megadom.

Addig csalékony tenger, sokaság,
 Nyelved foroghat! — akar üld vagy áld,
 — Ez elégtételt kéri tudatom :
 Válaszra egyiket se méltatom.

S ti mai naphősök, széltrombiták!
 Babérotok : csinált hamis virág.
 Gúnyolódástok közönyös nekem,
 S dicséreteiteket — megvetem.

TAVASZ FELE.

Én már kijártam, elvégeztem
 Az egész életiskolát.
 Komédia csak már előttem
 Maga a zord valódiság.

A nagy természet csak diszitmény,
 És zenekar — az elemek ;
 Az élők benne szerepelvén,
 Ahogy szerzék az istenek.

Nem ismert más világ lakói :
 Ezek a tisztelt publikum.
 Egy-egy halál a bemenetdj.
 Örökre — nem sok ; — bum, bum, bum!

Itt egy vigjáték, ott bohózat ;
 Választja, aki mit szeret.
 Abban csak illón mosolyognak,
 Ebben röhögni is lehet.

Majd vadregényes rémtörténet,
 Vérengző zsvány-darab.
 A fő-főrabló sorra köttet
 Kontár, szegény tolvajhadat.

Van opera és látványosság.
 Villám megüt egy gyereket.
 Hol benne a felsőbb igazság?
 Koholj ki rá — vagy ne keresd.

Ha vége van a fölvonásnak,
 Az éji kárpit leesik.
 A nézők bölcsen kritizálnak,
 Osztt' az egészet feledik.

Másnap megint csak az a játék.
 Hirdetnek új komédiát,
 Pedig csak névben a különbség;
 S ez így halad tovább, tovább.

Boldog, ki mindig ujnak látja,
 S nem lát a szárnyfalon belül.
 Kit csalogat a színi álca;
 Ki a játszókkal sír, örül.

De engem már többé nem ámit
 Rémes homály, csalóka fény.
 A titkos, örök lény sugásit
 Jól hallom a szín fenekén.

Örömnek, fájdalomnak könnye,
 Vér, mely ártatlan ömlik el —
 Ki van csinálva mind előre;
 Mert ennek mind így lenni kell!

Sejtem, hogy eszközök vagyunk csak
 S e gyarló élet nem a cél.
 De átka van csak e tudatnak;
 Tovább, jobb hitre nem segél.

Mert semmi sem tökélyes itt lenn,
 És így lemondásom sem az.
 Érzés, tudás bevégezetlen ;
 Amit beszéltem, sem igaz . . .

Hiába mondom : semmik vagytok
 Hírfény, dicsőség, hatalom ;
 Hogy már szívem csak gazdag sirbolt,
 S e féreglétet rég unom . . .

Hiú szenvelgés, balgatagság,
 Hogy már szívemre mi se hat ;
 Hogy ami volna benne hivság,
 Kiúzi gúnyos gondolat . . .

— Ah, mert ha járok a tavaszban,
 És látom, hegy-völgy mint virul ;
 Szűz rózsabimbó szép hajnalban
 Hogyan nyílik ki, hogy' pirul :

Eltörpül szégyenkedve minden
 Hiábavaló bölcselet.
 Mint aeolhárfa, emlékemben
 Zendül bűbajos éneked —

Tündérvilág, bezárult éden :
 Gyermekkor, első szerelem !
 S egyszerre csak fáj, fáj a szívem,
 És könybe lábad a szemem . . .

TÖMLÖCTARTÓ LEHETETT.

Tömlöctartó lehetett az
 Aki a sírt föltalálta ;
 Vak sötétség kedvelője,
 Szolgalélek, vakandpára . . .

Legyen bármi a halálban,
Semmivélét avvagy álom :
A halált nem, de azt a szűk
Sötét börtönt én utálom.

Adjatok vadállatoknak,
Vessetek ki a tengerbe,
Avvagy hagyjatok szabadban
Magas hegytetőn, heverve.

Tegyetek le egy örökzöld,
Ringató fenyő bokorba,
Hol fölöttem tölgycsoportnak
Koronás királya szólna —

Mulandóságról, viharról . . .
A mély völgybe lebámulva,
Hova ő is minden órán
Leszáll örök nyugalomra.

Körülöttem születnének
Földet ingató villámok,
Még föl is ébresztenének
Egy-egy percre csattanások.

— Költőnek, ki egyaránt élt
Hol a földön, hol az égben,
Volna-e szebb sírja, mint ott,
Ég s föld közt, a fellegekben?

ŐSZI ESŐ.

Apró, lanyha, őszi eső,
Sirdogál a vén esztendő ;
Égen, földön szinte látszik,
Hogy egészségére válik.

Alacsony ház, szalmatető,
Veri a szép, csöndes eső ;
Alszik az ég napja, holdja,
Mintha az is egy pár volna,

Mintha az is egy pár volna.
Mint kik itt lenn a kunyhóba'
Alusznak alacsony házban,
Alacsony ház — magas ágyban.

Mennyezetén magas ágynak
Alszanak, vagy mit csinálnak.
Bizonyos, hogy ők pihennek
Hirével a jó Istennek.

Vége van az esztendőnek,
Nehéz, munkás nyárnak, ősznek,
Kiállották fáradoalmát,
Most veszik el a jutalmát.

Irigyelnéd úgy-e őket?
De nyaradat hogy' töltötted?
Ábrándoztam, — megkönnyeztem,
Kiket most megirigyeltem!

Könnyezésed, merengésed
Mit ér az emberiségnek?
Jobb, sirasd meg mult idődet,
Mely nem tér meg soha többet.

Szegény legény szőr gubában
Az ugaron áll magában ;
Jó pipája vigan füstöl,
El nem alszik az esőtől.

El nem alszik, mint a kedve,
Szeretője van eszébe ;
Mert van neki — kinek nincsen?
— Csak nekem nem ad az Isten!

KÖLTŐ BARÁTOMHOZ.

I.

Nem mondom, hogy barátod vagyok,
 Te se mondd azt soha énnekem.
 Ami a gyöngék közt esküszó,
 Legyen az közöttünk sejtelem.
 Ne legyen szívünknek cégére,
 Mint akármilyen hitvány korcsmának,
 Mit a szél elhord, mit pajkosok
 Göröngyökkel, sárral dobálnak.

Hidd, hogy a világ rossz ; de ne hidd,
 Hogy ne volna párod erényben,
 Meg ne állj sötétült utadon,
 Mig egy csillagot látsz az éjben.
 Gyöngé lelked vétke ürügye :
 A világ, az ember hibája.
 Nem a föld sötét, beteg szemük
 Von fekete fátyolt reája.

Kiket hűn szerettél, emberek
 Hagyjanak el bár mind hűtlenül :
 Hidd, hogy él egy távol, ki igaz ;
 S ha hited van, nem vagy egyedül.
 Ha szeretsz és nem tudod, miért?
 Elhihedd, hogy igazán szeretsz.
 Legyen őrzött, szent ez érzélem!
 Boldogságod drága gyöngye ez.

És ha — mint e fájó életü,
 Kishitű csoport híreszteli —
 Volna e világ valóban oly
 Elvetemült, bűnökkel teli :
 Mi magas, nagy volna a tudat :
 Nála jobbnak lenni, jó barát!
 Egyedül kilátszani a bűn
 Özönéből, mint egy Ararát!

Egy az átok, egy a szenvedés,
 Mely kísérend életünkön át ;
 És ha egy a sor, mely szétszakít,
 Mint az égbolt két szép csillagát :
 Legyek csillag, mely ragyog, amíg
 Sötétség borítja az eget,
 S örömben elhalványodom,
 Ha te majd a hajnalt hirdeted!

II.

Nem ért minket soha senki!
 Amennyit mi gondolunk,
 Mind kevés az, amit abból
 Kifejez a mi dalunk.
 Aminek örülni tud más,
 Szánjuk vagy nevetjük azt ;
 S ami nekünk fáj, nem értik,
 Dehogy értik a panaszt.

Nem ért minket soha senki.
 Mind hijába dalolunk.
 Barátom, mi e világon
 Mindig egyedül vagyunk.
 Forró vulkán a mi szivünk,
 Fagyos hóhegy a fejünk,
 Jaj a földnek, ha kitörnénk ;
 És hahogy nem, jaj nekünk!

Nem ért minket soha senki!
 Amennyi a mi bajunk,
 Csak úgy lehet elviselni,
 Hogy magunk rá — kacagunk.
 Az igaz, hogy e kacajtól
 Megőrülnénk annyiszor!
 De hogy így se boldoguljunk,
 Átokúl azért a bor!

Nem ért minket soha senki.
 Bujdosunk mi, mint a szél ;
 Mint az elátkozott lélek,
 Mely se nem hal, se nem él.
 A viharban, a felhőkben,
 A felzúdult tengeren
 Hallják a mi hangunkat, de
 Meg nem látnak sohasem . . .

ANNAK SIRJÁN, KIT Ő SZERETETT.

Ki nem irigyeltem királyokat,
 Irígyed voltam, jó halott.
 Kit egyre csalt az élei, a halál
 Nekem elégtételt adott.
 Régen por és árnvék vagy már, aki
 Szeretve voltál általa ;
 Koporsód nyílt meg épen, amidőn
 Nyílt volna mennyed ajtaja.

S én, mint a győztes ellene fölé,
 Sirodra téve lábomat :
 Én élek, és te halva vagy! sivár
 Diadalom e gondolat . . .
 És mégis . . . hogyha tán szivembe lát
 Köröttem lengő szellemed,
 És látod benn a kétely ördögét,
 Mely gúnyosan vigyorg, nevet :

Úgy szánakozol e diadalon!
 Mig hujtogat a gyáva ész,
 Szivemben őrzöng ádáz bosszuvágy,
 Kétségbeesvén, hogy nem élsz!
 Oh szólj, felelj, oszlasd el kételyem!
 Sirodba zárva a titok.
 «Ki hallgat, az megegyezik» . . . De nem!
 Hiszen nem szólhat a halott!

Ó por, hamu e koporsó alatt . . .
 Szél, mely suhansz e hamuval,
 Fű a holt ajkból, ha az összeért
 Az ő legédesb ajkival :
 Im itt egy ifju élet, az enyém!
 Ha elcserélhetnők a sort :
 Éledjetez föl, s legyek én a por,
 Mit a mohó szél messze hord! . . .

LISZT FERENCHEZ.

(1857.)

Kit hord örök hír s diadal,
 Kiben szívünk ver s zeng a dal,
 Mit idő el nem öl :
 Honod, mely büszke rád s szeret —
 A Hunyadiak, Zrinyiek
 Hazája — üdvözöl!

Légy büszke rá, és ne feledd :
 E föld, mely szülte büszered,
 Hősök, csodák hona ;
 E népnek, mely hord néma bút,
 És örömében sirni tud,
 Nincs párja, rokona.

Ó jer közénk, maradj velünk,
 Kik még hiszünk, még szeretünk,
 Bár reményünk — titok.
 Zengd te nekünk a csodadalt,
 Mit nem mondhatnak el szavak,
 Csak sejtnek milliók . . .

Vagy ám ha mégysz — hí a világ —
 Vidd a haza határin át
 E nép hírét tova ;

A nép, melynek dalaiban
Nagy, halhatatlan búja van,
Nem halhat meg soha!

BERTÁNAK.

Hova menjek, meneküljek?
Hogy ne lássam gyötrő képed'?
Hasztalan futok, kerüllek,
Semmi sem bir már tevéled.

Mint az égő hadi gálya
Minél jobban siet partra,
Belsejét emésztő lángja
Annál inkább terjed rajta :

Rajtam sem segít már többé
A ködös, a mesés távol.
Bübájod' csak ingerlőbbé
Varázsolja kacér fátyol.

A csodaszép május hóban,
Mikor a zöld erdön járok,
Szemeiddel hát nem onnan
Integetnek gyöngyvirágok?

Csak rád emlékeztet a nap ;
És az éjben, a sötétben,
Mikor minden mélyen hallgat,
Egyedül . . . ah akkor éppen!

— Elmegyek kétségbeesve
Uram bocsá! szentegyházba,
Percnyi enyhülést keresve ;
Mind hiába, mind hiába!

Karcsu márványoszlopokról
 Gondolatom hozzád téved,
 Álmodozva karjaidról,
 Melyek szintén oly fehérek,

Oly fehérek s éppen oly szép
 Gömbölyűek, oly kemények
 S hidegek is szintazonkép...
 Tőlük mégis majd elégek!

Hogy fohászaim — oh botrány!
 Vágyaimtól meggyuladnak,
 S a pirongó szobrok arcán
 Lángnyelvükkel csókolódnak.

Mig az egyik szent kezében
 Korbács lesz az olajágból,
 S mint bélpoklost hevenyében
 Kikerget a szentegyházból...

S én rohanva lábaidnak
 Oltárához, összeesten
 Ott könyörgök, esdek — ah csak
 Ne kacagnál oly kegyetlen!...

SZEMKÖZT.

A mélységes mély tengerek
 Örvénye úgy el nem ragad,
 Mint, ha szemedbe mélyedek,
 Egy szédületes gondolat.

Mért üdvözithetnél te mást,
 Akárkit, csak nem engemet?!
 Keresem a vigasztalást,
 S ha meglelem, kétségbe ejt.

Vágyamnak, melyet érezek,
Nagysága ép a kárhozat.
Éleszti kis szél a tüzet,
De már a nagy eloltja azt.

Bár szűm sovárgja untalan,
De mert Istennek lát szemem,
Hogy' mondja neked ajakam :
Jövel, égj, kárhozz el velem?!

Ha birhatnám szerelmedet!
Tudod-e már, mi volna az ?
Hogy ez az egy mért nem lehet?
Mert képzelem és szent igaz,

Hogy akkor ott megáll a nap,
S — lélekzet nélkül — a világ ;
Az idő még egyet sohajt,
Végsőt : «Eddig volt, nincs tovább!»

HA SZÉPET LÁTOK.

Ha szépet látok a világon,
Én mindig csak rád gondolok,
És rád gondolva, napvilágom!
Egyszerre szép minden dolog.

A vadon erdő, virágok, fák,
Magába mind üres keret.
Gyönyörűséges tündérország,
Ha benne látom képedet.

A szép tavasz, a tündöklő nyár.
A fényes ég, mind mennyi kék!
Hát még veled! mikor, sötét bár,
Ah, kedvesebb tán még az éj !

És nélküled, árván, magamban?
 Azok az égő csillagok
 Megannyi gyertyafény, mely búsan
 A ravatal körül lobog . . .

BOLDOG SZERELEM.

Kedvesem, gyönyörűségem,
 Könyörülj már rajtam, kérlek ;
 Én kimondhatatlanom, hogy
 Nem tudok eltelni véled!

Nézlek, bámullak, csodállak ;
 Szemeim kéjtelve usznak
 Bájaid fényözönében,
 Amig végre belefulnak.

Mert hiszen ki tudna nézni
 Hosszasan a fényes napra?
 Megvakulok így hát én is
 Egy pár percre, pillanatra.

Szépségednek örvényétől
 Elkapatva, fuldokolva
 El-elmerülök, azonban
 Fölvet a hab, félig halva.

Azután eszemre térek,
 Az hogy elnyom enyhe álom.
 Haj de ott is megjelensz te,
 S nyugtom abban sem találom.

Fölébredve, rád pillantva,
 Bájaid megint gyötörnek ;
 Alig birom már a terhét
 Ennyi isteni gyönyörnek.

Mert, én édesem, szerelmem,
 Ami sok, az mégis csak sok ;
 Ha a mennyország szakad rám,
 Az alatt én leroskadok.

Karjaid közé fonódom . . .
 Arcodon ég a hívó pir ;
 Fürteidnek denevére —
 Szivom ajkad', mint a vampir . . .

És öllelek, és csókollak,
 Besohajtlak, belehellek ;
 S nem elég! Ugyan mondd, édes,
 Hova legyek én már veled?

PÁSZTOR-ÓRÁK.

Már igazán dühbe jövök
 Szépséges kedvesem, miattad,
 Hogy kerek ég és föld között
 Nem lelek tárgyat hasonlatnak.

Hiába, szó ide oda,
 Végtére is csak azt kell látnom,
 Te vagy a legnagyobb csoda
 Ezen a szép tündér-világon.

Mint igazi mohamedán
 Próféta szent könyvéről tartja :
 Te vagy előttem a Korán ;
 Minden szépségnek foglalatja.

Mi itt körülünk egyedül,
 Külön-külön, megfoghatatlan :
 Mint ellentét mind egyesül
 Benned, csodálatos összhangban.

Szemedben, mely felém ragyog.
 Együtt van éjfél és a hő dél.
 Szebb vagy, mint mind az angyalok,
 És csábitóbb az ördögöknél.

A vállad oly hideg, fehér,
 Mint a szűz hó a Kárpátokban.
 És mégis gyújt, ha közel ér,
 Perzsel, mint villám olthatatlan . . .

Bájad nem ismer éjt, napot.
 Hatalma nincs rajtad sötétnek.
 Sötétben is . . . ah, még csak ott!
 Úgy sütsz, lobogsz, hogy majd elégek.

S az üdv izzó kohója, hol
 A csók terem, mi bűvösb annál?
 Az tüzesebb, mint a pokol,
 És édesebb a menyországnál . . .!

IDYLL.

Szobánkban heverészve pihenünk.
 Az etikett most nem parancs nekünk.
 Künn zúg a téli szél; magunk vagyunk,
 S ott a sarokban egy pár cirmosunk.

Egymással ők is épen játszanak.
 Nem látnak ők se most, se hallanak.
 Nézzük csak mit csinál e két hamis.
 Vagy nem tanul-e holtig a pap is?

Majd szembe áll, hemperg, majd megszalad.
 Pofozkodik a hím az ágy alatt,
 De oly hizelgőn, kérőn, kecsesen . . .
 — Ha mi is így? mit gondolsz kedvesem?

Csak nincs is édesb lelki élvezet,
Mint megfigyelni a természetet,
Tanulni tőle filozófiát :
Mienk, míg elfeledjük, a világ!

Az állatokban is, ha nyár, ha tél,
Hozzánk az Isten példákkal beszél.
Gyönyörűen dalol a csalogány,
Azért szeretni nemcsak ő tud ám.

Szivünk gyönyörrel oly teljes tele,
Hogy szinte elfáradtunk már bele.
Mit most nekünk a más izlése itt?
Kövessük, ami nekünk jól esik.

Mi mindent nem miveltem már veled!
A szemeimmel majd megettelek ;
Aztán izenkint harapdáltalak,
És rágicsáltam a kis ujjadat.

És mégis érzem, ez mind nem elég!
Jó volna tán egy kis keserűség?
Jer kis bolondom, jer hamar, te kis
Cicus, pofozzuk egymást el mi is!

MÁKSZEMEK.

I.

Ez a világ, e földi élet
Mi más az ifjunak s a vénnek!
Előbb arany, utóbb csak talmi,
S a vége az, hogy meg kell halni . . .

II.

Szomorú-vigság földi létünk!
Csak akkor lettünk boldogok,
Amidőn éppen elvesztettünk
Egy földi paradicsomot.

III.

Ledér pillangó a betelt vágy:
Hálátlan és hamar feled.
Sokszor tovább emlékezik rád,
Ki hőn sovárgva egyszer meglát
S aztán — nem is szólhat veled.

IV.

(Segítség.)

Mit a szegénynek a dúsgazdagok
Vetnek, megírják a napilapok,
Oszd másnap az egészet feledik.
Mit koldus a másik koldusnak ad,
Isten könyvébe írva a falat,
És ott marad a — végítéletig.

MINDENT ELFELEDTEM.

(V. Georginának.)

Ugy tetszik, mindent elfeledtem.
Mögöttem minden ellapult.
Ha visszanézek, egy kietlen
Szomoru sivatag a mult.

Csak a te képed él még benne
Csodás, ködös távolba, mint
A Saharában, messze, messze,
A még kilátszó piramíd,

Mit el nem ér a fáradt vándor,
De képe lelkén megmarad
Még akkor is, ha teste már por
A fövény szemfödél alatt...

UTOLSÓ DAL, GINÁHOZ.

Ha eljövend a búcsu-óra,
Ha majd e szív végsőt dobog,
A percben, mely létem kioltja,
Majd akkor is rád gondolok.

És jól tudom, előre látom
Mi bú, öröm van itt ezen
S az ismeretlen tulvilágon :
Egyszerre mind átérezem.

Eszembe jut majd minden átok,
Mind, ami történt s ami nem ;
Mely felgyújtotta a világot,
Mást üdvözítvén, az «igen».

Mit lelkem eddig félve sejtett,
Elöttem áll a nagy titok,
Hogy csak az halt meg, ami nem lett,
S az él örökké, ami volt.

És nem tudom, mi fáj majd jobban :
Mi itt örökre elveszett,
Vagy ami él a multban, s onnan
Kivenni többé nem lehet?

A gondolat, hogy e mindenség
Nem lesz se több, se kevesebb,
S Isten se törli azt le végkép,
Mi egyszer itten megesett . . .

Vagy hogy nem halt meg voltaképp itt
Csak az a perc, mely elrepült ;
A bimbó, mely nekem ki nem nyílt,
A vágy, amely nem teljesült?

A FELEDHETLENHEZ.

Vigasztalást a földön, emberekben
Nemelve, már az éghöz fordulok.
Hiszen ha örökkévaló, végetlen,
Számomra is kell lenni írnak ott.

De hol van az, ki belőled kitörné
Elmult idő! egy órád', minutád'?
Meg nem történtté tenné, ami történt?
Mi haszna lenne ujjá a világ!

Mit ér nekem a felséges menyország
Képzелhetetlen örömeivel?
Kétségbeejtő örökkévalóság
Emlékedet nem törölheti el!

Az angyalok nem túrnének meg ottan,
Ki nem találnám ott se helyemet,
Siratva amaz örömcarnokokban
Mi ide lenn örökre elveszett!

VÉGTELENSÉG.

Ha járok a sírok között,
— S mikor nem ott jár a halandó?
Van-e a földön talpalatnyi tér,
Hol sirhalom nem domborult?

Van-e fűszál, virág a réten,
 Mely hulla nem volt egykoron,
 S ki tudja hányszor, mily alakban,
 Mily szörnyű lét után?
 Mert hát mi volna itt lehetlen
 Az örökkétartó időben?

— — — — —
 Örökké, mindörökkön, mindörökké!
 Mily iszonyú, rettentő eszme!
 Igen, ha járok a sírok között,
 E feneketlen, pokolfekete,
 Borzasztó eszme mély örvénye
 Szédíti képzetem',
 Kétségbe, rémületbe ejt.
 Valóba', nem az elmulás, enyészet —
 Az örök létnek gondolatja az,
 Mi borzalommal tölti lelkem' el...

Ó ember, ember! ki szeretteid
 Emlékkövére, temető-kapukra
 Aranybetűkkel írod s hirdeted
 Vigasztalásképen : «Föltámadunk!»
 Amelyre azután, hited szerint
 Az örökkévaló élet következik ;
 Ember, boldogtalan szegény féreg te,
 Meggondolád-e, mit jelent e szó,
 E gondolatkisértet, fogalomszörny :
 Örökkévalóság, halhatatlanság?
 Meddig hatoltál, esve, kelve e
 Kétségbeejtő eszme gádján,
 E végtelen, sötét, vak folyosón?

Nem gondolád-e meg, hogy az idő,
 Az örökkétartó idő kohója
 Mindent megolvaszt ; a kint, a gyönyört,
 A mennyországot, poklot egyaránt?
 Hogy ezeket úgy összekeveri,
 Ki-kicseréli, mint álomtalan
 Játékos a kártyát, melyet kiosztott?

Van-e öröm, gyönyör, mit az idő
 Unottá, gyötrelommé, — s fájdalom,
 Mit megszokottá, kéjjé nem tehet,
 S annál előbb pedig, minél nagyobb az?

Azt a vérforraló gyönyört, amely
 A holt anyagba életet lehell,
 Tedd örökkévalóvá s ezredév
 — Az öröklét egy röpke pillanatja —
 Mulván, talán előbb gyehennai
 Kiállhatatlan kinná változik.

Igaz, hogy áll ez megfordítva is.
 És e szerint a kín is megpihen.
 De hajh! minő vigasztalás! Megunni,
 Megszokni a pokol tüzét! A kint,
 Melyből most, ebben a kegyelmesen
 Mulandó létben, e kívánatos
 Utóbbi tünde életváltoztatban
 Egy pillanatnyi is könyörülő
 Halált hoz, — ezt a száraz vén dadát,
 Ki mozdulatlan, néma és sötét
 Sírbölcsejébe rejt, hol egy időre
 Elring a fájdalom, elalszik a
 Vergődő öntudat s szünete van
 A kétségbeesésnek. —

Ugyan, úgy-e?
 Elring? — Vajon? — És egy időre bár?
 Ki mondja ezt? — A hitvallás, a vak,
 A tudománynak, e világtalan
 Koldusnak, aki kéregetni
 Jár a sirokhoz és be-bekiált;
 De hasztalan! nem kap sötét
 Őrökből egy szikrányi fényt soha.
 Hiába járok én is itt. Hiába
 Bolyongok éjjel-nappal hallgatózva,
 A sír fűvére hajtva fejemet.
 Hiába vájom körmeimmel a

Penészes hantokat, virrasztom a
 Boncternek büzhödő halottjait,
 Vigyázva, lesve választ, jeleket,
 Hogy van-e bennük képzelem, tudat...?
 Hallgatnak vérfagyasztón.

És csak egy

Az, ami bizonyos, kétségtelen,
 S hajh! ép ez egy, ami kétségbeejt.
 Az, hogy vagyok, leszek. Nem létezővé
 Immár nem válhatok többé soha.
 Történhetik velem, mit agyvelőm
 Gondolni képtelen; lehet belőlem
 Örök zsidó, Prometheusz, pokol
 Tüzére, miljom esztendőkön át
 Halálkinokra ítélt szenvedő.
 Csak egy dolog, ami bizonyos itt:
 Hogy többé meg nem semmisülhetek.
 Örök s végtelen e habarc világ.
 Nem veszhet el belőle semmi sem.
 Minden, mi megvan: megvölt és marad.
 Elváltozunk; forgunk, keveredünk
 E nagy kazánban, sülvé főve, majd
 Láthatlan légharányokká oszolva;
 Rohanva a szelekkel, megpihenve,
 Suttogva búsan, földieknek
 Megfejthetetlen tulvilági nyelven,
 Zokogva rablétünk panaszait,
 Hogy lenni, lenni kell szünetlen;
 Hogy nem örök a sír, nincs benn örök
 Nyugodalom; nem menhely az, csupán
 Szemfényvesztő csalárd sülyesztő
 A világegyetemnek szinpadán.
 Hogy ami itten leltározva van,
 E lomkamara lajstromából egy
 Láthatlan porszemet ki nem vakarhat,
 El nem sikkaszthat maga a mindenség
 Mindenhatónak vélt leltárnoka.
 Mert hát a végtelenség itt az úr,

Bár önmagával ő is tehetetlen.
 Hajh! rettentő nevét, természetét
 Ha akarná sem tagadhatja meg...
 Igen, igen, nincs másként, nem lehet.
 A végtelenség maga itt az úr,
 Vagy ám ha tetszik, úr a végtelenség.
 És eszerint teremtés, alkotás,
 Teremtő, alkotó nincs, nem lehet.
 Ha volt öröktől fogva e világ,
 Azt akkor senki nem teremthetné.
 S ha volt öröktől fogva önmagától,
 Örökké tartónak kell lennie.
 Mint semmisíthetné meg önmagát?
 Mi végtelen, az csonka nem lehet;
 Annak, természeteskép, vége nincs,
 Sem itt sem ott, sem hátul sem elől.
 Ha végtelen a kezdet, végtelennek
 Kell lenni a következésnek is.
 S mi nem történhetik meg és mi nem
 Történhetett meg már velem ezen
 Neveket, számokat, emberfogalmat
 Kinevető, e kifejezhetetlen
 Időben? Ám képzeljük el kitöltve
 Földünk s a szélső naprendszer közét
 Esztendőszámok millióival,
 Az egyetem szédítő üreit
 Megannyi miriád évezredet
 Jelentő összegekkel, és ugyan
 Hová jutottunk el... mi áll előttünk?
 Az örökkévalóság összegének
 Egy észrevétlenül parányi... az hogy
 Egyáltalán mitsem jelentő száma,
 Amellyel ama kifejezhetetlen
 Összeg se több, se kevesebb...
 Irtóztató, irtóztató!
 Mivé leszünk, hová leszünk? Mi van
 A koporsók, a sírok fenekén?
 Nem csal-e a halálnak látszata;
 Nem álnok tettetés-e a merev

Élettelenység? Vajjon a halál
 Nem oly szünetidő-e, mint minőt
 A vallató bíró kínpadra vont
 Vonagló rabnak ad, hogy újból
 Életre hozza, s gyógykezelgeti,
 Jól tartja, hogy kinképesse tegye?
 Egy ellenőrizetlen kényerő,
 A mindenség hatalmában vagyunk.
 Tehetlen birkák a vágóhidon,
 Kik jótevő kegynek tekinthetik,
 Hogy nem tudják, mi végre vannak ott?
 Igen, mi végre, mi joga leszünk
 S alkottatunk megkérdőzetlenül?

Mert szép e földi lét, tagadhatatlan.
 Van itten szenvedés, sok itt a baj,
 De mennyivel több a bű és a báj!
 Tündérvilág ez, és kíváncsú
 E siralomvölgy! Vajh ki nem maradna
 Itt még jóval tovább? Mily íszonyú
 A léttel szemben a halál! mi szörnyű
 Az arany napvilágból a sötét, szűk
 Féregházába szállni le! Ki nem
 Ragaszkodik e léthöz görcsösen,
 Habár elaggott, bár szerencse nem
 Mosolyg reá, mezitláb, szegény?
 A mindenség itt összehalmozá
 Csecsebecséinek szépét javát ;
 És oly rövidre szabta és csalókán
 Hajszála függeszté ajándokát,
 Hogy, már ha egyszer itt vagyunk, szeretnénk
 Tovább maradni, és egyszerre fáj a
 Halál és öröklét eszméje is . . .
 És amidőn átértük életünk
 Tündöklő délszakát, a sirhoz érve,
 Kétségbe, örületbe ejtő kinnal,
 Villámcsapásként járja át velőnket
 A gondolat, hogy mégis jobb leende
 Nem lenni, nem születni sohasem!

Vagy hogy ha már meglettünk, itt vagyunk :
 Elmulni, elenyészni mindörökre,
 Mind, mindörökre! . . . Sirba szállani,
 - Ahonnan többé nincs föltámadás ;
 Hol nincsen érzés, nincsen gondolat
 És öntudatra ébredés soha —
 Soha, soha!

De hát mit ér, mi haszna
 Kopognom a lehetlenség konok
 Vaskapuján? Mi haszna verdesem
 Fájó, törékeny fejem' e kemény,
 Áthatlan óriás acéltömegbe?
 Szétzúzik ottan észrevétlenül,
 Mint egy galambtojás, mit a magasból
 Ragadozó vad ejt le kősziklára.
 Hiába, minden lehetséges itt, csak
 Nem lenni nem lehet. Voltam, vagyok
 Öröktől fogva, és leszek, parányi
 Porszem, de egykoru magával az
 Örök idővel, a csodálatos,
 Megfoghatatlan véghetetlenséggel.
 Hurcol, ragad magával egyre, lobogó
 Sörénynyel, mint az elragadt fiút
 Eszeveszett vad paripa, szünetlen
 Világok és idők tünedező
 Rengetegének tüskén-bokrain . . .
 S mert útjának határa nincs sehol,
 Nem állapodhatik meg, nem pihenhet,
 Nem fáradhat, nem ülhet el soha,
 Mint léglakó parány . . .

És e szerint
 A sírhalom, e forgó gömb sömörje,
 Mely itten domborul, meg elsimul, mint
 Egymást üző, egymásba olvadó
 Tünékeny játszi hab az oceánon :
 E sír örökkévalósága csak
 Fiókja a nagy véghetetlenségnek ;

Csak felvonásköz ama nagyszerű
 Drámában, melynek vége nincs, amelynek
 Szerzője ismeretlen, és akit
 Hiába hívunk, ő meg nem jelen . . .
 E sírnak éje hát csak emberi
 Szűk látkörű szemünk előtt örök, holott
 E nagy világon semmi sincs örök,
 Csak maga az egész, az egyetem,
 Az idő és az anyagmennyeiség.
 Minden, mi ennek része, alakot vált,
 Szerepet, életet cserél időben
 S térben kimért létfordulójaként . . .
 Születnek, halnak csillagok, napok,
 De eltűnésük még nem elmulás,
 Csupán az anyag s alakváltozásnak
 Nagyobb idő s térközre mért neme
 Annál, melyet saját testünk parányi
 Mindenségében végbemenni látunk . . .

Igen igen! jó jó! tudom, tudom . . .
 Ez így van, így lehet; de hát mit ér?
 Mi mindezekben a megnyugtató?
 A végtelenség kinja e szerint
 Csak az egésze volna hát csupán, a
 Végösszegé, amely nem változik.
 A részlegek számára megnyílik
 A síri ágy hosszan pihentető,
 Létfeledő, jótékony éjszakája.
 De hajh! igen, megnyílik, az való;
 És hosszú is lesz annak éjjele;
 Több, mint elég, hogy benne a vonagló
 Kétségbeesés kínos görcseit
 Gyönyörre változtassa át örök
 Egyformaság unalma; ki felel,
 Ki mondja meg, hogy mi történik ott,
 Ama sötét üregben azután
 Hogy koporsónkra hányják a göröngyöt
 S magunkra hagynak onnan távozó,

Síránkozó szeretteink? Ki mondja meg
Mi van a sírban, a halál után?

A sír mélyébe hasztalan kiáltasz
Hiába itt minden rimánkodás,
Sirás-rivás és fogcsikorgatás . . . e
Gyógyithatatlan siketnéma hallgat
A tudomány tántorgva, szédelegve
Tapogatózik ez örök sötétben.
Olthatlan szomja kutatásra készti
A világrend még föl nem fedezett
Nagy titkainak hegygerincein ;
Mig végre ismeretvágy, mint merész
Szirtkalauz fölviszi őt oda,
A végtelenség örvényszélire,
Ahonnan aztán azon az uton,
Melyen fölért, nem térhet vissza már . . .
És ekkor aztán martaléka lesz
A kétségbeesésnek, és csupán csak
Egy menedéke, visszautja van :
Ha megragadja azt a kötelet,
Amellyel a vakhit kínálja meg,
És leereszkedik rajt a sötéten
Tátongó mély örvény fölött, a szűk
De biztos, csendes völgybe honnan a
Magas égboltra van csupán kilátás,
Amelynek aztán nem kutatja többé,
Csupán imádja titkait, belátva, hogy
Korlátatlan hatalmak a tehetlen
Lényektől, kik még el sem érhetik
Föl sem foghatják őket, egyedül
Föltétlen megadást fogadnak el.
Hisz és remél tehát föltétlenül,
Megnyugszik és ugyanazon kötelen
Ereszkedik le boldog áhitattal
Sírjába, melynek éjjele előbb
Kétségbeejté a kételkedőt.

Hajh, hát igen, nincs visszavezető
 Ősvény egyéb számomra sem, sehol!
 Haszontalan és hiábavaló
 Minden halandó emberi törekvés :
 Bevenni ama titkok várait,
 Amelynek kapuin kétségbeesés,
 Halál és örület vad szörnyei
 Riasztják vissza véges emberi
 Elbizakodott képzelem merész,
 Öngyilkos rohanásait . . .

El, vissza innen, e rémületes
 Szédítő meredélynek pereméről!
 Inogni érzem a talajt, — megindul
 A föld alattam ; forog a világ ;
 Szakadozik az égbolt, hullanak
 És lenn a mélységben tündöklének
 A csillagok és integetnek
 Fenyegetőleg : ember, ember,
 Ki ide tévedél, ragadd kezédbe
 A hit koporsókötelét szilárdul,
 S el ne bocsásd többé soha!

A KÁRHOZAT HELYÉN.

Ez a terem, amelyben történt.
 Mondják, beszélük a falak.
 Látom forogni a vad örvényt,
 Mely elmerített, fényalak!
 A teremtésnek delelőjén
 Itt született a pillanat,
 Amely után visszafelé mén
 A lét, s hasonlót már nem ad.

S hajh! mielőtt aláhaladna
 — Hol majd a zűrbe nyugoszik —
 Az örökkévalóság napja
 Mintha megállott volna itt :

E percet élem szakadatlan ;
 Agyamban ez a jelenet
 Kering szünetlen, változatlan,
 Mint befagyott emlékezet.

Itt, eme függöny éjjelében,
 Mint egy-egy villogó gyilok,
 Röpködnek fuldokolva kéjben,
 Tüzet lehellő sohajok.
 Megelevenül tőlük itten
 S remeg minden butordarab ;
 Árulkodik, suttog szememben,
 Hátam mögött föl-fölkacag :

«Hogy gyalázatfolt ég a napban,
 Virágkehelyben ronda pók.
 Nincs szemérem a csillagokban,
 Zsibáru lett a szüzi csók.
 Hogy koldussá szegényült a lét ;
 Leélte tündöklő nyarát.
 Üres a végetlen mindenség,
 Ki van rabolva a világ!»

— Ah, úgy van úgy, itten veszett el
 A második paradicsom.
 Szép Éva, téged csábitott el
 Ott egy kigyó, itt egy majom.
 Igen bizony, hitvány majom volt ;
 God dam! vörös frakkot viselt.
 Chic-kel kötött nyakára csokrot,
 S ezzel Waterloot nyert e helyt.

Ugy kell neked, szivem! mit fellengsz?
 Ez itten a világfolyás.
 A fellegekben amig jársz kelsz,
 A virágot letépi más.
 Mért nem tanultál Jupitertől?
 Elég fényes példát adott :
 Ismerve Európát, cselből
 Előbb ökörré változott.

A VAÁLI ERDŐBEN.

Odabenn a mély vadonban,
A csalános iharosban,
Félreeső völgy ölében,
Sűrű árnyak enyhelyében ;

Oh milyen jó volna ottan,
Abban a kis házikóban,
Élni, éldegélni szépen,
Békességben, csöndességben ! . . .

Nem törődni a világgal,
A világ ezer bajával.
Meggondolni háborítlan,
Ami immár közelebb van . . .

Illatos hegy oldalában,
A tavaszi napsugárban,
Nézni illanó felhőkbe,
Mult időkbe, jövőidőkbe . . .

És azután, utóvégre,
Észrevétlenül, megérve,
Lehullani önmagától
A kiszáradt életfárról . . .

S ismeretlen sirgödörbe'
Elalunni mindörökre . . .
S ott egyebet mit se tenni,
Csak pihenni, csak pihenni . . .

A NYUGTALAN ZARÁNDOK.

Amoda a kék hegyekbe'
— Utasok mondják remegve —
Kerülve embert, világot,
Él egy nyugtalan zarándok.

Mintha félne önmagától,
Futna ki e nagy világból.
Mig lerogy kétségb'esetten :
«Oh hogy vagyok, oh hogy lettem!»

Meredek szirt hasadéka
Sirja inkább, mint hajléka.
Ott beszélget rémes éjjel
Egy kiásott halálfejjel.

Kopogatja, kérdezgeti,
Esdekelve térden neki
Rá-ráhajol és hallgatja :
Nincs-e vajjon «gondolatja?»

Egyetlen butora, olcsó
Ágya egy fenyőkoporsó.
Belefekszik szemlehunyva,
Födelét magára vonva.

Ki-kifut a temetőbe,
Bekiált a sirgödörbe.
«Sötét ür, van-é hatalmad :
Adni örök nyugodalmat?!»

Éji szellő kél zokogva.
«Ez az idő monológja.
Mit sug a virág fülébe?
Van-e neki, van-e vége?»

Mennyi bolygó egy rakáson!
Örökké forog a nyárson?
Rajta ember, állat, féreg,
Meghal-e vagy újra éled?»

— Pajkos gyermekhad, nyomába,
Nevet halk, szelid szavába :
«Őrizkedjete betűktől ;
Gyilkol ez, hajh! és mégsem öl.»

Az öregek félnek tőle.
 Messze térnek ki előle,
 Mély fohással: «Igy jár itten,
 Ki nem hisz a jó Istenben».

Oh mi bántja, háborgatja,
 Mi lehet a «gondolatja?»
 Ismeretlen sírja halma
 Vajh — ha tudja — nyugosztalja!

VÉGE VAN.

Vége van, mindennek vége.
 Oh lelkem gyönyörűsége,
 Boldogságom menedéke,
 Szülőföldem szép vidéke —

Szép fiatal sűrű erdő,
 Illatot, bűbájt lehellő,
 Tündérek, csodák tanyája,
 — Oh hogy' bánt most a pompája!

Egykor itten, réges régen,
 Hogy' örültem, hogy' reméltem!
 Gyöngy a fűben, lomb az ágon,
 Csupa öröm a világon.

Most is úgy van, minden úgy van,
 Ahogy' akkor, változatlan.
 Csak az ágon a madár szól
 Elveszett tündérországról! . . .

Nem is arról, ami megvolt;
 Az egészen többé nem holt.
 Szeget vert a mult időbe,
 Él az ottan mindörökre . . .

Ifju erdő, arany keret,
Benne édes emlék helyett
Kisértetek, hazajárók,
Soha el nem ért ábrándok :

Álmaikban meggyilkoltak,
Le nem zárt szemű halottak.
Elszalasztott óra üdvét
Meg nem hozza egy öröklét!

Vége van, mindennek vége.
Be oda a sűrűségbe —
Leborulva, elfeledten
Még siratni, hogy születtem!

ŐSZI TÁJÉK.

Az égen a felhő egymást üzi hajtja.
Suhogva a parton hajlong a sikár.
Csóválja fejét a hegyélen a makkfa :
Hogy oda megint az örömteli nyár!
Gyülemlik a holló, varjú kavarogva.
A cinege fázik a túskebokorba'.
A kerti haraszton zokogja a szél :
Elhervad a rózsa, lehull a levél.

Elhervad a rózsa, lehull a levél!
Ezért születünk hát, ez azéleti cél?
Csak eddig a pálya, semmit se tovább,
Vagy itten az ember csak öltözik át?
Mi itten örök : a halál-e vagy a lét?
Hol itten a kezdet, hol, és van-e vég?
Mi itt a csalódás, hol itten az álom,
Vajh innen-e, avvagy túl a határon?

Az égen a felhő egymást üzi hajtja.
Bujdosni a tarlón indul a katang.
Elnémul az erdő, elszállt a galambja.
Siránkozik a falubéli harang.

Mezőkön az árnyék, tengereken hab
Múlik, születik, mint mára a holnap.
A szemfödelet rángatja hideg szél:
Elhervad a rózsza, lehull a levél.

Elhervad a rózsza, lehull a levél!
Hiába hisz ember, hiába remél?
Hát semmi, de semmi, ami vigasztal,
Ott túl amaz árkon újra, tavasszal?
Ereszkedik a ravatal a gödörbe.
Dörögnek a hantok: örökre, örökre.
A sírra borul le hű szerető:
Semmit soha vissza a temető?!

Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
Lemegy a nap. A nyáj hazatér.
Távolba vesz el halk, méla kolompja.
Kiált a kuvik, száll a denevér.
Sirhalmot ölelve az anya zokog.
— Majd kigyul a csillag, kisüt a hold.
S ott fenn a keresztfán suttogja a szél:
Kinyílik a rózsza, kihajt a levél!

A VÁROSLIGETBEN.

Ha a városligetben járok,
S az ég derült, a nap ragyog,
Oly szépnek látom a világot!
Oly boldog, oly vidám vagyok.

Mint hánytvetett hajós a révben,
A gyermek anyja kebelén,
Sebzett vad a tó gyógyvizében:
Magamat itt úgy érzem én.

Itthon vagyok; ez az én fészke.
Füppamlaomra heverek.
Olyan vagyok, (és voltaképen,
Ki boldogabb?) mint a gyerek.

Egyszerre örülök a létnek,
 És szinte nem fogy a csodám :
 Hogy' is láthattam oly sötétnek?
 S magamba gondoolm, no lám,

Van, van igazság mégis itten!
 A földi sors mértéke jó.
 Bár neked itten semmid sincsen
 Mindabból, ami elmuló ;

Sajátod e véges határban
 Nincs egy arasnyi földdarab :
 A mindenség közbirtokában
 Mégis te vagy leggazdagabb.

Tán a vagyontul függ itt minden,
 Hogy amivel bírsz, mennyit ér?
 A telekkönyv itt sziveinkben ;
 A fő, hogy abba mennyi tér?

Mi haszna süt a nap a tóba,
 Ha ronda, sáros a színe?
 Mit ér a vaknak a színpompa,
 Süketnek összhang, dal, zene?

Minek neked parányi részlet,
 Ha tied az egész világ?
 Téged, felséges szép természet,
 Oly dicsőnek, mint én, ki lát?

E tiszta szív kristálytükrében
 Te örömet nézed magad.
 Gyönyörködöl, hogy olyan épen,
 Oly hűn, amint vagy, visszaad.

Nem, többé nem panaszkodom rád,
 Hogy mért nevelted fiadat
 Olyan hasonlatosnak hozzád,
 Oly nyílt, igaznak, mint magad.

Az élet álnok versenyében
 Volt e miatt sok, sok bajom.
 De megvan érte, látom, érzem,
 A mérhetetlen jutalom.

Mi egymásé vagyunk. Egymásban
 Élünk, találjuk örömünk'.
 Ismerjük egymást ; fény- s homályban
 Találkozunk, ölelkezünk.

Itt van egészen — a szememben
 Megannyi gyémánt harmatod.
 Aranyhajával itt szivemben
 Fürdik, szűz meztelen, napod!

Legdrágább kincseid' kinálad,
 Szemérmes kebled' fölnyitod ;
 Elrejtett bájaid' föltárod,
 Nincs köztünk semmi fész, titok.

Mi értjük egymást ; ez az erdő
 Az én királyi palotám ;
 E mennyezetes mohos csertő
 Trón, bölcső, páholy, nyoszolyám.

Virág — illatlehelletével,
 Fényével a meleg sugár,
 Köszöngető lomb néma jellel,
 Édes bús dallal a madár ;

Ölelgetésében a pázsit,
 Pillangó játszi röptiben,
 A szél, mely fürteim közt játszik,
 Csókjaiban beszél velem.

A nyári égbolt arenája
 Vándor-színész felhőivel,
 Az üstökös lovar pályája
 Tündéri szinműt játsznak el...

— Így mulatunk, így édelgünk mi
 Ketten, magunkban, egyedül ;
 Vigyázva, hogy ne lásson senki,
 És a mulatság sikerül.

Mert persze, persze a ligetbe
 Én rendesen korán megyek ;
 Mikor még nincs megfertőztetve ;
 Nem járnak ott még — emberek . . .

HAJÓN.

Ülök a hajófüdélén.
 Száll a füst, zug a kerék.
 Haladunk vigan, serényen.
 Fut mögöttem a vidék.

Ringatózom e csalképen
 A keringő táj felett.
 Hogy' sietnek szembe vélem,
 S tűnnek el fák, ligetek.

Így foly egybe mult, jövő ;
 És a lelkem révedez :
 Idő, idő, örök idő —
 Nem-e a te képed ez?

Hátha nem is az idő múlt,
 Ez csak úgy tetszik nekünk.
 Örök a lét innen és túl ;
 Elmuló csak életünk.

Hátha csak látásunk téved?
 Az idő áll, mint a nap,
 S csak a hátán bolyg az élet
 Fölszínén a sugarak?

Hátha az a mulandóság,
Mit mi annak képzelünk,
A valódi állandóság?
S csak a lét játszik velünk?

Hátha úgy van, hátha úgy van . . .
Az idő is, mint a part,
Változik, de mozdulatlan . . .
Mi megyünk csak, ő marad? . . .

ARABELLA.

Mert lelkem oly tükör, amelyben
Legszebbnek látod magadat ;
Gyönyörködöl az istenképben,
Minőnek szerelmem mutat ;
Mert szép vagy ott, mint a dicsőség,
Hódító, mint a diadal ;
Tekintetemben angyalfőnség,
Mitől imává lesz a dal :

Ezért lejársz hozzám az égből,
Hogy ez arany vissz-sugarak
Rád özönölve a lelkemből
Füröszszék hiuságodat.
Oh hát e kölcsönös fényesség
Legyen választó átok itt,
Mely arcodon s szívem mélyén ég,
Engem megöl, téged vakít?

Hát csak butor, bár kedves, drága,
Tükröd maradjak én neked,
Kit soha, bármi hőn sovárgja,
Félvén, nem ér lehelleted?
Hát lelkem fénye, tisztasága
Legyen számomra kárhozat,
S ki Isten-voltodat nem látja,
Szerelmedet majd annak add?

Ez hát a rend a mindenségben!
 Te is olyan vagy, mint a nap,
 Tündöklő a végtelenségben,
 Melytől minden fényt visszakup;
 De kebléhöz nem fér, csak az, ki
 Reá homályt vet, léha folt;
 Míg hátul a föld megkeríti,
 Arcára csúsz a satnya hold?!

CSILLAGOK.

Ha illatos, ábrándos éjen
 Elnézem a sok csillagot;
 Merengve a végtelenségen,
 Elgondolom, döbbenve érzem,
 Mi semmiség, parány vagyok!

E ragyogó napok fényteste
 Mily óriási, szertelen.
 Nagyságuk titkait keresve,
 Hogy' rémül el kétségbeesve
 A legmerészebb képzelem!

Csigává törpülök ijedten:
 Féreggé őrl a gondolat:
 Mi ez a lét, mi maga itten
 E vergődő rabképzeletben
 Az öröklét — egy pillanat?

Ti ott a fölséges égbolton
 Tündöklő fényes csillagok,
 Nagyok, dicsők!... de én azt mondom,
 Az én szerelmes kis galambom
 Szemében szebb, jobb fény ragyog.

Oh!... mikor én azokba nézek,
 Hogy' éledek, hogy' áradok!

Egyszerre nőni kezd a féreg ;
 Azt gondolom, az édig érek,
 S uram bocsá! — isten vagyok!

Enyim e szép világ, mely itten
 Én értem, kedvemért forog.
 Én vagyok itt cél, központ, minden ;
 A nap, hold, a tejút, körültem
 Csak eszköz, ékszer, butorok . . .

. . . Ti csillagok a magas égbe'
 Elbujhattok mind, bujjatok!
 Isten jósága, bölcsesége
 Az én galambom szép szemébe'
 — Higyjétek el, — ott legnagyobb!

A BIKOLI FÁK ALATT.

Akármikor, ha reggel, este,
 Maraszt, vonz engem a vadon.
 Rejtelmes sugdosásit lesve,
 Hő áhitattal hallgatom.

Sok kérdésemre mélyen hallgat ;
 De amit mond, az mind igaz.
 (Hazudni, csalni, szabadalmad
 Csupán neked van, emberarc!)

Még akkor is, sőt legfőképen,
 Ha rekkenő a nyári dél,
 Álmában, önfeledve, épen
 Legmélyebb titkokat beszél.

E szentegyházi néma csöndben
 Neszt hallva a falevelen,
 Azt gondolom, no most előttem
 Az Isten egybe megjelen.

Bár hasztalan, mert csak alkatja
 Egyetemében létez ő.
 Szárnyfal mögött van, nem mutatja
 Soha magát a rendező.

Sőt halhatatlan költeménye,
 E mérhetlen világ nekünk
 Örök talány ; főszméjébe
 Nem hat rövid tekintetünk.

Miért vagyunk, mi és e minden?
 Hogy' véghetetlen, ha egész?
 És ha egész, hogy' véghetetlen?
 Soha nem érti földi ész.

Az ember e világra mért jött?
 Mért tűn el oly hamar, hova?
 Mi itten a kétségbeejtőbb :
 Az örök-e vagy a soha?

Elnézek e tündöklő tájon.
 Mi szép világ, arany világ !
 És kérdezem magamba fájón :
 Mért nem maradni itt tovább?

És felel a hegy oldalából
 Lezuhanó vidám patak :
 Elmúl-e testem e világból,
 Mert az Oceánba szakad?

A lángoló nap elhunyása
 Ott ama kék hegyek mögött
 Csak földiségünk csalódása.
 Rész változik ; a mind : örök.

Csak mi maradunk a sötétben,
 Mig itt vagyunk, életrabok ;
 Velünk, amott a mindenségben.
 A nap örökké ég, ragyog.

... De majd a szélben, mely a gallyon
Suttogva röpked szanaszét,
A bús idő fohászát hallom,
Hogy miért nincs számára vég?

Örökzsido-szakállát rázza
Ott a sikáros part fölött :
«Az egyetemnek tárházába'
Nincs rém, csak ez a szó : örök!»

És száll a holló éj a fákra ;
Holdfényben zörren a haraszt ;
Lelkemre gyötrő kétely árnya :
Honnan meritsem a vigaszt?

Egyszerre mintha feneketlen
Örvényed' látnám : végtelen.
Leborulok kétségbesetten,
Szivem szorul, szédül fejem.

Majd mintha gyóntató oltárnál,
Csak hallok még egy gyöngé neszt :
«Erről, fiam, ne gondolkozzál ;
Jobb lesz neked nem tudni ezt!»

MAGÁNY.

Az emberek beszélnek fájdalomról,
Rakásra hordva sok bút, bánatot ;
És mondja mindenik a magáéről,
Hogy már a földön az a legnagyobb.

Hallgatva némán ennyi bút, keservet,
A magamét én el nem mondhatom.
Keresem a magányt, a véghetetlent,
Csak ottan önthetem ki bánatom'.

Hol legsűrűbb az erdő, legsötétebb,
S a szél elalszik a falevelen,
Mintha megállna percre idő, élet, —
Leborulok sohajtva: «Istenem,

Hát e világon semmi sem tökéletes!
Nincs alkotásod kifogástalan.
Ha fogyatékos minden, ami véges,
Teljes talán, ami határtalan?

Te, aki ülsz ott arany fellegrónon,
Teremt, változtat, öl vezényszavad;
Mig lényeid itt hánykolódnak gyarlón,
Elégedett volnál te egymagad?»

És láthatatlan elborul az égbolt.
Valami árny vonul el odafönt.
A mozdulatlan levegő meredt, holt.
Mintha befagyna, dermedtő a csönd.

És mintha megszólamlanék az Isten,
És hallanék fohászt, mélyet, nagyot:
«Hozzám hasonló e világon nincsen;
Mindig magamban, egyedül vagyok!»

AZ ÜSTÖKÖS.

Az égen fényes üstökös; uszálya
Az ég felétől le a földre ér.
Mondják, ez ama «nagy», melynek pályája
Egyenes; vissza hát sohase tér.

Csillagvilágok fénylő táborán át
A végtelenséggel versenyt rohan.
Forogni körbe nem tud, nem akar, hát
Örökké társtalan, boldogtalan!

Imádja más a változékony holdat,
A kacéron keringő csillagot ;
Fenséges Niobéja az égboltnak,
Lobogó gyász, én neked hódolok.

Szomorú csillag, életátkom képe,
Sugár ecset, mely festi végzetem',
Akárhová mégysz a mérhetlen égbe,
Te mindenütt egyetlen, idegen! . . .

MEGNYUGVÁS.

(Egy költő monológja. Teljesen önálló része egy nagyobb költeménynek.)

«Hiszek az örök igazságban.
Hiszem, hogy ő maga a nap.
Körén örök forgandóság van,
De ő nem változik, marad.

Egy gyűrű ez a végetlenség.
Kerek a sors, a tér, idő.
Csak fejeinkben a képzelt vég,
Az egyetemben nincs meg ő.

Velünk e múltó földi létben
Ez a kerék forog, forog ;
Korongján mennyi a «föl», épen
Csak annyi az «alá» is ott.

Az éjre nap, a napra éjjel,
A télre megjön a tavasz.
Ki elborít keserűséggel,
Ne félj, meg is vigasztal az.

Isten vezérli a világot,
Kinek mindenre gondja van.
Ki rózsabimbót, szép lányt alkot,
Nem lehet rossz, igaztalan.

Te porba vérezőn tiport szív,
Nyugodj meg hát te is, szívem.
Ítélet napja, mely előhív
Onnan, rád is virrad, hiszem.

Hogy' is kívánod, hogy neked már
Itt most igazat adjanak?
A századokba nyuljanak, bár
Létük forgása pillanat?

Van itt igazság e világon ;
Arány mérettel egyező.
Vegyétek a jelent, nem bánom,
Enyém a végetlen jövő.

Kik csak azért nem öltök testet,
Mert nincs reá hatalmatok ;
Mert biztosabb és nektek édesb
A lelket orgyilkolnotok ;

A bujdosóvá lett igazság
Nyomában csaholó kopók ;
A józan ész nyaka-csigáját
Kitekerő szellembakók ;

Országkerítők, népzsebvágók,
Kiváltságolt heresereg,
Fölbérelt becsület-sirásók,
A hazugságban mesterek :

Mint déli nap lángözönében
Fönlebegő kevély sasok,
Ti mostan usztok a dicsfényben,
Dúsak, nagyok, hatalmasok.

Arcképetek kirakatokban
Koszoruzottan tündököl ;
Robogtok címeres hintókban,
Rám a sarat, port verve föl.

Titeket bámul kegysovár nép ;
 Nevetek mindenütt ragyog.
 Mellettetek most én csak árnyék,
 Vagy annál is kevesb vagyok.

Learattok, habzsoltok mindent ;
 Nyomaitokban nő a gaz.
 A szegény, ki nem látja Istent,
 Azt képzeli, ti vagytok az.

A multakat megtagadjátok
 A jelen örömeiért.
 Ez a ti istentek, bálványtok,
 Az áruló judási bér.

De a jövőt bár gunyoljátok,
 Áhítja titkon szívetek.
 Ah, ha megvásárolhatnátok !
 De mindhiába, nem lehet.

Ez átkotok, ez büntetéstek.
 Mi nektek elmulás, halál,
 A ponton, hol ti véget értek,
 Kezdetre létem ott talál.

Hiába érc, márvány emléktek.
 Lesz rajt' írás, fényes (hamis ;
 Jó emberek jó pénzért nektek
 Hazudnak még a sirban is.)

De majd ha az ismerettárból,
 Hová nevetek halni tér,
 A pár sort, mely még rólatok szól,
 Kirágta a könyvtár-egér,

S nem lesz e földön semmi többé,
 Se nyomotok, se árnyatok,
 Mi egykor itten azt jelölné,
 Hogy éltetek, hogy voltatok ;

A messze, mérhetlen jövőben
 Siromon is, rég omladó
 Porom fölött, habos mezőben
 Dús rendet vág az arató ;

A nap alatt, e szép világon
 Elváltozik sok minden itt ;
 «Abroncsszekér», sok ákom-bákom
 Hieroglifjét feledik.

Országhatárok összefolyva ;
 Sok szer, ma ünneplő divat,
 Muzeumok ereklyelomja ---
 Ott porladoz üveg alatt . . .

De míg ez a világ világ lesz,
 Megújul benne a tavasz,
 Emberkebelben egy szív érez,
 És dobban arra, mi igaz ;

Erdő a visszhangos hegyekben,
 Mezőkön líliom terem :
 Lesz illat a virágkehelyben,
 És a szivekben szerelem.

És addig élek én is, ottan
 E hő szivekben lesz sirom.
 Mint illaté az albumokban,
 Mit ott hagy egy hervadt szírom ;

Mint láncolat a szellemlétben,
 Egy hang, mely örök, mert igaz.
 És széllyelomló földi lényem ---
 Az én lelkemnek része az !

Majd pázsitos ligetnek alján
 Patak fölött, előtte könyv,
 Ábrándos ifju, merengő lány,
 Szívébe' kéj, szemébe' köny.

Velem mulat, rám gondol, lelkén
Mint a villámlás, átrezeg,
Ifjui kor tavaszleheltnén
Mit lelkem egykor érezett.

És elborong, mereng magában,
Elálmodozva széttekint :
Mikor még én e földön jártam,
Minő világ lehetett itt?

Mult századok, holt nemzedékek
Szerelme, mint egy távirat.
Rég mult, jövő dalomban élnek
S egymással csókot váltanak.

Ti fényes szappanbuborékok,
Most hát ti csak ragyogjatok ;
Kit föld porába letiportok,
Én csak parányi mag vagyok.

De napja feljön, kifakad, hajt
És szerte árad el dalom.
Virágától benépesül majd
Tenger mezőség, völgy, halom.

Oh sok, nagyon sok, mondhatatlan,
Mit én e földön szenvedék.
S nincs vigaszom, csak e tudatban,
De legyen! — ez nekem elég.

Pásztortüzednek, hő barátság,
Szép rózsafádnak, szerelem.
Csak töviseit, csak szilánkját,
Bimbóit én nem ismerem.

Bár leghivebbjét, emlőjétől
Gorombán elrugott hazám.
Se baj! azért ne panaszkodj föl,
Szivem, csak valld meg igazán :

Van-e a földnek annyi kincse,
Mely elbillentse mérleged',
Cim, hatalom, vagyon, miért te
Cserébe adnád e hited'?»

ÉLETBÖLCSELEM.

Akármit mondotok, beszéltek,
Tudom én jól, amit tudok.
Halhatatlanság, örök élet,
Megengedem, mind szép dolog.

De mindamellett én azt látom,
Hogy végre is csak az a jó,
Csak az a drága e világon,
Mi itt örökre elmuló.

Odadnék én jó szívvvel mindent,
Mi maradandót nyerhetek,
Szép Éva! csak e földi édent
Veszithetném itt el veled . . .

Az üdv az örök fényességben
Kivánatos, de angyalom!
Ha elkárhoznám szűz öledben,
Jobb lenne, én azt gondolom . . .

Fukar királynál, ki csak gyűjtött
Országokat, kincset, babért :
Egy paradicsomból kiűzött
Mezitlen Ádám többet élt . . .

A BALATON PARTJÁN.

Illanó felhők az égen,
Játszi árnyak a mezőn.
Jár a szellő körülöttem
Szeliden, lengedezőn.

Közbe-közbe sebesebben
 Suhan el a habokon,
 Odaszólva érthetetlen
 Tulvilági hangokon.

Hidegen, verőfény nélkül,
 Haloványan, álmatag
 Ki-kipillant a felhőkből,
 Majd meg elbólint a nap.

Nézem e játékot, nézem,
 Hallgatom e halk morajt.
 Mit jelent az árny a réten,
 Szél a habra mit sohajt?

Azt jelenti az az árnyék :
 Ember, nézz meg engemet.
 Földi lét — tűnő árnyjáték ;
 Ma nekem, holnap neked.

Nincsen itten állandóság ;
 Ami él, mind elmuló.
 Csak maga a mulandóság,
 Az az örökkévaló.

És az a türemlő hullám,
 Kis bujár hab mit gagyog?
 «Ember, ember, ide nézz rám,
 Lettem és már nem vagyok.»

És a ringó, kergetőző
 Millió hab a tavon,
 Váltakozva majd egy bölcső,
 Majd meg egy-egy sirhalom.

És ez így megy mindörökkön
 Mindörökké, föl-alá.
 Így ölelkezik a földön
 Születéssel a halál.

És csak egyszer! és csak egyszer?
 Az idő, tér végtelen,
 S újra többé itt az ember
 Soha többé nem jelen?

Kiderül a felleges ég,
 Visszatér a szép tavasz,
 S soha e mindenségben két
 Falevél nem ugyanaz?

Hát ha mégis, újra itten,
 Így ahogy most, valaha . . .
 Az örök idő-keréken
 Visszafordul a «soha?»

Soha többé, soha többé!
 Sziv, hogy ezt elviseled!
 Emberagy, a «mindörökké»
 Örületbe hogy' nem ejt?

Megnyugvást, vigaszt mi adhat?
 Kérdezed, mi volna jobb?
 De hiába tenger és nap
 Nem felel, csak mosolyog.

Mintha mosolyogna rajtam,
 Gondolván: szegény bohó,
 Árny után kapkods, azonban
 Fut előled a való.

Hasztalan a mult, jövődő
 Titkai mit keresed?
 Feleded, hogy mindakettő
 A jelenben csak tied.

A terített asztal itt áll,
 Rajta a sok jó malaszt:
 Lesve várva, jön-e több tál?
 Még utóbb éhen maradsz . . .

OTTHON.

Panaszra mék a természethez.
Hol legsötétebb a vadon,
Föltárva keblemet, mely vérez,
Minden sebét fölszaggatom.

«Ti lenge fák, ti völgyek, halmok,
Ti napsugáros ligetek,
Kik lelkeket elringattatok,
Ti csaltatok meg engemet!

Ti engemet fölnevelétek
Szent együgyűk, ártatlanok,
Oly nyílt szívűnek, őszintének,
Épen miként ti magatok.

Táplálva csókkal, tejjel, mézzel,
Megtöltve csordultig, híven,
Az igaznak szeretetével
Gyanútalan, mohó szívem';

Nem sejtve hajh! hogy több leende
Nekem e jóbul kevesebb.
Nem volna ütve most szívembe
Világ kezétől annyi seb!

Hogy' tanitnátok a hazugság —
Szerencse-hajhász emberek
Ez általános tolvajkulcsát?
Ha magatok sem értitek!

Ó szent természet, szép szülőföld,
Feledtél volna bármi mást,
Csak ne egészen — ami legfőbb —
A színlelést, képmutatást!»

S a lenge fák, a völgyek-halmok,
A napsugáros ligetek,
A réten legelésző barmok
Szelíden rám tekintenek.

És kérdik bús panaszszal eltelt
Beszédes néma szemeik :
Hát kellett a világba menned,
Nem jobb leende neked itt?

EMLÉKEK.

I.

Mikor ottan andalogva
Álmodoztunk a ligetben . . .
Bár felednem jobb is volna,
Mindhiába, nem felejttem.

Ugy néztél rám, oly szerényen,
Mintha mégis ember volnál . . .
És ha tündér? — voltaképen
Jobb a többi halandónál.

Jól esett így édelegnem ;
Bár utólag egyre bánom,
Hogy — ha már ily Tamás lettem —
Nem volt annyi bátorságom :

A kis gödröt ajakadban,
Játszi fürtöd' a hó vállon
Miért meg nem tapogattam ;
Hogy mi vagy, való, vagy álom?

II.

Csak ki vele most szaporán,
Ez a titkos hajnalóra.

Most megy a tündérmegfürdő
Megfürödni le a tóra.

Orgazdád lesz a sötét lomb,
És ne félj a kerge szélül.
Fű, fa, levél mind megborlott
S reszket az mind esze nélkül.

És a víz vonagló kéjjel
Csókolgatja holdfény-testét.
Te se nézhedd ép elmével...
És ez lesz még a szerencséd.

Elnémulva, bámészkodva,
Mint a többi kövült béka —
Legalább nem bógsz, torkodba
Rekedvén a «Heuréka!»

III.

Az erdőn a csalogányok
Vigan élnek szerelemnek.
A pipiskék, a sármányok
Az utakon egybekelnek.

A padon, a fasor alján
Üldögél az ifju vándor.
Bólogató levél a fán
Majd leszédül sóhajától.

Haja mint a szomorufűz
Lóg alá a somfabotra.
Párzó veréb játékot űz,
Ő meg írogat a porba :

«Kis madárcák, könnyü nektek!
Egyitek sem olyan dőre
Kérdeni : a vőlegénynek
Van-e rangja, kutya-bőre?»

GYERMEKKOROM TÁJÉKA.

Elmennék én még egyszer hozzád,
Ha újra itt a kikelet.
Még egy utolsó tekintet rád,
És azután — Isten veled!

Szeretnék ott megnézni mindent,
A hegyet, völgyet, kis lakot.
Hisz nekem ott mind egyenkint szent,
Csodás a legkisebb dolog.

Majd elmennék ki a csalitba ;
Ugy van-e ott még mostan is?
Igaz-e az, hogy a patakba'
Arany-ezüstből a kavics?

Igaz e az, hogy medreikben
Fölváltva tej, méz folydogál?
És ott a pázsitos ligetben
Selyem-bársonyból a fűszál?

Való-e, hogy tündérek járnak
A rejtelmes vadonban ott?
Érezni a szivárvány lábak
Nyomán a bűvös illatot?

Majd leborulnék a határon,
Megállnék úton-utfelen,
És megölelném mint barátom',
Ki találkoznék ott velem.

A kis kertajtót, minden bokrot,
A szederfát az udvaron,
A «Hattyut», a hü vén komondort,
Ki nekem ugranék, tudom,

És ott maradna a nyakamban,
 Belém fogózva hevesen,
 És zokognánk mindketten, halkan,
 Szótlan, soká, keservesen . . .

Ó tán fölöttem, megörülve ;
 Én? — sirdogálva magamon,
 Hogy elveszítve, semmisülve
 Örökre a paradicsom . . .

Mert hasztalan! köny, bú mit érnek?
 Nem az már ez mind, ami volt ;
 Nekem nem az ; nem a tündérek,
 Az én szívem, az itt a holt!

Az ég, az most is oly tündöklő,
 Mérhetlen arany oceán.
 De lelke tükörén a felhő,
 Visszfénytelen, bus ingovány.

Nem, nem, ne menj, minek? Hiába
 Hulló levélnek a tavasz!
 Tündérmesés bölcső danája
 A temetőnek — fájna az . . .

Elmult az ifjuság, dicsőség,
 Az élet ragyogó dele!
 Fejed fölött sötétülő ég,
 Körülteled ősz haljós szele.

A légen át siró harangszó,
 Fekete hollók raja száll.
 Szárnyuk verésének hallatszó
 Útemje is : halál, halál . . .

Olyan nagyot minek kerülnél?
 Előtted a sötét rekesz . . .
 Még egy csuszamlás a gödörnél
 S mindennek egybe' vége lesz . . .

KÖRÚTON.

Csupa öröm a stajer föld,
 Hogy ha rajta utazol.
 Erdő mező ilyen szép zöld
 A világon nincs sehol.

Változatos a táj képe.
 Jó a hintó, jó az út.
 Becsületes, jó a népe,
 Csak a himje szörnyű rút.

Tartsa Isten valamennyit,
 'Sz ép így jobb ez is talán;
 Mert, mivelhogy . . . tudniillik --
 A stajer nő kedves ám.

Mikor még leány kiváltkép.
 Arca mint a lilium.
 Hogy ez a virág milyen szép,
 Igazán csak most tudom.

Hol az erdők boltozatja
 Mint egy Isten-trónterem,
 Nap is lopva kacsintgatja --
 Ily virág csak ott terem.

Szemeit oly áhitattal
 Oly szeliden emeli,
 Mintha csupa imádsággal
 Volnának mindég teli.

Csupa ábránd, mint az erdő.
 Kenetes ajkán a hang,
 Mint a völgyből égbe rengő
 Mélabus, halk estharang.

Szép stajer leány a boltban,
Szivem édes kinja nagy.
Szép hazádnak te valóban
Leghivőbb eszménye vagy.

Egyet mondanék ; tudod mit?
— De mi haszna, oh mi kár!
A kegyetlen, kósza sors int,
Künn a postakocsi vár . . .

Menni kell, hát Isten áldjon!
Kéjkörútas végezet :
Au revoir jövő nyáron!
Addig add -- fényképedet . . .

VASÚTON.

Megindult a föld alattunk,
Vagy magunk előre hajtunk?
Hol vagyunk most, a pokolban?
Hosszu barlang szája horkan.
Csattog, fölsikolt a sárkány,
Tarjagos füstfelleget hány.
Rajzik a szállongó szikra.
Hogy' forog az izzó szikla!
A sötéttel küzdve langal
Végig a függő bazalt fal.
Mintha régi füstös képek
Ablakjai élednének . . .
Angyalok, kövült barátok
Morogják a miatyánkot,
Olvasót pörgetve ottan
A meredek szirttorokban.
Vagy talán csak víz esése
Bérc öléből a mélységbe?

Most a sikra ereszkedtünk.
Mi robog, zúg el mellettünk,

Vissza örülten mi csörtet,
 Összeláncolt sor kísértet?
 Mi jövünk magunkkal szembe,
 Megfordulva vagy kerengve?
 Itt egy város, ott egy zárda
 Tornyai rohannak hátra.
 Milyen álom, milyen élet!
 Hogy' szorulnak percbe évek!

Hallga, hóha! most megállunk.
 Itt kiszállunk, ott beszállunk.
 Tölgyei a rengetegnek
 Álmaikból fölrezennek.
 És a csendes erdőn a fák
 Mélabúba
 Összesúgva
 Társaiknak mondogatják :

«Hegyeink méhéből — kérded —
 Hova lettek a tündérek?
 Gnómok, rémek, gyiksárkányok,
 Óriások, tüzet hányók?
 Szörnyeinkről már maholnap
 Még a dajkák sem danolnak.
 Emberek nyeregbe fogták,
 Nézzed — imhol lovagolják ...»

PANASZOK.

I.

Ha csak szeretsz, bár viszonzatlan,
 De térdelhetsz hő áhítatlan
 Bálványod lábai előtt,
 S hogy végtelen szereted őt,
 Hogy érte élsz, bevallhatod.
 E sorsodat még áldhatod.

De ha szeretsz, s nincs egyéb vágyad
Mint Neki e forró imádat
Elmondani egy pillanatban,
És azután meghalni ottan, —
S még ezt is tiltja csillagod :
Hogy mi az átok, tudhatod.

II.

Nem bírok már a szívemmel,
Ugy teli van szerelemmel.
Ha valahol ki nem öntöm,
Maradásom nincs e földön.

Elmegyek a zöld erdőbe,
Bekiáltok a sűrűbe,
Vigasztaló szóra várva ;
De hiába, mindhiába!

Fái némák a vadonnak.
Szelid őzek szánakoznak.
S utjain a rengetegnek
A verebek kinevetnek . . .

III.

Sugalmas, rejtelmes éjjel.
Kéjtől rezzen a bokor.
Fönn az égen bűvös fénynyel
Robban el a meteor.

Ámulattal nézve rája,
Elmerengsz, gondolkodol.
Bölcs, tudós ki nem találja,
De szívem rég sejti jól.

Csillag az, fut végzetétül,
Mely mint kárhozat, sötét.
Szív, melyben reménység nélkül
Olthatlan vágy tüze ég.

Lény, kit egy kimondhatatlan,
 Elviselhetlen titok
 Addig égetett, míg ottan
 Darabokra szakított . . .

ÉJJELEK.

I.

Végetlen, örök éj!
 Az utcán méla csönd.
 Fülembe égi kék
 Tündérharangja csöng.
 Remegve két kezem'
 Szivem fölé teszem :
 Aludj', szivem!

Csillag ragyog, kacsint,
 Egymásnak integet.
 Mit látnak vajjon itt
 E szemérmes szemek?
 Mindenki üdvezül,
 Csak te vagy egyedül.
 Pihenj, szivem!

A sötétség kigyúl,
 Elhallgat a madár.
 Felhő irul-pirul ;
 Minden vágy telve már?
 Mely kékbe fuldokol,
 Az éj neked pokol.
 Hallgass, szivem!

Az ég, föld egy kerek
 Boldogság-oceán.
 Tajtékban fürdenek
 Tündérfi, habléány.

Pár mindnek itt akad,
Kintől csak te magad
Szakadj, szivem?!

II.

Ti villámlós szemek,
Te csattanós ajak ;
Ti delejdus kezek,
Tüzáramos hajak . . .
Ha csak kísértetek,
Elérhetetlenek —
Mért lássalak?

Ti mondhatlan gyönyört
Lehelő sóhajok :
Vonagló kéjgyötört
Ajkról kelő jajok ;
Méhszárnyu gyöngé nesz,
Ha mind más üdve ez —
Mért halljalak?!

KISÉRTETEK.

Kik éjfelente sirkertetekből
Holt halavány emelkednek föl ;
Kik, mert e földön mennyet éltek,
Mint megszedett virágra méhek,
E földre vágyva visszajárnak,
E nyugtalan, ártatlan árnyak,
E létsovár, bolyongó lelkek —
Nem ők, akik kétségbeejtnek.

Nem azok az igazi holtak,
Kik egyszer itten éltek, voltak.
Nem úgy van az, mint hiszik, tartják.
A porban a halhatatlanság.

Nem vész el innen semmi, semmi,
Csak ami nem birt megszületni.

Üdvözítő csók, mely elcsattan,
Mi megesett, lett, halhatatlan.
Csak a testet nem öltött ábránd,
Be nem telt vágy, el nem lobbant láng,
Az elszalasztott meddő óra
Nem fordul itten vissza jóra ;
Csak az van halva itt örökké,
A mult nem hozza vissza többé.

Soha többé!

Ha van tudat a tulvilágon,
Én mindig ezt az órát látom.
E hézagot a mult időben,
Mit ki nem tölt a teremő sem,
Mely visszaásit onnan rája,
Mint a halott leesett álla . . .
És látom, hogy vigyorgja a szót,
Mit a halál belé fagyasztott,
Gunynyal, kárörvendőn, örökké :
Soha — tudod-e? — soha többé!

Kit örök ifju hajnal képe,
Megújulás bibor mezébe
Öltözködő vidám tavasszal
Az ébredés meg nem vigasztal ;
Ha fényes égen ragyogó nap
Arany szegélyt fest a lomboknak,
S alattuk néma a madár,
Mert vágya, üdve telve már,
S csak néha tör ki kebeléből
Egy halk nyögés a fojtó kéjtől ;
Ha lábhegyen jár, hallgatózva
A titkokat rejtő bozótba'
A hön sohajtó lebke szél,
És mint a méz a méheszárnyon,
Már csak az ingó játszi árnyon

Szállongó illatár beszél
 Az isteni gyönyörről, melybe'
 Erdő mező alél pihegve ;

Ha attól, ami neked fáj itt,
 Emléked egy nagyot villámlik,
 S egyszerre mind föltűnni látod,
 Mit elveszített ifjuságod ;
 A tünde lényt aranyhajával,
 Halhatlanító ajakával,
 Honnan feléd mosolyogva, nyitva
 Az örök üdv csodája, titka ;
 S a vágytól, mert azt el nem érted,
 Ujból, örökké forr a véred,
 Forr itt a földön, lenn sirodban,
 A mennyországban, a pokolban ;
 Csillag, nap válnak porló röggé,
 E tüztől nem menekszel többé ;
 Ha vagy, ki földön e sort érted,
 Im, ládd, mi az örök kísértet . . .

JUBILATE!

Minő világ, mi nép! Örök hatalmak!
 Mint hazatérő csürhe, hogy' rohannak --
 Moslék szagát ha szél orrukba hozza,
 Egymást elütve, sírva, orditozva,
 Hogy ki legyen előbb a vályunál,
 Amelybe aztán menten beleáll ;
 Mert neki asztal-, konyhahulladék,
 Tányérnyál mind nem elég ronda még,
 Beléfürösztí mocskos körmeit ;
 Fűszere a piszok, mely édesít --

Rohannak ezek is, pedig talán,
 Ugy látom, emberek ; és mi után?
 Kenyér, fügelevél, tápszer, ruházat?
 Hisz neki ebből van több, mint elég.

Mind szükséges dolog ; piha, gyalázat!
 Keresse ezt a pór, hitvány cseléd :
 De pár hüvelyknyi hitvány rongy után,
 Mely még hitványabb rongy szívét takarja,
 És neki büszke kiváltságot ad,
 Jogot : megvetni mélyen másokat,
 Kiknek «komisz» dologban fárad karja.

Mert ásni, vájni a termő talajt,
 Hogy mindennapra lenne bő falat ;
 Megvédeni vérrel azt az ellenségtül,
 Meghalni névtelen, dicsőség nélkül,
 Izzadni másokért — igavonó,
 Buta baromnak, parasztnak való.

S a veriték is büzlik, becestelen ;
 Tenyér, ha kérges, szalonképtelen.
 Vad hosszú körmöt sem nevelhet rajta
 — Előkelők mellőzhetlen divatja —
 Mit annak jelvényeül visel ő,
 Hogy ime ő is munkakerülő . . .

Minek keresse ő azt, ami van?
 Dicső, nemes csak, ami hasztalan.
 Kenyér? Fi donc! ebe sem rágja azt.
 Keressen, akinek nincs, a paraszt.
 De egy szalag, csillaggal vagy kereszttel,
 A mellre tűzve, ah! ez megkeresztel,
 Előkelővé, akinek szabad
 Kergetni, ami még szebb föladat,
 Mert hát bizonynyal még érthetlenebb :
 Gázolni azt, mit a szegény vetett,
 Vörös kabátban, — nemde martialis?
 S novemberben! kaphatnának náthát is! --
 Egy falut érő drága paripán,
 -- S ha ez kidől, az még a «stikli» ám --
 S ugyan miért? Miért! hát csak keresd,
 Mi semmitérőbb, mi fölöslegesb,
 És megtalálod : egy leharapott
 Megtépett róka- vagy csak nyulfarok!

Ti gyernekded olympi istenek!
 Mik voltatok ti? Ide nézzetek!
 Nem érzitek, hogy le vagytok pipálva?
 Im a nagyuri juxok ne-továbbja!

Nos, szív, hazafi-szív, te telhetetlen!
 Nem hiszed-e, hogy győzni fogsz e jelben?
 Vagy nem tudnád, hogy mit jelentene:
 Hogy im hazádnak van már mindene!
 Vasút, országos és családi — «görbe» —
 Mint mondogatják némely «mokra» körbe';
 Közép-, fő- és népiskolád, amelyben
 Tanítanak három-, négyféle nyelven,
 Megannyi szebbnél szebb hazafiságot;
 Több nem lehet már államadóságod.

És amit nem látott még a világ,
 Országod őrzik idegen fíká; ;
 S még önmagadtól is nem véd-e meg
 A németül vezényelt hadsereg?
 Van mindened, népem, vagy mégse látod,
 Hogy csak a nyúl- és róka fark hiányzott?
 Hát ezt meg ők — bár átkozottul drága —
 Leteszik im a — haza oltárára . . .

Csak ne legyünk duræ capacitatis!
 Nem pártfogolják ők már a cigányt is?
 Rajzot, festészetet a makaón,
 A mozgó plasztikát a szinpadon;
 A klasszikust, ameddig meztelen
 Megtoldva azzal még, hogy eleven;
 A könyvet? — annak két hibája van:
 Hogy nem mulékony, nem haszontalan,
 És ami fő, hogy olcsó is neki,
 A dsentri, polgár is megveheti.

A dsentri, úgy-e? a nemes gyerek?
 Ábrándozó szegény! Nem ismered
 Ezt a kamasz növésű napraforgót,
 Kinek létcélja: nézni Maxi grófot,

Hogy mit hogyan csinál? Eltört a lába?
 Mankón bicegve megy az uri bálba?
 Megvan! hahó — mankót vesz mindenik.
 A táncterem sántával megtelik.
 S van, aki, hogy legyen komoly fitor,
 Ép lábát eltöré — excelsior!

S a polgár? Ah, de hát van ez? Barátom,
 Harminchat éven át aludtál, látom.
 Van itt, ki mondja büszkén: ő paraszt.
 Hajh! e hazában ez az egy -- igaz.
 És voltakép, nézvén nyugot felől,
 A többi is csak még nagyobb, belől;
 A különbség csak, hogy van cimeres,
 És akinek még ez nincs, erre les...

Megérthetetlen, fölfordult világ!
 Majom utánóz embert legalább;
 Itt egy majom a másikat majmolja,
 Az hogy nem is -- ha még csak ennyi volna!
 De fényözönből porba száll a sas,
 Nem kell neki a fenséges magas.
 Ott fürdik mint a csirpelő veréb.
 A költőnek babérja nem elég.
 Eszét veszíti elsőrendű csillag:
 Egy fénybogár után eped, kacsintgat.
 Elhagyja dícsörös helyét, nem boldog,
 Mig nem kap innen egy fületlen gombot...
 Abdéra ez vagy Sodoma förtelme?
 S én, — én is! — élek, élni tudok benne?

De hát nem volna itt már semmi ép?
 Az nem lehet! Van, igenis, a nép.
 A nemzet ős fájának törzse még jó,
 Csak lombjait pusztítja ronda hernyó,
 Mit megnövelt a mostoha idő.
 De kertészkes levágja majd, s kinő...
 Vagy eljövend a jótékony vihar,
 Élősdí férget letipor, kimar;

Az ezeréves tölgy kihajt még újra,
 Egy fényesebb, dicsőbb nagy fordulóra.
 Virulni fog a második ezerben,
 Meglombosodva gazdagabban, szebben . . .
 — Hazám, eged bár egyre csak sötétül,
 Én nem tudok meghalni e hit nélkül! . . .

A VÉGRENDELET.

A főuri kör díszépületén
 Zászló bejelent nagy gyászt feketén :
 Hogy sirhat a nemzet, mert ime holt,
 Ki köztük a jobbak egyike volt.

A nagy ur után se kicsi, se nagy.
 Vajh ennyi vagyont ugyan kire hagy?
 Bizonyyal urává teszi e hont,
 Hiszen ő a jobbak egyike volt.

Előveszik a végrendeletét.
 Szabályszerű az, rá ütve pecsét.
 Sugallta nyugodt órán hideg ész,
 Tanuk előtt. Csak két sor az egész.

Forgatja a jegyző a levelet.
 Nem volna egyéb? az nem lehet!
 Fürkészi papírját ablakon át.
 De többet ugyan nagyitón se lát.

«Amelyben a rókát kergettem én»
 — Kárminnal írott pénzsmás levelén
 Ez villog elő, mint Mene Tekel — :
 «Vörös frakkomban temesetek el.»

És ezzel vége ; se több, se kevesb.
 Szegény haza testén ezernyi seb
 Főlsajg ujolag, alig földi rongy,
 Rángatja sok éhes, árva poronty.

Igy ő a nemes, a dús, a dicső.
 Utána özönvíz — bánja is ő!
 A frakk, a vörös frakk, s benne maga —
 Egyetlen, utolsó gondolata.

Mig uj Európát rázza kacaj,
 Itt honfi kebelből nem fogy a jaj.
 Ajkába harap Budán a király.
 Kör tagjai mondják: «Ah, zseniál!»

NYÁRI LES.

Immár a hegyélen száll le a nap.
 Fák árnyai nyulnak előre.
 Rejtek sűrüből most indul a vad
 Ki, párja után, legelőre.

Most egybe az erdő, mint a pokol
 Rémmel telik el, besötétül.
 Mint síri lehellet, száll a bagoly,
 Káprázat a lég denevértül.

Bus éji királyné, fénymezü hold
 Ül trónra, lenézve merengőn.
 Ébrednek a lelkek, mozdul a lomb.
 Lovagolnak az árnyak a szellőn.

Vig torku rigó most bujva elül.
 Ökrészfiu füttyöt eresztget.
 Tévedt utazó bolygván egyedül,
 Bezzeg veti most a keresztet.

De az ördögtől sem fél a vadász,
 Ő egymaga áll ki merészen.
 Némán egerész, neszelve vigyáz,
 Nem ötlík-e vad ki a résen?

Rí a csalogány, — ott valami jár . . .
 Hah végre, szerencse . . . talántán . . .
 Ugy ám . . . de elugrik az ősz, mi kár!
 Hogy a menykő szántson a hátán :

Ott jár a dezentor, félve kitér
 Előle parasztgyerek, asszony ;
 Szegénybe' pedig meg-megfagy a vér,
 Ha zörren a szél a haraszton . . .

ALBUMBA.

Szép leányok, kedves hölgyek,
 Kik egy lelkesítő csókot
 Nem adnátok a költőnek,
 Mégis egyre ostromoltok

Pár rimelt sorért, emlékül
 Fehér könyvetekbe írva.
 Minden édes emlék nélkül —
 Mire jó e száraz firka?

Mi rimelne össze szebben,
 Mint két szívnek dobbanása?
 A költő csak énekeljen,
 És a mennyet soh' se lássa?

Csak ami a szívbe írva
 Szerelemben égő vérrel,
 Az a halhatatlan szikra
 Még a sírban sem enyész el.

Elmosódik emlékünkből
 Minden bölcs írásunk, tettünk ;
 Csak az óra feledhetlen,
 Amelyben — elfeledkeztünk . . .

DE PROFUNDIS.

Mint az árva holt anyára,
 Ugy borulok rád, hazám.
 Hideg vagy, fekete, sárga ;
 Alszol-e, vagy valahára
 Meg vagy halva igazán?

A csatában el nem estél,
 Csak leraktad fegyvered'.
 Jó sokáig szenderegtél ;
 Halkan álmodban beszéltél,
 Látna fényes képeket

Eljövendő nagy napokról . . .
 «Leszen úgy, mint régen volt.»
 Vagy talán már nem is alszol,
 Csak pihensz, vársz, hallgatózol,
 Hogy ki híved, árulód?

Fiaid már vetkőztetnek.
 Osztoznak ruháidon.
 «Ez az enyim, ez a tied»
 S e fölött hogy' verekednek! --
 Vagy talán én álmodom?

Neked éltem, érted éltem,
 Önfelédten, igazán.
 Ami tűz, láng volt szivemben,
 Oltárodon elégettem ;
 Mindenem' föláldozám.

Jutalmul mást nem kívánva :
 A te dicsőségedet.
 Szenvedésem mind nem fájna ;
 A csalódás, hogy hiába!
 Örüléssel fenyeget.

A nagyobbak, erősebbek
Tőled eltaszítanak.
Álomporral hintegetnek,
Altató dalt zengedeznek,
Hogy ne halljad hangomat.

Kétségbeesett örvöngő
Sikojával költelek.
Félek, minden órán késő . . .
Kapzsi, éhes, prédaleső
Banda élve eltemet.

Még azt mondják, hazudozzák,
Hogy magadnak gyöngé vagy.
De ha kell harcolni másért,
Szolgai liberiaért —
Erőd óriási, nagy!

Önjavadra semmid sincsen.
Idegennek telivér.
Meztelen vagy, mint az Isten,
Kinek testét eszik itten,
És a papja mind kövér.

De mig élek, én remélek.
Hiszem az Istenemet:
Leszáll az a keresztfáról,
S újra egyszer elkorbácsol
Templomából titeket.

— És ha meghalsz, ha csalódom,
S szellemed elköltözött:
Tetemedén, koporsódon
Mint a féreg, nem rágódom,
Ott halok tested fölött,

Megkövülve, mindörökre,
Aeolhangu sírjeled' . . .
Zengve ős dicsőségedről,
Legalább a feledéstől
Megmentem hired', neved' . . .

FÜRDŐI EMLÉKEK.

I.

Az emelvényen, simítványon
Taláikozunk minduntalan.
Nézlek sováron, szólni vágyón,
De mindamellet szótalan.

Ha eltűnsz egy-egy pillanatra,
S nem látlak, majd elolvadok.
Szemeidet rám ragyogtatva,
Ajkam, szívem dermedt, fagyott.

Irigylett, boldog átlag-lelkek
Vesznek körül, — könnyű nekik!
A vallomást, hogyan szeretnek,
Levelező-könyvből szedik.

Mit mondjak én?! — Oh e dolognak
A vége még botrány leszen...
A lábaim már úgy inognak...
Atlas se bírja el szívem'!

Kétségbeesve, elbolyongva,
Hol senki nem jár, egyedül,
Szerelmem a sűrű vadonba
Vigaszt keresve menekül.

Csendes, homályos rengetegbe
Egy régi várnak romja, im
Leülök a profán jelenbe
Mélázó omladékain.

Elnélyedek a messze multba,
Midőn telt szívü lovagok
A szépek lábához borulva
Nyögték: szeress vagy meghalok!

És elég volt a szépnek ennyi ;
 A lovag is célt ért vele.
 Ki nem nevette érte senki,
 S a rendőr sem fülelte le . . .

II.

Szegény fejem, mit is viódol,
 Hogy honnan e nagy fájdalom?
 Hisz tudhatod te azt nagyon jól,
 Mi voltaképp az én bajom.

Hogy nem tudok szeretni lanyhán,
 Csak szertelen, szörnyen, nagyon.
 Úgy ég a vérem, mint a kátrány
 A tengeren kigyúlt hajón.

Mint a salétromos rakéta,
 Mely égbe vágyva, sustorog.
 Erőlködését mosolyogva
 Nézik le fényes csillagok,

Akiket meg se közelíthet,
 S még le sem ért, elég a láng . . .
 Elvesztve üdve az egeknek
 S a földi kéjnek egyaránt . . .!

TÜNEMÉNYEK.

Puszták örök lakója néha lát
 Feje fölött, tündöklő légen át,
 Vonulni egy különös madarat,
 Minőt nem látott még ez ég alatt.

Jó ismerőse mind amennyi van,
 Erdőkön, lápok ingoványiban,
 Egyszerre kitalálja név szerint,
 Melyik mi fajta, hogyha rátekint.

De ezt az eggyet — ezt nem látta még.
 Sovár kíváncsin lesi, várja rég,
 Hogy ha fölötte újra elhalad,
 Megnézi jobban, megcsodálja majd.

És várja, várja sok, sok ideig,
 Mig maga is beléöregedik.
 Hó a szakálla már, gyér fürtje len,
 — Az a madár többé meg nem jelen.

Eszébe jut, álmában látja még ;
 Nincs lelke tükrén már csak ez a kép.
 S végpercein, midőn már szinte holt,
 Csak akkor tudja meg, mi *ritka* volt.

A költőnek, ti többi emberek,
 Emelni szobrot ne siessetek.
 Mert úgy lehet, még áll a büszke emlék,
 Midőn dalát már régen elfeledték . . .

Halhatlanok birája az idő.
 Csak akkor tudjátok meg, hogy mi ő,
 Ha elmerültek hosszú századok,
 S hozzá hasonlót még nem láttatok . . .

A KÖRÖNDNÉL.

Ünnep délután van ; nézem,
 A szegény nép hogy' mulat.
 A ligetben, forgó gépen
 Hogy' üli meg a lovat.

Pörg a dob, cseng a réztányér
 Boltinas, szobaleány,
 Cselédség, ki most mind ráér,
 Lovagol faparipán.

Alakok vigan, gond nélkül
Váltakoznak, és pedig
Többnyire mind beleszédül,
Mig az óra letelik.

Eltűnődöm, e dologban
Mi lehet a cél, a jó?
Végre meggondolva jobban,
Az egész nem oly bohó...

Vagy nem így kering-e itten
Ez a nagy, kerek világ?
Földi élet, nem-e épen
Ez a te komédiád?

Az idő, mint e nagy orsó,
Forg, de nem halad tova.
A jelen egy csodakorsó,
Fogy, de nem fogy el soha.

Csillagok, felhők, világok
Jönnek, mennek szüntelen.
Csóváltgatja, mint egy zsákot,
Ismeretlen ős elem.

És letűnnek, ahogy' utjuk,
Létük egyszer véget ért;
S róluk is csak úgy nem tudjuk,
Mint magunkról, hogy miért.

LENNI VAGY NEM LENNI.

Ó népem, jó magyar nép, drága vérem,
Mit kell felőled hallanom, megérnem!
Akik uraltak egykor, mind a népek,
Most mit beszélnek, vagy nem is beszélnek?!
Hogy te vagy az utolsó; mind szabad már,
Csipetnyi szerb, rumán, az lesz a bolgár,

S szokás szerint segíted is majd őket,
 Nem nézve, hogy mi vagy, mi lesz belőled?
 Te egymagad vagy itt inasruhában.
 Pedig ahol ezer veszély, halál van,
 Te jársz elől, dicsőséget, hatalmat
 Szerezve másnak, rabláncot magadnak.
 Immár nem is magyar, csak István-ország.
 Zászlódat horvát csatlósid tiporják.

Ős cimered', szineid' megtagadva,
 Nem a magad nevével indulsz hadba.
 S hogy lelkesülj, első parancsolat:
 Hazádnak nyelvén szólnod nem szabad!
 Érthetlen, természetellen világ!
 Ilyet mesében is vajjon ki lát?
 Oroszlánt, melynek abba teljék kedve,
 Hogy a számbóbort hordja tetszelegve?
 S te tűröd ezt mind, tűröd, viseled.
 Tehet akárki akármit veled,
 Veled, kit egykor oly dicsőnek láttam
 Világzsabadságért vívott csatákban,
 Midőn nagy lelked oly lángot vetett,
 Hogy bevilágította az eget,
 Mely már nyugotról végig besötétült,
 Az emberek lelkén zsarnok lidérc ült ...
 És ébredvezve a nyomás álmából,
 A névtelen hősök csatazajától,
 Megszégyenülve, álmélkodva néztek
 Köröskörül rád mind a többi népek,
 A hiresebb, erősebb, rátartóbbak,
 Kik mindazáltal már megfutamodtak
 S a szabadság, dicsőség lobogóját
 Mikor már ők, a nagyok, sárba dobták,
 S vészkiáltásaikkal fölkeltek —
 Te egymagad azt onnan fölemelled,
 Mezetlen, pusztá kézzel, készületlen,
 — Fegyvert, úgy mondád, azt hoz majd az ellen
 És kapva lóra szőrén, a kezedbe
 Karikás ostoroddal, kieresztve,

Vagdaltad őket képen, s hajszolád,
 Mint pásztor a tilosba ment gulyát.
 Gyalog ha voltál, a lovast kergetted,
 Te fogtad el, akik bekerítették.
 És dárdaerdőt, ágyusort, várbástyát
 — Soha világ nem látta ennek mását —
 Ökölrel ostromoltál és vettél be . . .
 Mi vagy te most? Im a szerep cserélve :
 Az adja a hőst és huzatja a tust,
 Kinek te mondád : ik huszár, du Hanswurst . . .

Ó népem, mit gondoljak már felőled,
 Higyjem, ne higyjem áhitott jövődet?
 Meg vagy talán most rontva, babonázva,
 Vagy alkotását Isten meggyalázza?
 Urrá leszen, mert szapora a féreg?
 Turul, kesely szolgája a verébnek?
 Nem járna többé a szabadban, pusztán,
 Csak rabkalitban csenevész oroszlán?
 Vagy csak pihen a sivatag királya,
 Mig sorlövők csapatja körülállva
 Rettentő fekhelyét rezgő inakkal,
 Gunyolja, szidja, eleinte halkkal,
 Majd önzajától nekibátorodva,
 Arcátlanabbá válik bőszi csoportja ;
 Dobálja és ingerli mindenképen,
 Ki ereje — méltóságérzetében
 Oda se néz hitvány beszédnek, kőnek ;
 Nem mozdul ő, amig belé nem lönek,
 De akkor azután van ne mulass!
 Hiába ottan puska, dárda, vas,
 Egy-két golyótól ő mindjárt le nem dől.
 Egyszerre vérzik bár tizenkét sebből,
 Jaj annak, akit ő letenyерel.
 Egy pofonátul tízen esnek el.
 Van, aki megmered tekintetétül ;
 Legokosabb, ki elfut esze nélkül,
 És valahol, valami zsibvásáron,
 Megveszi a bőrét fölvert nagy áron

A rettegett, a nagyszerű állatnak,
 Kit éjnek idején verembe csaltak,
 És viszi el, nagy messze, mutogatja,
 Hogyan esett remek lövése rajta?

Világbiró nagy ősök nemzedéke,
 Én nemzetem, ez a te *multad* képe.
 Hogy szám szerint kevés vagy, ritkaság,
 Meg-megrohant a gyáva sokaság.
 Hogy kis szigetként állsz e néptengerben,
 Páratlanul, rokontalan, egyetlen,
 Segítve még mást, soha senki téged —
 Ha mégis élsz, ez méltó büszkeséged.

De hajh, mi írva a *jövő* könyvébe?
 Ki a nemesnek voltál mintaképe,
 Im ellened fordult idő, világ.
 Mi őserényed volt, az most hibád.
 Vérmes hited', pazar nagylelkűséged'
 Titkon nevetve zsebelik üzerek.
 Nem nyers vitézség dönti a csatát :
 Géppé fegyelmezett nagy sokaság.
 Hangyák erénye, munka, szorgalom.
 Kalmár a hős a világszínpadon.
 A csatatér kockája voltaképen
 Előre már a béke versenyében
 Mindenfelé azok javára dől el,
 Kik előkészítették jól a röffel.

De hát ha így van — s így tagadhatatlan —
 Ki nagy valál, hol halni kell, a hadban,
 Gyöngébbek most a könnyebb föladat,
 Lét küzdterén rajtad kifogjanak?
 Ne tudna győzni itt erős karod,
 A munka versenyén, ha akarod?
 Ki a hazáért bőven ontod véred',
 Ne tudnál adni érte veritéket?
 E kirabolt, de ifju szép anyát,
 Ki szégyenkezve, esdve néz reád,

Mint kéregető özvegy utfelen,
 Mert harcban elrongyollott, meztelen,
 Felöltöztetni *új divat* szerint,
 Hogy irigyen csodálják őt megint,
 Kik most lenézik, piperés banyák, --
 E föladat méltó ne volna rád?
 Ha e magasztos cél nem lelkesít,
 Élned tovább vajh érdemes-e itt?

Benépesíteni a vadon pusztákat,
 Hol most rideg tanyák, bitófák állnak,
 Mosolygó kertek, nyájas kéjlakok
 Végetlen gyöngysorával, és amott
 Bozontjait a Kárpát és Bakonynak
 Hol most bűn, inség férgei bolyongnak,
 Fésülve, mosva, kivasalva szépen,
 — Völgyén csatorna; mozdony a hegyélen —
 Gyarak sugár minaretjeivel
 Megannyi templommá avatni fel,
 Hol messze zúgva a gép orgonája
 Aranyesőt hullajt alá a tájra . . .

Ah, úgy van, úgy lesz, úgy kell lennie!
 Beteljesülni látlak, jós ige:
 «Nem volt, de *lesz*». S rá a *királyi* szót
 A Phönix hamvain «*szebb lesz, mint volt!*»
 Én nemzetem, napod még fölragyog.
 Nem tudsz te tenni, csak mindig nagyot.
 Közelre várni ellenségedet,
 S a saját fegyverével verni meg.
 Hát munka kell csak? furfang, lelemény?
 Csodát mivelsz te ott is, hiszem én.
 El-elpihen, szenderg önérzeted.
 El kell magad kissé szégyenlened.
 Sőt néha, bizván szertelen magadba,
 El-elmaradsz, megkésél készakarva.
 Fölbátorodni az ellent hagyod,
 Diadalod hogy lenne még nagyobb.
 De ha megindulsz telivér hevedben,

Nincs akkor, aki neked állna ellen.
 Világhíres, félelmes rohamod
 Egyszerre lép át egy félszázadot.
 Kit el nem öltek karddal óriások,
 Fogd meg sörényen a kapát, az ásót.
Dologra is, ha *ember* kell a gáton,
 Te légy az első az egész világon!

AZ ÁLLATKERTBEN.

Szűk palotáddal szemben meg-megállva,
 Elnézem olykor szenvedésedet,
 Állatvilág nemes, fogoly királya!
 Amint szabadulásod' keresed.

Jársz kelsz, forogsz alá-föl szakadatlan,
 Fürkészve egyre a nyílásokon,
 Mint befogott ló a száraz malomban,
 Nem tudva megnyugodni sorsodon.

Vigasztalódjál...! itt e földi létben.
 Megannyi élők mind rabok vagyunk.
 Mint neked itt a vég, nekünk meg éppen
 A végtelenség gyötri bús agyunk.

Gyorsabban, mint te ádáz börtönödnék
 Rázod kérlelhetetlen rácsait,
 Képzelmem rezgő szárnyai verődnek
 A halovány tejút határaig.

És még azon túl, messze, mondhatatlan
 Távolságok felé röppenve el,
 Kérdéseimre, hol a vég azokban?
 Kétségbeejtő némaság felel.

És mégis, tudva bár, hogy mind hiába,
 Elátkozott lélekként, hittelen,
 Rémtelt, örök, siket, vak éjszakába
 Úz hajt a kétely, fojtó sejtelem...

Mig mindenütt szédületes örvényszél
 Ásít felém, ijesztve : ne tovább!
 — Lelkemnek, im ládd, a te rekeszednél
 Nem tágasb e mérhetlen világ!

NÁDAS TAVON.

Fönn az égen ragyogó nap.
 Csillanó tükrén a tónak,
 Mint az árnyék, leng a csónak.

Mint az árnyék, olyan halkan,
 Észrevétlen, mondhatatlan
 Andalító hangulatban.

A vad alszik a berekben.
 Fegyveremmel az ölemben
 Ringatózom önfeledten.

Nézem ezt a szép világot.
 Mennyi bú-báj, mily talányok!
 Mind amit körültem látok.

Nap alattam, nap fölöttem,
 Aranyos tüzes felhőben,
 Lenn a fénylő víztükörben.

Itt az ég a földet éri.
 Tán szerelme csókját kéri . . .
 Minden oly csodás, tündéri.

Mi megyünk-e vagy a felhő,
 Vagy a lenge déli szellő,
 A szelíden rám lehellő?

Gondolatom messze téved
 Kék ürén a semmiségnek.
 Földi élet, hol a réved?

Szélei nádligeteknek
Tünedeznek, megjelennek.
Képe a forgó jelennek . . .

Most a nap megáll az égen,
Dicsőség fényözönében,
Csöndessége fönségében.

S minden olyan mozdulatlan . . .
Mult s jövődő tán együtt van
Ebben az egy pillanatban?

A levegő meg se lebben,
Minden alszik . . . és a lelkem
Ring egy méla sejtelemben :

Hátha minden e világon,
Földi életem, halálom
Csak mese, csalódás, álom? . . .

A MEYERLINGI HALOTT.

I.

Egy királyfi, szép, jó, kedves,
Eszményképe ifjuságnak,
Aminőt olykor szerelemes
Szűzek álmaikban látnak . . .

Ép, erős testben, lélekben.
Leventék virága, éke.
Sok nagy ország, nép egyetlen
Reménysége, büszkesége.

Ami drága e világon,
Mit kívánhat epedő szem,
Ami sok másnak csak álom :
Birja mind valóban, bőven.

Szép fiatal felesége
 Szende, mint husvéti bárány.
 Egy kis lány repes feléje,
 Angyal, templomok oltárán.

Gazdagsága mérhetetlen.
 Fellegvára, palotája
 Édeni kert közepében
 Annyi, hogy se szere száma.

Ott az arany, ékszer, gyöngysor,
 A sok gyémánt szemfényvesztőn
 Ugy hever, mint jó terméskor
 A vadalma, tilos erdőn.

Ott a koronák csoportja,
 Bűvös fényt lövellve szerte.
 Ha tizenkét feje volna,
 Jutna egy-egy mindegyikre.

Látva ezt, fájón merengőn
 Hajh mi sokan elgondolják :
 Van bizony, van itt e földön —
 Nem mese a tündérország.

S ennyi kincsnek, földi jónak,
 Dicsőségnek öröklője,
 — Ó csodája szörnyű sorsnak! --
 Halva fekszik im, megölve.

Halva fekszik a királyfi ;
 Öngolyója furta testét.
 Népek vándorolnak látni,
 Hogy valóban elhihessék.

Ó csak jertek is, csak jertek,
 Nézzétek meg e koporsót,
 Dús, szegény, aggastyán, gyermek,
 Világbölcsek és tudósok ;

Megtanulni, megkönyvezni,
 Hogy mi hát e földi élet?!
 Van-e sír, hol dics, fény, ennyi,
 Összeomlott, semmivé lett?

S jertek ide sorba mind ti,
 A haláltól kik irtóztok,
 És aztán nevéssétek ki
 E kimerült vén birkózót,

Aki itten eljátszotta
 Legmerészebb mutatványát;
 Kinek eztán a kunyhókba
 Hanyatlását csak kacagják . . .

Nézzetek e hamvvederre
 És ha jön a végső óra,
 Jusson e kép eszetekbe,
 S haljatok meg mosolyogva . . .

II.

Egy nagy név, utána pontnak
 Egy golyó, és ezzel vége.
 Ennyi áll majd írva rólad
 A történetek könyvébe.

De azért nem léssz feledve.
 Csak dohos sirbolt a könyvtár.
 Múmiát rejt pergamenje.
 Szébb, dicsőbb sor, ami rád vár.

Hogy kifosztva egy félszázad,
 Hadd sirassa a történet
 Veszteségét a világnak --
 De te örvendj a cserének.

Szárnyain tündérregének
 Neved a földet bejárja.
 Rólad zúg majd a szeleknek
 Méla bánatos hárfája.

Költők énekelnek rólad
 Versenyezve váltig, dalban,
 S akit emleget dalnok-lant,
 Az igazi halhatatlan.

Boltozatos titkos erdő
 Halkan csörrenő patakja
 Zengedez majd rejtelkedről
 Szaggatott hangon, zokogva.

Arató lányok, legények
 Haza menve éjszakára,
 Adogatják át regényed
 Unokáról-unokákra.

Mialatt a nyári égen
 Hallgatózó csillagoknak
 Reszketeg szelid fényében
 Nagy, nehéz könnyek ragyognak.

Váarak omlanak, bedőlnek
 Koronás fejek kriptái;
 A rege még szól felőled:
 «Egyszer volt egy szép királyfi,

Kinek ágát rózsakelyhek
 S liliomokból vetették;
 Kinek oly korán meg kellett
 Halni, mert nagyon szerették» . . .

BORONGÁS.

A szél odakünn birkózik a fákkal,
 És zörgeti, rázza az ablakot.
 Itt benn a falon egyhangu zajával
 Az örök idő halk lépte kopog.
 Lép erre egyet, lép egyet amarra,
 És tolja odább a percmutatót,
 Mig teljes a kör ; aztán üt az óra,
 És kezdi, ahol végzé, ugyanott.

A szél odakünn dul ful szakadatlan ;
 Sebes eső veri a födelet.
 Mint nyáj, ha komondor űzi avarban,
 Szaladoznak a hamvas fellegek,
 Egymásra nyomulva, eltűnedezve,
 Mint lelkemen át a gondolatok . . .
 És nézem az ingát, hallgatom egyre,
 Nem szólal-e benne egy nagy titok?

Szirmok, levelek röpködnek a légben.
 Körtáncban az élet és a halál.
 S e nagy mindenség végtelenében
 Soha egyenlő két gyöngye fűszál!
 Végkép elenyészők csak mi vagyunk hát?
 Jár, jár az idő és még se halad,
 Csak tolja muló létünk mutatóját,
 S lejárja, de ő maga helybe marad.

Viódik a fény a homállyal az erdőn.
 Egy percnyi derűt vált hosszú ború.
 Sikoltva a szél üzenet a kürtön ;
 Akár a kuvikhang, oly szomorú!
 E földi világon, fellegeken túl
 Halhatlan az, ami soha nem él.
 Mi lett, született, mind eltűnik, elmúl :
 Ember, fü, virág ; árnyék, falevél . . .

A szél odakünn birkózik a fákkal,
 És zörgeti, rázza az ablakot.
 Itt benn a falon egyhangu zajával
 Az örök idő halk lépte kopog.
 Lép erre egyet, lép egyet amarra,
 És tolja odább a percmutatót,
 Mig teljes a kör; aztán üt az óra,
 És kezdi megint, hol hagyta, amott . . .

SODOMA.

Javában áll a vásár a zshivajban
 Megsiketül a lelkiismeret.
 A cég föloszlik; im végeladóban
 Árverelik a kerületeket.
 Kapós az árú; hogyne! sokat ér,
 S potomság, mit a boltos érte kér:
 «Ki hazudik nagyobbat?» E sivár
 Föltétel a kikiáltási ár.

Föl és alá ki tud hizelegni szebben
 A mennynek és pokolnak egyaránt?
 Ah könnyü sor! mi drága még részletben —
 Egészben szinte semmit ér hazánk . . .
 Lemondott róla régen mindenik,
 Adó, vevő, hiven, hogy sirba tért.
 Csak még a bőre! ezt adják, veszik,
 Igaz, hogy olcsón: egy üveg borért . . .

Mint mikor a hajó a vitztölcsérben,
 Hajrá, neki! hol a pezsgős palack?
 Pokolba örült becsület, szemérem!
 Föl a kabinba, hol a szűz ajak?
 Nyerít a kéjvágy, bög a hiúság,
 Vonít az írigy önzés éhesen.
 Itt már hiába átok és imádság!
 Én már csak a kénkö-esőt leseni.

És eljön az, hah, itt is a határon ;
 Én látom azt, mint Lót, rég, egyedül.
 De nem megyek, nem mozdulok ... bevárom ...
 Hiába a sugallat : menekülj!
 Kéj lesz nekem e gyilkos tűz-zuhany ;
 Szemlélni, hogy' rémül a gyáva gaz!
 Diadalom, ha ők mindannyian
 Látják, hogy hal meg köztük egy igaz.

Mint egykor Herkulanum és Pompeji
 Végnapján, láva-temető alatt,
 Volt még egy hű, valódi római,
 Ki mozdulatlan, őrhelyén maradt ;
 Ha majd kiásnak a hamu-özönből
 Álmélkodó késő évezredek,
 Találnak ott — s majd rám ismernek erről —
 Egy fölemelt főt s egy üres kezet! ...

UTÓIRAT.

Bezárom én is már a boltot.
 Napomnak vége ; kész a mérleg :
 Nem maradok, hazám, adósod.
 Mi tőlem telt, megtettem érted.

És te nekem nem adtál semmit.
 Bár csak szívem volt minden kincsem,
 De azt od'adtam kicsinyenkint,
 Ott már, úgy tetszik, semmi sincsen.

Kimért, inséges volt a kosztod,
 Mint fegyencházi gazdasszonynak.
 Frankfurtiakban ettem kócot,
 Amellyel puskát tisztítottak.

Nem tartozom leányaidnak,
 Kiket dicsőíték versekben.

E földi édenből enyim csak
Ugy festve volt s azt — megfizettem.

Aszúd helyett, mitől a holtak
Egy pillanatra föltámadnak,
Ihattam rendszerint csak ollyat,
Mitől gyöngébbek szörnyet haltak.

Szó ami szó, tagadhatatlan,
Nem kényeztetted semmiképen.
Azért ki még se fogtál rajtam :
Nem rendítettél meg hűségben.

De engedd, adjak egy tanácsot.
Kinek mit adsz, tartsd jobban számon.
Mert végre, nem lehetlen, mások
Elrettenhetnének példámon,

Hogy úgy eresztesz el magadtól,
Mint gazdag ház fukar gazdája,
Ki a szegény utast még egy jó
Pohár borával sem kínálja . . .

AZ ELSŐ.

Egyszer, vadász-asztal körül,
Hol tréfa, élc közt folynak percek,
Eggyé kerül véletlenül
Sok fejedelmi vérű herceg.

Nagy házak sarja és komák mind,
Bár trónjuk másfelé ragyog.
Leülnének, ám a bolond int :
«Hohó! de melyitek nagyobb?»

Terítve dúsan, ékesen,
Mint ez magától értetődik.
De éhesen bár, sebtiben
Kell döntení, ki ül elől itt?

«Hát, — szól az egyik kérkedőn —
 Az én családom a legrégibb.
 Király volt ősöm, még midőn
 Csatlósok voltak a tiéid.»

Szomszédja spleenes göggel ásít :
 «Ki úr a legtöbb nép fölött?»
 Dörmögve vágja rá a másik :
 «Egy tagba' nálam több a föld».

Így árverelnek egyre-másra,
 És már elhülne a leves,
 Mert már csak épen egy van hátra,
 De szólni már most ez se rest.

«Szó, ami szó, csak teremtmények,
 Jött-mentek vagytok jó urak.
 Nektek fölmondnak, mint cselédnek,
 Mint a ruhát fölváltanak.

Sok népetek, nagy földetek ;
 De meg volt már előbb, s úgy látom,
 El is lehet nélkületek,
 Ha megunva a járom.

Am a dolog fordítva nálam.
 Amelyen én uralkodom
 — Ez a különbség köztünk — házam
 Szülötte az egyuralom.

Népek tejutját egyedül
 Tartjuk, mint Atlasz az eget.
 Házam nekül úgy szétrepül,
 Mint az anyányi verebek.»

Összenéz a víg komaság ;
 Ez a beszéd sehogy se dőre.
 A legidősebb fölkiált :
 «Öcsém, kerülj előre».

A LEGSZEBBNEK.

Szép nyári éj. A parkban ültünk.
A mennybolt ragyogott fölöttünk.
Sűrű jegenyesor, platán
Csoport nézett le ránk középén,
Nyugalma, csöndje fönségében
Sötéten, mint a Notredame.

Az égi tündöklő betűkben
Sokáig némán elmerülten
Kutattuk sorsunk titkait.
Hogy vaj mi rend, mi törvény ottan,
Az-e, vagy más a csillagokban,
Mint ami itt uralkodik?

Elmélkedénk a távolságról,
Amelyről a számtudomány szól
Dadogva, miglen elakad,
Mint gyermek, ki az éjszakába
Csodás, kísértő rémet látva,
Ajkára fagynak a szavak.

Szédítő mélyein az ürnek
Parányi emberértelmünket
Erőltetők, — mi haszna van?!
Minél tovább elévelődtünk,
Annál sötétebb lett köröttünk,
Ijesztőbb a határtalan!

Mig végre aztán észre jőve,
Szemedbe néztem eltünődve,
S a kérdés egybeoldva lőn.
Minden világos lett előttem.
Ez egyetemes kis tükörben
Láttam, mi írva oda fönna.

Különböző csupán a méret.
 Nagyban, kicsinyben a ledérnek
 Áll a világ, most már tudom!
 Az égen, földön egy a végzet.
 Állhatlanok szedik a mézet;
 A hiveké a fájdalom.

Ha majd akik bűbájdainak
 Üdvözítő fényéből ittak,
 Rég elfeledt a léha had;
 Kinek elérhetlen vagy, messze,
 Lelkében mint halhatlan eszme
 Emléked él és fönmarad.

Ez a világi sor! Ha egyszer
 Elmult, kihajt egy-egy naprendszer,
 És udvarának keretén
 Boldog, kegyelt holdak csoportja,
 Akikre lángját pazarolta,
 Függnék kihűlten, feketén;

Hová egy eltévedt sugára
 Az ég egy árva csillagára
 Reménytelen, későn hatott:
 Az a sugár e mérhetetlen
 Távol bolyongó égi testen
 Még azután soká ragyog...

SZERELEM HATALMA.

Hiába lettél nagy, dicső hős,
 Padisah vagy orosz cár, döllyfös,
 Ki nabucoi érzetében
 Nem tudja már, hogy hova lépjen.

Szivedben ujuló tavasszal
 Találkozol egy gyermekarccal,

Ki rózsaláncot vet nyakadba,
Bár láthatatlant, 's meg vagy fogva.

Ki ura vagy a seregeknek,
Kit népek, országok rettegnek,
E szép szemeknek sugarától
Remegsz, a földön csúszol-mászol.

Nyögsz térdre esve, jársz négy-kézláb.
Nyom a fejedre csörgő sipkát.
Csinál belőled nagy bolondot,
És okosan, mert így vagy boldog.

Ne bánd, akárki vagy, barátom,
Hogy így van itt e szép világon.
Hogy e kicsiny bársony kezecskék
E földön sorsodat vezessék.

Hogy egy parányi, láthatatlan
Szikrában oly nagy hatalom van.
A dinamitnak egy morzsája
Nagyobb úr, mint a Himalája.

Tövébe, hogy ha akna fúrva,
Egy öntudatlan gyermek újja
Érintse meg és hurrah, egyben
A Csimborasszo légbe röppen.

ŐSZI HANGULAT.

Vége már a szép napoknak.
A virágok hervadoznak.
Bágyadoz a nap sugára.
Lombjai a rengetegnek
Mélabúsan integetnek ;
El kell menni, úgy-e, nemsokára?

Közelebb megyek hozzájuk,
Hallgatom a suttogásuk,
Ha nekem is felelnének.
Ülök a füves bozótba,
Mint ki virraszt, hallgatózva,
Ágya mellett vonagló betegnek.

Az erdőnek érverése,
Hegyi patak csörrenése
Egyre lágyabb, egyre lankad.
Odafönn a gyászfelhőbe
Készül már a szemfedője,
Es egyszerre majd eláll, elhallgat.

Elmerengve tépelődöm,
Mi az ember itt e földön,
És a nagy rejtély, a lélek?
E csodás, e képzelhetlen
Vég nélkül való mindenben
Elenyész-e csak e percnyi élet?

A levegő halkan mozdul,
És a haldokló falombrul
Egy levélke hull a földre.
Ez talán az égi válasz,
E halott kép, néma, száraz?
Hátha mégis . . . nézem eltűnődve.

Mintha irva volna rája :
E világ egy játék kártya ;
Elkeverik, meg kiosztják.
Porszem, ember, falevél, mind
Megannyi pillangó lény itt.
Újulásban forgó mulandóság . . .

EMLÉKKÖNYVBÉ.

(Rögtönzet.)

Az óriás nap képe elfér
Egy harmatcsöppben, hogyha tiszta.
Ágaskodó, hánykódó tenger
Egy sugarát nem adja vissza.

Tanulj az égi, szende gyöngyharmattól!
Csak egynek add át szerető szived'.
Lehetsz egész világé, ámde abból
Egészen semmi sem lesz a tied.

HALÁL.

Beszélhet a hit és a bölcsélet;
Rút a halál, szépíteni nem lehet.
Undort, iszonyt kelt borzasztó alakja.
'S ki tudja, vaj' mi lappang még alatta?

Álom talán, tudat- s álmotlan;
Embernek végre csöndes nyugta van?
Örökre minden elmúlt, elenyészett?
Szomorú bár, ez voln' a jobbik végzet.

De hátha újabb gyötrelem, pokol;
Az ember még aztán is fuldokol;
Egymásután, lassankint, atómonkint
Szenvedve át tovább a haldokló kint?

Fekete sárga rém, ádáz halál,
Rejtély, mit földi ész ki nem talál;
Istennek büntetése vagy kegyelme,
Jó vagy gonosz, meg kell nyugodni benne.

De lenne bár a legszörnyűbb eset :
 Utálatosabb, rémületesebb,
 Amit belőle emberek csinálnak :
 Az ágy, amit kezük vet a halálnak.

Oh hogy az ember, élve szolga, rab,
 Még hullájában sem lehet szabad!
 Hogy nemcsak a lét versenyén egymásnak —
 Még a halál után is vermet ásnak!

Mert nem elég ijesztő a halott ;
 Megörökítik e rémalakot.
 Hallhassa, tehetetlen, mozdulatlan,
 Mint rágja undok féreg, őrlí halkan.

A tömeg haza várja lelkedet.
 Hogy mint kísértet kelj föl, eltemet.
 Leszögeli, lezárja koporsóba
 Magát az Istent, aki megváltotta.

Gyógyíthatatlan, rögzött bárgyuság!
 Nem fog ki rajta a nagy tanuság,
 Hogy aki mint hős halt meg a kereszten,
 Nem birt maradni e sötét rekeszben.

Oh boldogok, kik a máglyán elégték,
 Mint visszaröppenő láng, szálltok égnek,
 A végtelen, szabad légoceánban,
 Hol örök fény, örök világosság van!

Oh mily dicső, mi fönséges lehet
 Ragyogó ég, penészes rög helyett!
 Megtérni egyenest, egyszerre abba,
 Mely minden éltet, üdvöt oszt, a napba!

... Ti emberek, ti többi emberek!
 Vesszőfutás volt létem köztetek.
 Mi enyhített, fönn tartott életemben,
 Csak a saját lelkemből meritettem.

Ha majd megölnék a kapott sebek,
 Maradjakok következetesek.
 Egyetlen egyszer, a nagy pillanatban
 Tehettek jót velem, bár akaratlan :

A keveretlen öröm, nyugalom
 Szűz mosolyával dermedt ajkamon
 Égessetek meg, mint egy átkozottat —
 És legyetek mindannyian áldottak! . . .

MESSZE INNEN!

Oh hogy én e förtelmek helyéről
 Nem tudok elmenni valahára!
 Ide vagyok én bős végezettől
 Tolvajok, csálók közé bezárva.

E tömegben nincsen mit keresnem.
 Hajh, hogy immár késő is belátnom . .
 Futni kedvem nincs e bünversenyben,
 S nincs hitem fordítani e világon.

Mire várni itt? — Vad állatokba
 Menekült az egyenes jámborság.
 Kerge gőg, hitványság összefogva,
 A szerény igazt lábbal tapossák.

Itt, hol örjögő hiúság szörnye
 Agyarát egymásra csattogatja,
 Itt vagyok én igazán, e körbe',
 Egyedül, magamban, elhagyatva.

. . . Lombos erdők ábrándos homálya,
 Áhitatra készítő csöndessége ;
 Rajta átlövellő nap sugára . . .
 Ott, csak ott a sebhegesztő béke.

Boltozatos, titkos sűrűk mélyén
Háborítlan alacsony kis hajlék ;
Oh, ha ottan élhetném le békén,
Ami napjaimból hátra van még!

... Homlokát omló hajába rejtve
Ama sziklán ül a méla bánat,
Téveteg szemekkel, elmerengve
Képein az elmulandóságnak.

Ott lehetnék én jó társaságban.
Hallgatózva, mit beszél az Isten
Suttogó szellőben, illatárban ...
— Mással úgy sincs immár számvetésem.

S álmodozva álmodó virággal,
Hervadozva hervadó levéllel,
Mig fölöttem elhaló madárdal
A bucsuztató imát zengné el :

Ott, hol a világi lárma elfogy,
Várni rád utolsó, örök álom ...
Elfeledve végkép teljesen, hogy
Emberek is vannak a világon ...

ELMULT IDŐ.

I.

Mikor a szél a hűs észak felül
Az erdőn oly szomorun hegedül,
Hogy a fák borzongnak, a gally remeg,
Táncolnak a légben falevelek ;

Mikor az égbolt felhővel tele
Egy leszögelt koporsó födele ;
Miként ha az idő, az ég, a föld
Kétségbe esnék önmaga fölött ;

Kiviszem a szabadba szívemet,
 Hogy amit emberek közt nem lelek
 A messze ég alatt találhatok
 Az övénél is nagyobb bánatot.

A fák alatt járok, találgatom,
 Miért zokog, mit nyög e zord vadon?
 A suhogó avarba borulok.
 Multat, jövőt, mindent elgondolok.

Hogy minden elmúl, elmúlt Napoleon . . .
 És elmulunk mind innen egykoron . . .
 Megfeszítették az Isten fiát!
 El van hibázva az egész világ . . .

Te elhaló, megújuló sohaj,
 Nagy az bizonyynyal, mit siratsz, a baj.
 De még is egyet mondok én neked,
 Ha volna arra nálad felelet.

Lehet-e nem történtté, ami lett,
 Betöltve mással az a jelenet . . . ?
 Múló idő, lehet-e mutatód'
 Előre hátra igazítani, mondd?!

Tábládon égni látok egy sebet.
 Törülhető-e, ami megesett,
 Mitől az égi zárdaszűz, a hold,
 Izzó haragra lobban, — az a folt?

Lehet-e szűzzé újra az ajak,
 Megtér e vissza az a pillanat,
 Mi nekem akkor . . . ottan . . . elveszett?
 Tehetlen ebben Isten, végezet?

De hasztalan kérdezgetek tovább,
 A felelet dermesztő némaság.
 Mint az adós, fizetni képtelen.
 Szégyenkezőn süket a végtelen.

S hozzá az éj is társul érkezik,
 Kárpitja lassan rám ereszkedik.
 S gyászom diadalában egymagam
 Állok reménytelen, vigasztalan . . . !

II.

Képzeltetek csak lángoló napot,
 Hogy nincsenek körülte csillagok.
 Mi haszna ég el benne annyi láng?
 Neki sötét gyász a kerek világ.

Nem ragyoghat a fény, nem melegít.
 Ha mások azt rá vissza nem verik.
 Viszhangtalan az üres végtelen . . .
 — Ez a te földi átkod, én szívem.

S ha a ligetbe kimegyek veled,
 Mit sugnak ott a hulló levelek?
 Hogy nincsen erre más vigasztalás,
 Mint bús enyészet, örök elmulás . . .

Várhadd te már — hiába — a tavaszt!
 Neked virágot többé nem fakaszt,
 Megsemmisülni! rád ez volna ír;
 De hajh! ki fejti meg, mit rejt a sír?

Nem csalfa hazug álarc a halál?
 A lélek él, nyugalmat nem talál.
 És visszatér a bűsz emlékezet
 Az üdvre, mely örökre elveszett!!

Sajgó szegény szív! im hogy cserbe hagy
 Erőködő, vergődő emberagy!
 A végtelen világ, az egyetem
 Hallgat közömbösen, részvételen.

Tehetlen, véges minden gondolat.
 Teremts magadnak egy istent magad,
 S higgy benne buzgón, esztelen, vakon.
 — A teremtésben nincsen irgalom . . . !

EMLÉKSOROK.

Elmulni ily pillangó lét után
Eltűnni és nem tudni, hogy hova?
Megsemmisülni, mindörökre tán;
Nem látni többé a napot soha!

Ember, mulandó, koldus vagy király,
Emeld föl és hordd magasan fejed!
Hős vagy, fenséges, mind, ki a halál
Gondolatát agyadban viseled! — —

HARMINC ÉV UTÁN.

Mi hátra volt még, elkövetkezett.
E földi létben gyász sorunk betölt.
Találkozunk — irgalmas végezet! —
Utolszor, egyszer még, a — sír előtt.
Hittem, hogy lesz idő, midőn megösmersz,
S helyet cserél bennünk a fájdalom;
És folyni látom, majd ha már késő lesz,
A megbánásnak könnyét arcodon.

Mert amit én vesztettem, óriás,
Hozzá az ég adott erőt nekem.
Én látok itt olyant, mit senki más;
Csodákat mivel emlékezetem.
A multból fölmerül egy pillanat,
Mint oceánból elsülyedt sziget;
És látom újra ifju arcodat,
Mikor még másért nem dobbant szived.

És e varázslat rád is visszahat.
E lélek a te Veszta-templomod.
Oltára képében látod magad;
Mi vagyok én neked, most már tudod:

Ha majd e földi élettől megváltam,
 Imába, dalba foglalt szerelem
 Örökkévalósága a halálban . . .
 Az ég, ládd, mégis eljegyzett velem!

Ki bájaiddból méltatlan vadakra
 Pazaroltál nem értett kincseket ;
 Én, a hideg bálvány vezeklő rabja,
 Ki minden kéjt szívébe temetett :
 Most itt ülünk, siralomházi lelkek,
 És nézzük egymást hosszan, szótalán . . .
 Tekintetünkben hajh! nem az elvesztett —
 Az el nem nyert éden fájdalma van.

Igy ül a hold ádáz vihar után
 Elcsöndesült nagy, tornyos fellegen,
 És néz alá a méla éjszakán
 Bánatosan, de szenvedélytelen,
 Hallgatva a sirbolti csöndességet
 A rémteli sötét erdő alatt,
 Amig a fákról nagy, nehéz könnycseppek
 Hervadt levélre halkán hullanak . . .

CREDO.

Ha neve sem lesz a régi vármegyének ;
 Kerületek-, körökről szól az ének,
 Melyek közérdekűleg mért határát
 Már nem «bogár» után keringve járták ;
 Lesz ki parancsol és ki megfogadja,
 Törvénynek általános foganatja ;
 A szolgabírók rémmesében élnek,
 Mágnás nem áll fölötte a törvénynek ;
 Az árvapénztárnok többé nem sikkaszt,
 Mert cselekedni már nem úri «sikk» azt ;

Ha az adó lesz kétszerannyi, mint ma,
 De kulcs, arány csalatkozhatlan minta,

És e cserével mind a kettő jól jár :
 Hatalmas ország és jó módú polgár ;
 Mert államát igaznak, szentnek tudva,
 Adózó mit keres, el nem hazudja ;
 Munkás jutalma méltó bér dicsének,
 Közmegvetés árnyéka a herének,
 Rangot, címet nem koldult rend szalagja :
 A szellem és erkölcs fensége adja ;

Ha mint megannyi Cortez Nándor, multunk
 Hajóit eltökélten fölgyujtottuk,
 Hogy itt ez új világot, melyhöz értünk,
 Meghódítjuk, de vissza már nem térünk ;
 Nem pislogunk a sirba dicsőségér' ;
 Csak szent ereklje már az ősi céger.
 Eltűnt s új diszbe öltözött a pusztá,
 Szebb délibáb — jólét fényében uszva ;
 Kinvallató pandur s futó betyár
 Helyén sűrűn a mozdony griffje jár ;

Ha németek hozzánk tanulni járnak,
 Magyar leányt keresnek gouvernantenak ;
 Csikós mulat vasárnap frakkot öltve,
 Utolsó antiszemita kitömve ;
 Nadrágszija, csáti bot, cigányok sátra,
 Nemesség bibliája : ferbli kártya,
 És — tisztesség nem eshetik kimondva —
 Rojtos gatyá . . . kerülnek muzeumba :
 Akkor telik be jósigéd, Széchényi!
 Dicsőség, boldogság lesz itten élni . . .

NYÁRI ÉJJEL.

I.

Innen föl a Szírius csillagáig,
 E képzelemfárasztó messzeség,
 Mely már előttünk végtelennek látszik,
 E napszögekkel kivert ives ég,

E szörnyü távol a nagy egyetemben —
 Mi ez egyéb? — egy kulcslyuk, melyen át
 A mindenség titkát fürkésző lelkem
 A megfoghatlan végtelenbe lát.

S mit látni ottan? — Csillagok-, napoknak
 Megszámlálhatlan tündöklő raját,
 Amint az ürben forgva vándorolnak
 Egymás körül s együtt, tovább, tovább . . .

Mennek, menelnek, mint a fővezéri
 Szemlére kivezényelt hadsereg.
 Kisebb-nagyobb közökben egymást éri
 Dandár, hadosztály, zászlók, ezredek.

Mennek külön-külön, kimért ütemben,
 Egy-egy vezér után minden csapat,
 S mind valamennyi egyfelé, szünetlen,
 Fagyasztó fegyelemben, hallgatag.

De hát hol a fő, mely vezényel itten?
 Pásztortalan nyáj volna a világ?
 Ki tartja fönn e szörnyü méretekben
 A rendet, mely hajszálíg összevág?

E szakadatlan haladó gomolyban
 A seregeknek ura, a király,
 Bizonyynyal a középén, mozdulatlan
 Nyugalma fönségében, ottan áll . . .

Keressük ottan, ott lesz ő, az Isten . . . !
 Képzeltető-e bárhol egyebütt?
 — De hát a térben, melynek széle nincsen,
 Hol a közép? — Sehol, vagy mindenütt? . . . !

II.

Elmulnak majd mind e világok ;
 Egy ravatal lesz az ég boltja.
 Egymásután e sok gázlángot
 Egy láthatatlan kéz kioltja.

Az életet, az «Úr» vetését,
 «Halál» szolgája learatja.
 Ugarrá vál a nagy mindenség
 E — nekünk végtelen — darabja.

Világtalan napok csoportja
 — Üres halálfejek — dermedten
 A sötét éjszakában bolygva
 Kisértik egymást, jéglepelben.

Sokáig nem lesz itten nappal ;
 De örökké sem tart az éjjel.
 Előbb-utóbb megjő a hajnal
 Életre keltő fényességgel.

Egyszer csak a nagy éjszakába',
 Mint a mindenható kezétől
 A végtelenbe lökött fáklya,
 Csodálatos jelenség tűn föl :

Az égnek a mérhetlen léget
 Átnyargaló fürtös csillagja
 A sötétségben alvó réteg
 Lámpáit sorra gyujtogatja.

Aztán megint lesz itten élet,
 Teremtmények, kisebb-nagyobbak.
 Az emberek hisznek, remélnek,
 Halhatlanságról álmodoznak.

És forg tovább, miként az orsó,
 Világi rendnek körhintája.

Bölcső, menyasszony-ágy koporsó . . .
Enyészet, élet egymást váltja.

Karácsonyesti ólomöntők
Játéka hát a nagy mindenség?
Méret szerint hangyák, földgömbök
Rendeltetése buboréklét . . .?

Alakok, tömbök mindig újak
Jönnek, suhannak, mint a felhők.
Örök a léte a salaknak,
Elmulandók csupán az élők?

Ez öntudatlan zagyva minden,
Ez volt, van és lesz mindörökké,
Gondolkozó lény percig itten
Él, meghal, aztán — soha többé? . . . !

III.

Elindul im egy árva lélek,
Előtte a nagy pusztaság ;
Az úttalan végtelenségnek
Kétségüzötten neki vált.

Mint a fogoly vad mély veremben,
Hol menthetetlen vége van,
Kísérli a szökést szünetlen,
Bár látja már, hogy hasztalan :

Vergődő lelkem is magába'
Csak jár, kutat, bár tudja jól,
Amit keres, föl nem találja,
Hiába fárad, fuldokol.

Szeretné tudni, hogy kit szolgál ;
Hol itt az úr, ki ő, mi ő?
Keresse fönn a csillagoknál?
Vagy ő az, az örök idő?

Itt mindenütt, bennem, fölöttem
 Merő csoda, titok, homály.
 Ide mi végre, honnan jöttem?
 Miért e lét, mi a halál?

Eszmék, megfoghatlan fogalmak!
 Sötét, ijesztő kételyek!
 A mulandóság lehangol csak,
 Az öröklét kétségbe ejt.

E földi élet kínja hagyján;
 Elvégzi majd egy pillanat.
 De túl a néma sírok halmán —
 Mi rejlik ott, a föld alatt?

Elmulni innen, mindörökre!
 Mi szomorú, gyász végezet!
 Rohadni, lassankint, büzhödve,
 Mig jajgat, aki szeretett . . .

És mégis így jobb, hogyha így van.
 Oh add, uram, hogy így legyen.
 Legyen a vég örök a sirban,
 A rög maradjon végtelen.

Örökké élni, élni, élni,
 Lét kínja bármi szaggató;
 Soha, soha meg nem pihenni . . .
 Irtóztató, irtóztató!

Im itt vagyok a sötétségben,
 Tehetlen, árva, elhagyott.
 Nem hogy kié, de voltaképen
 Azt sem tudom, hogy mi vagyok?

Teremtmény, jószág, ismeretlen
 Erőnek rabja, eszköze.
 Nem magamé se testem, lelkem
 Egy mozdulata, egy ize.

Ki tudja, mit hoz a jövő,
 A közelebbi pillanat?
 Mesébe, dajkadalba illő
 Beszéd a szabad akarat.

Ó józan értelem csufsága :
 Örök világi rend, ahol
 Ki ártatlan jött a világra,
 Apái bűneért lakol!

Higyjem, hogy üdvözülni a megholt,
 Ha mind hibás, mi él, mozog?
 Ámitanak maguk az égbolt
 Szép szemei, a csillagok.

A hajadoni szűz szemérem
 Pirjában égni látszanak.
 Szép álcák! — tudjuk, voltaképen
 Mindannyitok merő salak . . .

A napnak átlopott sugára
 Kendőzi, festi testetek',
 Holott az oly sötét, akár a
 Börtön, mint itt ez a mienk.

Bűn a teremtés, átok e lét.
 Becsületes csak a halál —
 Talán, talán, ha lelkünk végkép
 Megsemmisül, nyugtot talál . . .

Oh hogy ha égi, földi itten
 Mi kavarog, mind csalfa, gaz ;
 Szinlés, csalás, hazugság minden,
 Csak lenne bár ez egy igaz!

Ölj meg, de igazán, valóban.
 Örökre öld meg lelkemet.
 Ne keljen gondolat agyamban,
 Ne tudja, hogy volt s még lehet . . .

Ez egyben légy, uram, kegyelmes,
 És megbocsájtom én neked,
 Hogy adtad e nem kért, keserves
 Siralomházi életet . . .

BÚCSU A NAPTÓL.

O fényes ég, o tündöklő nap!
 Itt hagyva életet, világot,
 Van itt sok szép, sok jó, mitől majd
 Megválni igazán sajnálok.

Szép a leány ; a szűznek csókja
 Édes lehet kimondhatatlan.
 De savanyu fűrt, ha a róka
 Szegény és módja nincsen abban.

Mert nincs e földön semmi ingyen.
 Az élet adva uzsorára.
 A gazdagé a jóbul minden.
 Szegénynek nincsen ifjusága.

S nem elveszítни, ami megvolt,
 — Hisz végre elmúl minden egykor, —
 De el nem érni a legfőbb jót,
 Ez itten a legszomorubb sor.

És ez volt enyim is. Csalódtam,
 Mert ami földi, jobbnak hittem,
 És szebbnek láttam, mint valóban —
 Aztán szerettem, önfeledten.

Ugy tettem, mint te. Szórtam lángom'
 Mindenfelé, körös-körültem.
 A kiadás volt boldogságom ;
 A bevétellel nem törődtem.

De te, ha emberek megcsaltak,
Keserüségem' enyhítetted.
Felhőimet megaranyoztad.
Egedet én láttam legszebbnek.

Én benned éltem, és te bennem.
Te úgy néztél rám, bármi ére,
Mint édes anya az ölében
Reá mosolygó kisdedére.

S láthattad arcod' tisztábban, mint
Tengerszemében a Kárpátnak,
Amelybe nyári éjszakánkint
Szűz csillagok fürödni járnak.

Te nekem a tündérországot
Mutattad erdőben, mezőben.
Oh, hogy szememből e sugárod
Maholnap elfogy, tova röppen . . . !

Mi szép a föld! Van sok jó itten.
Egy epreért a zöld vágásnak
Nagy istenek álottözetben,
Ismeretlenben le-leszállnak.

És mégsem a halál, nem a vég
— Hisz ebben még vigasztalás van --
A szűk sír éje szörnyü. Lennék
Halott, csak szabadban, fényárban . . .

Van fájdalom a gondolatban :
Itt hagyni e virágos völgyet.
Oh mi nagyobb, hasonlíthatlan :
Hogy tégedet nem látlak többet!

De hát eltűnni a nagy éjben,
Mindennél, ami él, a vég ez.
Mennem kell, ahová megy minden ;
Ahol csöndes, hideg, sötét lesz . . .

Dicső nap a fölséges égen
 Takard el akkor fénydus képed'!
 Eltört a kis tükör, amelyben
 Magadat oly kedvtelve nézted . . .

HOSSZÚ ÉJJEL.

Oh te csodás, dicső természet!
 Érthetlen földi hangyaésznek —
 Méhedbe látni lehetetlen,
 De épp ez űzi, hajtja lelkem.

Bánt a homály, és nem hágy békét,
 Keresni a dolgoknak végét,
 Ha túl a szent, a szüzi fátylon
 Lehetne még valamit látnom!

Amit nem látott még a többi
 Halandó, tépelődő földi.
 Ha már nem is érthetlek téged —
 De mi vagyok én? mi a lélek?

Oh mert közelg épp a nagy óra!
 Már készülődik búcsuzóra,
 Testből a lélek válni készül,
 Mint kard kiröppen hüvelyébül.

Csodák csodája, tündérjáték,
 Minden csalóka látszat, árnyék,
 A roppant tömeg tehetetlen,
 A lég, a pusztaság — a minden!

Oh égbolt szörnyeteg nagysága,
 Benne a földek sokasága,
 Mint öntudatlan csecsemője
 Ugy ring a légi anya-ölbe.

Hol vége változó anyagnak
 Kezdődik, ami meg nem halhat,
 Az, aminek nem kell születni,
 Elhulhat-e a lég? a semmi?

A Hymmalaya tehetlen rög,
 A lepke, mely fölötte röpköd,
 Egy porszemét megmozdíthatja,
 De ő tűr, el nem riaszthatja.

Anyagban nincs erő, se élet,
 Mi hát a láthatatlan lélek?
 A foghatlan, testetlen semmi,
 Mely volt, van, s örökké fog lenni? ...

És hogyha így? ... Ki tudja? ... Hátha?
 Mint örök mécs, leül halmára
 S ott megmarad, ha meg nem halhat,
 Örökké síró öntudatnak?

Siratni ezt a drága testet?
 Amelybe, íme, férgek estek,
 Holott előbb még általjárta
 Lobogva égő kéjek lángja.

Siratni e siralmak völgyét,
 Ez éden sok titkos gyümölcsét,
 Hol bűnbe esni olyan édes —
 S jön a halál s egyszerre végez.

TARTALOM.

Kisebb költemények.

	Lap		Lap
SIRÁMOK	3	Jár utánad, jár a képzelet	18
Száll a hegyre barna felhő	3	Nem szeretlek	19
Szól a zene, harsog Föltámadni mint a felhő	3	Nem tudok én sem- mit rólad	20
Hova lett a nap az égről	4	GINA EMLÉKE ...	22
Mily vidám, öröm- tele	5	Szeretsz-e te, vagy szerettél-e már ..	22
Érezem, hogy sírni fogok	6	Elfogy a nap, az én napom	23
Én a borjunak megint	6	Ver az isten engem	25
Elhallgass, mert zi- vatar van	7	Tied a dicsőség, ha- talam	26
Mikor a nap süt az égen	9	De azért ne hidd .	26
Viszonszerelem	10	Oh ha bájaiddat sze- reted	27
SZERELEM ÁTKA .	10	Légy vidám két- ségbeesve	27
Én gyötrelmem, szép leányom ...	10	Mivel engem meg- átkoztál	28
Szeretlek én téged nézni	11	Szegény öreg koldus	29
Van-e még egy oltár	12	Legyek lealázva a porba	29
Látlak én még s láttni foglak	13	Szól a zene, olyan szépen szól	29
Szeretlek, szeretlek régén	14	Egyszer megölelni.	30
Mint egy szép halott	17	Szerelem, szerelem.	30
Ne huzzátok	18	Mint az erdő nap sugártól	31
		Oh hagyj békét a húroknak	32
		Ha szerelem nincs szivedben	33

	Lap		Lap
Mikor éj van, sötét néma	34	Élő virágom, oh sze- relmesem	40
Ha istenben hinni tudnál	35	Eltakartam képed Oh hogy panaszko- nak	41
Én nem tudom, mi lep meg néha ..	37	Sokat gyötörtél, öl- tél engem	44
Szeretlek, mert oly szép szemed van	38	Mintha örvény fö- lött járnék	46
Én nekem már nem fáj semmi	39	Találkozunk majd még mi jókor ..	50
Indulnak már a barna felhők ...	39	Husz év múlva ...	51
			53

Vegyes költemények.

A virrasztók (1855)	57	Tömlöctartó lehe- tett	94
Keserű órában	59	Őszi eső	95
Hajótöröttek (1858)	59	Költő barátomhoz	97
Washington	60	Annak sírján, kit ő szeretett	99
Luzitán dal	62	Liszt Ferenchez (1857)	100
Búcsu	63	Bertának	101
Jó barátok	64	Szemközt	102
A természetből ...	65	Ha szépet látok ..	103
Visegrádon	67	Boldog szerelem ..	104
A beduin	70	Pásztor-órák	105
Mit kongnak-bong- nak a harangok?	71	Idyll	106
Az élet	82	Mákszemek	107
Ártor és Ida	82	Mindent elfeledtem	108
Meghasonlás (1849 végén)	86	Utolsó dal Ginához	109
A gyilkos	87	A feledhetlenhez ..	110
Egy szolgalelkű poé- tára	88	Végtelenség	110
Sirboltban	88	A kárhozat helyén	119
Székesfehérvárott .	88	A vaáli erdőben...	121
Gyermekleányok emlékkönyvébe .	90	A nyugtalan zárán- dok	121
Nem úgy van ám (1864)	91	Vége van	123
Memorandum (1864)	91	Őszi tájék	124
Tavaszi felé	92	A városligetben ...	125
		Hajón	128

	Lap		Lap
Arabella	129	A köröndnél	166
Csillagok	130	Lenni vagy nem lenni	167
A bikoli fák alatt.	131	Az állatkertben ...	172
Magány	133	Nádas tavon	173
Az üstökös	134	A meyerlingi halott	174
Megnyugvás	135	Borongás	178
Életbölcselem	140	Sodoma	179
A Balaton partján.	140	Utóirat	180
Otthon	143	Az első	181
Emlékek	144	A legszebbnek	183
Gyermekkorom tá- jéka	146	Szerelem hatalma .	184
Köruton	148	Őszi hangulat	185
Vasuton	149	Emlékkönyvbe	187
Panaszok	150	Halál	187
Éjjelek	152	Messze innen!	189
Kisértetek	153	Emult idő	190
Jubilate	155	Emléksorok	193
A végrendelet	159	Harminc év után .	193
Nyári les	160	Credo	194
Albumba	161	Nyári éjjel	195
De profundis	162	Búcsu a naptól ...	201
Fürdői emlékek ...	164	Hosszú éjjel	203
Tünemények	165		

PH
3132
K5
köt. 36

Kisfaludy-Társaság
Eloⁿⁱ könyvek

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
